

Votka deyip geçmeyin!

Hakan Aksay 23.05.2008

Votkayı hem içen, hem de derin analizlerle yorumlayan bir grubun içindeyim. Votka tüketiminde hızlı adımlarla ilerleyen bir Rus dostum çelik bakışlarının hedefine beni yerleştiriyor:

- Siz yabancılar Rusların "içkici" olduğu tespiti pek seversiniz. Ama bunu yalnızca bir zaaf olarak görürsünüz. Rus votkasının kültürel bir unsur olduğunu fark edemezsiniz. Rusya'da doğumdan evliliğe, yaş gününden cenazeye kadar her aşamada votka vardır. Dostluk ve samimiyet aracıdır votka...

Ben tuzağa düşüp kendimi savunmaya ve bunları bildiğimi anlatmaya çalışırken bir başkası sahneye çıkıyor:

- Bunca yıldır buradasın da, neden votkayı bir hamlede içmiyorsun?

Köşeye sıkışıyorum. Böyle ortamlarda yalnızca içmek değil, "Rusça içmek" gerekiyor. Kadeh elde uzun konuşmalar yapıyor ve tepeleme doldurulmuş votka derin bir nefes alındıktan sonra aniden mideye yuvarlanıyor. Bu kadar yavaş hazırlandıktan sonra bu kadar hızlı içmek de neyin nesi, diye sormayın. Bazı şeyler sorulmaz, yapılır.

Ortamı yatıştırma misyonunu üstlenen ev sahibi bir fıkra anlatıyor:

- Baba, içkiye zam geldiğine göre, artık eskisinden az içeceksin, değil mi?

- Hayır oğlum, sen eskisinden az yiyeceksin!

Kahkahalar yatıştığı anda, Gorbaçov'un içki yasakları getirmekle kendi kuyusunu kazdığından, Yeltsin'in ise "sünger gibi içerek" sempati topladığından bahsediyor.

Az önceki saldırgan dostumuz yine bana dönüyor:

- Onuncu yüzyılın sonunda Çar Vladimir'in Müslümanlık yerine Ortodoksluğu seçmesinin nedenlerinden biri de İslam'ın içkiye izin vermemesiydi.

Bu atağı savuşturmak için benim bir kadeh kaldırıp içki tüketimini tetiklemem işe yarıyor.

İçtikçe masanın neşesi artıyor. Ev sahibi televizyondaki spikerin çirkin bulunması karşısında kanal değiştirirken şakayı patlatıyor:

- Çirkin kadın yoktur, az votka vardır!

Önceki tuzaklarını yeterli bulmayan dostumuz, yine benim yavaş içtiğimi saptayarak "en ağır silahını" kullanıyor:

- Bakalım burada Türk erkeklerini temsil eden arkadaşımız nasıl içecek!

Kurtuluş yok artık! Hem ulusal hem de cinsel gururum tehdit altında. Kendi kendime telkinle iyice küçülttüğüm kadehi boşalmış halde masaya vururken son Türk-Rus savaşının galibi olduğumu hissediyorum.

10.05.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fuhuş edebiyatı veya yarım aydınlık

Hakan Aksay 20.06.2008

Nasreddin Hoca'yı andıran tonton bir turizm bakanımız vardı. Bir gün Rus turistler için "Görgüsüz bunlar, sağa sola para saçıyorlar!" demiş ve günlerce manşetlerden inmemiştir.

Türkiye'ye Almanya'dan sonra en fazla turist gönderen, belki de birkaç yıl içinde birinci ülke konumuna yükselecek olan Rusya'ya gazeteciler önünde yapılan bu hakaret, Rus yayın organlarında yayımlandığında, bakan laf cambazlığıyla durumu düzelttiğini sandı; ama biz burada Rus dostlarımızın karşısında utanmaktan uzun süre kurtulamadık.

Bir devlet (adamı) düşünün ki, kendisine gelir getiren müşterisini çok para harcıyor diye aşağılamakta sakınca görmüyor.

Bizim ülkemizde onca önem bahşedilen iktidar güdüsü bile ne kadar sığ!..

Sadece iktidara özgü mü bu sığlık?

Bir ara CHP'nin başına geçmeyi deneyip başarılı olamayan, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Hurşit Güneş geçen gün bir "demeç patlattı". Bakın neler dedi: "Rusya'ya yılda 600 milyon dolar o..... parası yolluyoruz." "Türkiye'de elli bin Nataşa var." "Almanya'dan her yıl gönderilen işçi dövizinin neredeyse yarısı fuhuşa gidiyor. Nataşalar da bu parayı Rusya'ya yolluyor."

Kullandığı ifadelerin nezaketine bakın: "O..... parası!", "Nataşalar"...

Fuhuşa karşı anca böyle savaşırlar!

Güneş, Bakan Günay'dan, turizmcilerden ve pek çok sıradan insandan sert tepki gördü. Özellikle Türkiye'de namusuyla hayatını kazanan, Türklerle evli olan Ruslar, Rusya'da ve Türkiye'de Ruslarla evli olan Türkler kırıldılar.

"Nataşa" konusunun Ruslar açısından ne kadar incitici olduğunu 31 mayısta bu köşede yazmıştım ("Onların Nataşaları, sizin Ayşeleriniz").

Ayrıca Türkiye'de fuhuştan gözüaltına alınan yabancılar arasında Gürcüler, Moldovalılar ve Azeriler başta geliyor. Ama onlara, Ukraynalılara, Kazaklara ve hatta Bulgarlara ve Romenlere bile "Nataşa" diyen "engin bir kategori uzmanlığı"na sahibiz...

Özür dilemeyi reddeden Güneş, "Böyle bir nüfus var ve bunların adı Nataşa'ya çıkmış." diyerek savunma yapıyor ve ekliyor: "Bu hoş bir polemik değil. Ben profesörüm. Öğrencilerim var. Fuhuş üzerine uzun polemikler yapmış bir hoca olarak tanınmak istemem."

Evet, profesör. Öğrencileri var. İki de kızı var.

Onlara "o..... parası"nı açıklaması gereken basın değil, kendisidir.

Profesörümüzün adı Hurşit. Farsça güneş demek. Soyadı zaten güneş. O bir aydın. Hem bu ad ve soyadla ışı ışı olması gerekmez mi?

Ama o da ülkemizde çok sık gördüğümüz gibi, gerçek aydınlığı değil, "yarım aydınlık"ı temsil ediyor. Bazı konularda uzman görüş bildirecek, bazı konularda ise ağzını bozup kahve köşelerine özgü bir tarzla "televole düzeyi"ne inebilecek bir esnekliğe sahip.

Bilmem ne dersiniz, ama bazen bana, sanki Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri de üslup sorunuymuş gibi geliyor.

19.06.2008

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kremlin'de sertlik yanlıları güçlendi

Hakan Aksay 04.09.2008

Sık karşılaştığım sorulardan biri beni zorlar: "Rusya (Kremlin) falanca konuda ne diyor?"

Kısa cevap aldatıcı, uzun cevap sıkıcı olabilir. Ama "Rusya yönetimi" ya da "Kremlin" kavramlarının arkasında birçok güç odağı vardır. Yalnız "güvercinler" ("demokratlar") ve "şahinler" (son yılların yaygın deyişiyle "siloviki", yani devlet güvenlik kuvvetleri) diye ikiye ayrılrsa iyi. "Liberaller" ve "devletçiler", silah lobisinin sözcüleri, enerji sektörünün temsilcileri... Uzar gider...

Kremlin yüzyıllardan beri hep bir koalisyondur. Bunun mutlaka güçler dengesinin doğal sonucu olan zorunlu bir durum olduğunu sanmayın. Çoğu kez iktidarın (çarın, genel sekreterin, devlet başkanının) bilinçli tercihidir: Toplumun en etkili çevrelerinin temsilcilerini etrafında toplar ve onların birbirini dengelemesi üzerine zor ve keyifli bir oyun oynar. Bazen bir tarafa bazen diğerine destek verir; sonra yine ortaya yönelip "denge unsuru" oluverir. Böylece bunlardan hiçbirine koşulsuz güç tanımaz, gerektiğinde de tehlikeli biçimde güçlenen bir tarafı diğerine kırdırarak yola getirir.

Rus-Gürcü savaşı ve Abhazya ile Güney Osetya'nın tanınması süreci, Kremlin'deki sertlik yanlılarını güçlendirdi. Batı ile ilişkileri geliştirmeye çalışan Başbakan Yardımcısı Şuvaldin ve "Gerginlik çıkaracağımıza ekonomimizi güçlendirelim" diyen Maliye Bakanı Kudrin'in sesi pek duyulmaz oldu. Başlangıçta Putin'e göre daha yumuşak bir üslup izleyebileceğini düşündüren Devlet Başkanı Medvedev son haftalarda "17 yıllık şefi"nin kelimeleri ve vurgularıyla ekranları titretti. (Bu arada savaş, Putin'in hâlâ iktidarı elinde tuttuğunu ortaya koydu.)

Hükümetin sertlik yanlısı bakanları İvanov, Seçin, hatta Dışişleri Bakanı Lavrov ödünsüz tutumlarıyla ileri çıktılar. Rusya'nın NATO Temsilcisi Rogozin (geçmişte Kremlin tarafından Rus milliyetçisi bir partinin lideri olarak denenmişti) neredeyse savaş naraları atmaya başladı.

Ordu ve haberalma kurumu içinde, uzun süredir Tiflis'e karşı güç kullanılmasına hazırlanan çevrelerin keyfi yerinde. Kremlin'e yakın strateji uzmanlarından Karaganov, "Birkaç yıl önce yapamayacağımız şeyleri yaptık; hem Gürcistan'ı yendik, hem de ABD'yi küçük düşürdük" diyor. Ve toplumun büyük bölümü Kafkasya'da atılan adımları hararetle destekliyor.

Sakince direnen hayatlar

Öğrencilik yıllarında gittiğim bir kitaplıkta güzel yüzlü, zayıf, kederli bakışlı bir kadın vardı. Hiç kahkaha atmamış gibi ölçülüydü gülümsemesi her zaman. Yoksuldu, topu topu birkaç elbisesi vardı yanılmıyorsam. Orantısız büyük kol saati ucuz ve yeşildi.

Arkasındaki kitap ordusunu çok iyi bilirdi. Her istediğinizi anında bulur, zayıf elleriyle usulca raflardan çıkararak önünüze koyuverirdi. Ara sıra öksürürdü, sigaradan olsa gerekti.

Yıllar geçti. Onu unuttum.

15 yıl sonra oraya gittim. Kitaplık pek değişmemişti. Eski tahta sıralar, gıcırdayan masalar yerindeydi. Bir tek Lenin'in portresi inmişti duvardan. Yerine asılan Putin portresi daha küçük olduğundan duvarın bir kısmı beyaz kalmıştı.

Kitaplıkta çalışan kadın yerindeydi. Yine zayıf ve kederliydi. Güzel sayılırdı hâlâ. Ve yoksuldu yine. Kitapları uzatan elinde kocaman bir yeşil saat göze çarpıyordu.

Beni tanımadı. Kibarca hangi kitabı istediğimi sordu. Cevabımı beklerken elini ağzına götürerek öksürdü. Sigarayı bırakmamıştı demek.

Kaç kez söyleşmiştik o yıllarda onunla. Bir defasında aldığım kitaplara bakarak psikoloji fakültesinde okuduğumu tahmin etmişti. Ben gazetecilik deyince gözleri parlayarak bir yakınının da gazeteci olduğunu söylemişti. Kim diye sorup özel hayatını kurcalamaya çalışmadım. Utandığımdan değil. Bazen gizemli kalan şeylerin daha çekici olduğunu düşündüğümünden.

O kadar zaman sonra onu orada bulacağımı doğrusu düşünememiştim. Şaşırmış, heyecanlanmışım. 15 yıl sonra her şey aynıydı. Zaman durmuştu sanki burada. Kadın 15 yıl önceki kadındı. 15 yıldır hep aynı saatte işe gelmiş ve aynı saatte evine dönmüştü. Evini de değiştirmemişti belki. Ve 15 yıldır aynı otobüse biniyordu günde iki kez.

Oysa ben bu 15 yıl içinde kaç ev, kaç iş ve kaç kol saati değiştirmiştım. Üç ülkede yaşamış, birçok kez yıkılan düşlerimin ardından farklı bir şeyler arayarak yeni hayatlara başlamıştım.

O ise 15 yıldır aynı usta hareketlerle kitaplara uzanıyordu. Aynı pazara gidiyor, aynı yemekleri yapıyor, aynı odaları temizliyordu. Aynı pencereden bakarak hiçbir zaman gelmeyecek aynı düş kahramanını bekliyordu belki.

Bu 15 yıl içinde dünya tersine dönmüştü. Sovyetler yıkılmış, savaşlar çıkmış, darbeler yapılmıştı. Partiler kapatılmış, yerine yenileri çıkmıştı. Televizyon ve gazeteler ağız değiştirmişti.

O ise bütün bunlara bana mısın dememişti. Saatini, işini ve alışkanlıklarını değiştirmemişti.

Bazen gazetecilik yaparken politika denen gürültülü ve kaygan zeminin gerisindeki sıradan hayatları unutuverdiğimizi göstermişti bu kadın bana.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tiflis'e cömert yardım, Bakü'de soğuk karşılama

Hakan Aksay 06.09.2008

ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna'ya kısa ziyaretler yaptı. Rusya karşıtı mesajlar, NATO'nun genişlemesi ve enerji işbirliği konusu, ziyaretlerin ana gündemiydi.

Cheney ilk durak olarak seçtiği Bakü'de pek sıcak karşılanmadı. Genel olarak Batı yanlısı bir çizgi izlemesine karşın, Moskova ile ilişkilerini zedelememeye özen gösteren İlham Aliyev, Rus-Gürcü savaşından sonra enerji hatlarının Rusya dışında geliştirilmesi konusunda pek istekli görünmedi. Bunda Kafkasya'daki son gelişmelerin dışında, Rusya Başkanı Dmitriy Medvedev'in haziran ayındaki Azerbaycan ziyaretinden bu yana Bakü-Moskova hattında gözlenen yumuşama da önemli bir etkendi.

12 ağustosta Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattının Türkiye bölümünde PKK'nın yaptığı söylenen tahribat ve ayrıca Bakü-Tiflis-Erzurum gaz boru hattındaki sorunlar yüzünden, Batı'ya enerji ihracatında aksamalar olan Azerbaycan, Nabucco konusunda bekle-gör politikasına yöneldiği izlenimini veriyor.

Bu arada Bakü-Novorossiysk (Rusya) hattından ihraç edilen petrol miktarının artırıldığı bildiriliyor. Gazprom'un, Azeri doğalgazının tümünü Avrupa fiyatıyla satın alma teklifinin de Bakü'de ciddi olarak değerlendirildiği söyleniyor.

Bakü'nün tutumunda kuşkusuz, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığının Rusya tarafından tanınmasının ardından, "Ya Dağlık Karabağ'ı da tanırsa" kaygısı önemli rol oynuyor.

* * *

"Rusya'ya inat" Saakaşvili'yi savunma çizgisini benimseyen Bush yönetimi, Gürcistan'a bir milyar dolarlık yardım yapacağını açıkladı (Bu, Gürcistan'ın yıllık bütçesinin üçte birine eşit).

Bu yardımla birlikte, son 17 yılda Tiflis'e, çoğu askerî alanda olmak üzere, toplam 1,8 milyar dolar yardım yapmış olan ABD'nin dış yardım listesinde Gürcistan (Irak'ı saymazsak), İsrail ve Mısır'dan sonra üçüncü sıraya yükseliyor.

Bazı uzmanlar, ABD'nin Gürcistan'daki askerî konumunu pekiştirip İran'la savaş hazırlığına devam edeceği görüşünü dile getiriyorlar.

Öte yandan bu hafta içinde Tiflis'e IMF'den 750 milyon dolar yardım kararı çıktı. AB'nin bir milyar avro yardım etmesi bekleniyor. Dünya Bankası da konuyu görüşecek.

29 yaşındaki Gürcü Savunma Bakanı David Kezerashvili, *New-York Times*'a, güçlü bir ordu için sekiz-dokuz milyar dolara ihtiyaç duyduklarını söyledi.

Rusya'dan ise "Batı'nın gereken dersi almadığı", "Saakaşvili'yi Batı'nın kışkırtıp harekete geçirdiğinin belli olduğu", hatta "Keşke fırsat elimizdeyken Tiflis'e kadar girip Saakaşvili'yi devirseydik" sesleri yükseldi.

* * *

Cheney, bir sonraki durağı Kiev'de ise, Ukrayna'nın kendi aralarında kavga eden Batı yanlısı iki lideriyle, Başkan Yuşçenko ve Başbakan Timoşenko ile ayrı ayrı görüşerek onları barıştırmaya çalıştı. Bayan Timoşenko'nun, gelecek devlet başkanlığı seçimlerinde şansını arttırmak için son zamanlarda Moskova'yla flört etmesi Washington'un gözünden kaçmıyor. Ancak Yuşçenko-Timoşenko birlikteliği sağlanamazsa, Kiev'de yönetime yeniden Yanukoviç'in gelmesi ve Rusya'nın rövanşı alması ihtimali güçlü.

Washington’daki “şahinler”in temsilcisi olarak bilinen Cheney’in ziyaretleri, McCain’in seçim kampanyasına destek olarak algılandı.

‘Dostoveski’ ve ay yıldızlı tişörtler

Bir eski Turizm ve Kültür Bakanımız, kendisi ile her karşılaşmamda aynı şeyi söyleyerek beni “etkiliyordu”:

-Rus edebiyatını yakından izlerim. Dostoveski’yi defalarca okumuşumdur.

Defalarca okuduğu ünlü Rus yazarın adını Dostoyevski değil de inatla “Dostoveski” olarak telaffuz etmesi, nedense beni hayrete düşürmüyor, yalnızca güldürüyordu.

Ama onun bulunduğu konum ve sözünü ettiği yazarın insanlığın kültürel tarihindeki rolü düşünüldüğünde, benim yaptığıma “güleriz ağlanacak halimize” denilebilir tabii.

Türkler Rusya’yı, Rus edebiyatını ve sanatını, balesini ve müziğini ne kadar biliyor? Dış ticaretle Rusya bir numaramız, onu anladık. Ama kültürel açıdan ne durumdayız?

Yurtdışına çıkan Ruslar’ın en çok tercih ettikleri ülke Türkiye. Antalya neredeyse bir “Rus tatil beldesi” oldu. Bunun insani ve kültürel alanda yansımaları da var kuşkusuz. Mesela, Türk-Rus evlilikleri çoğaldı.

Tarkan Rusya’da en sevilen yabancı şarkıcılardan biri. Anlamını bilmeden de olsa, Rus gençler Türkçe şarkıların sözlerini mırıldanıyor.

Zamanında *Çalılışu* filmi ve kitabı SSCB'yi fethetmişti. Şimdi Tuncer Cücenoglu'nun *Çığ* adlı oyunu kent kent dolaşıyor Rusya'yı. Mustafa Sandal, Anadolu Ateşi gibi adlar yaygınlaşıyor.

Bir şey daha: Çeşitli Rus şehirlerinde, sırtında ay yıldızlı tişörtlerle dolaşan binlerce Rus genci görebilirsiniz. Bu tişörtler, son yıllarda Türkiye'ye duyulan sempatinin göstergesi.

Zaman zaman Ruslar'ın organize ettiği, bizi de konuk olarak çağırdığı 'Türk geceleri' de oluyor burada. Şarkılarımız, göbek dansı, lokum...

Ya çağdaş Rus kültürünün temsilcileri Türkiye'de ne kadar biliniyor?

Peki, Rus bayraklı tişörtlerle gezilir mi Türkiye'de?..

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna'ya AB üyeliği

Hakan Aksay 11.09.2008

Kafkasya'da ağırlığını arttıran Kremlin, bir taraftan da kendince "Batı cephesini bölme" faaliyetlerine devam ediyor.

Her fırsatta ABD ve NATO'ya karşı çıkan Rusya, dönem başkanlığını Fransız lider Sarkozy'nin yürüttüğü Avrupa Birliği'nin "arabulucu" rolüne sıcak bakıyor. Sarkozy bir ay içinde iki kez gerçekleştirdiği Moskova ziyaretlerinden -koşulsuz zaferle değil, ama- büyük ölçüde başarıyla döndü.

Rusya, Yeltsin zamanında bir dönem dışişleri bakanlığı ve başbakanlık yapmış olan Primakov'un temellerini attığı "çok kutuplu dünya" dış politikasını daha etkin uygulama niyetinde. Başkan Medvedev, "Son gelişmelerin ardından Rusya dış politikasının değişeceğini ve dünyada kimsenin tek yanlı olarak güçlenmesine izin vermeyeceklerini" vurguluyor.

Bu politikanın önemli bir unsuru Avrupa, Rusya, Çin, Hindistan ve başka bölgesel güç ve ittifakların ABD'yi dengelemesi. Moskova, özellikle Avrupa başkentlerinin Washington ile anlaşmazlıklarını kaşırmaktan büyük keyif duyuyor.

Burada kuşkusuz, Almanya, İtalya, Fransa gibi etkili Avrupa ülkelerinin enerji ihtiyaçlarının önemli bölümünü Rusya'dan karşılamasının yarattığı bağımlılık önemli rol oynuyor. Başını bu ülkelerin çektiği Avrupalı NATO üyelerinin çoğu, ittifakın nisan ayındaki zirvesinde Gürcistan ve Ukrayna'ya hemen kapıların açılmasını isteyen ABD'ye karşı çıkmıştı. Şimdi "Rusya'nın izolasyonu" önerisi ile ortaya çıkan kızgın kafaların sakinleştirilmesi görevi de onlara düşüyor.

Bununla birlikte Kafkasya'da ve Ukrayna'da Rusya'nın güçlenmesi AB'nin işine gelmiyor. Bunu önlemenin bir yolu Cheney ve McCain gibi güçlerin yüreklendirdikleri Saakaşvili'nin ters sonuçlar doğuran adımlarını kontrol etme çabası. Sarkozy son Moskova ziyaretinde "AB adına Gürcistan'ın bölgede tekrar güç kullanmasını engelleyeceği" sözünü verirken Amerikan yönetiminin nasırına bastığını biliyordu.

Bir başka yol ise kritik bölge ve ülkelerde yapılması gerekenler. Burada özellikle Gürcistan krizinden sonra yaşadığı gerginlikler ve Rusya'nın artan etkisi dolayısıyla hızla gündeme çıkan Ukrayna konusundaki tutum önem kazanıyor. ABD, Yuşçenko yönetimini "Rus filosunu Sivastopol'e hapsedme de dahil" iddialı adımlar atmaya zorluyor. (Ruslar kiraladıkları Ukrayna üssünde sınırlanabilir ve ABD gemileri de Montrö'yü delerek Karadeniz'de ciddi bir güç oluşturursa, bölge dengeleri yeniden şekillenebilir. Ama bunun hem uygulanma şansı az, hem de yaratacağı risk büyüktür.)

The Financial Times, Ukrayna'nın NATO üyeliğinin hem Kremlin'i kızdıracığını hem de ülke halkının buna hazır olmadığını, ama AB üyeliği konusunda bu sorunların söz konusu olmadığını belirterek "Kiev'e AB üyeliği umudu verilmelidir" diyor. Aksi takdirde 2004'te kazandıkları zaferin meyvelerini toplamak yerine kendi aralarında kavgaya tutuşan "turuncu liderler"i gelecek yılki başkanlık seçimlerinde başarılı olamayacaklarını savunuyor.

Peki, Ukrayna'ya AB kapılarının açılması Türkiye'nin durumunu nasıl etkileyecek? Bu konuda, "Ankara'nın sırayı Kiev'e kaptırarak zor duruma düşeceği" tezini işleyen karamsar senaryolar olduğu malum. Ama bölgede ciddi bir güç olduğunu gösteren Türkiye'nin yalnızca NATO üyesi ve ABD'nin yakın müttefiki olarak kalmasının, AB'nin gelecekle ilgili planlarına ne kadar uygun olabileceği de tartışılır.

Türkiye'nin Pravdaları

Pravda... Anlamı; gerçek, doğru demektir. Ama Pravda deyince akla bir gazete gelir. Daha doğrusu bir gazetecilik türü...

Sovyetler Birliği'nde birçok gazete vardı. Ama temel olan elbette *Pravda* idi. Ötekiler sık sık ondan alıntı yapar, pek çok haber ve açıklama için onu beklerlerdi.

Pravda'nın patronu Komünist Partisi Politbürosu, hatta bizzat Genel Sekreter idi. Onun istedikleri yazılır, istemedikleri yazılmazdı.

Pravda 12 milyon satardı.

Sonra Sovyetler'le birlikte eridi gitti.

Pravda kelimesi bizde siyasi-ideolojik bir saldırı aracı ve bir küfür olarak kullanılır.

1982'de *Cumhuriyet*'e "Babiâli'nin *Pravdası*" diyen Turgut Özal, 28 Kasım 1988'de 500 bin lira manevi tazminat ödemeye mahkûm olmuştu. Aynı anlatım, Ergun Göze'ye de aynı cezaya patlamıştı.

Geçen kasım ayında Başbakan Erdoğan'ın kendine yakın bir medya oluşturma ve "15-20 milyon tirajlı" bir gazete yaratma hedeflerini eleştiren birkaç gazete yöneticisi, ağız birliği etmişçesine *Pravda*'yı hatırlatarak cevap vermişti.

Şimdi Erdoğan ile Doğan Grubu arasındaki kavga ve taraflardan yalnızca birini koşulsuz savunma (veya tersine, karalama) amacıyla yazılan "sahibinin sesi" yazılar bana bu polemikleri hatırlattı.

Pravda'nın adındaki gerçek, sayfalara yansımıyordu. Haberler ve yorumlar "kimin işine yarayacağı" sorusuna bağlı olarak seçiliyor veya reddediliyordu.

İster "Babiâli *Pravdası*" olsun, ister "İkitelli *Pravdası*", isterse de "Kasımpaşa *Pravdası*"...

Medyayı siyasi ve ticari çıkarlara alet ederek "pravdalaştırmak" tehlikeli bir yol.

Ve bu yolun sonu belli.

Sovyetler’de *Pravda*’nın sonu ne oldu?

Sovyetler’in sonu ne oldu?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kafka ve Puşkin’in zaafları

Hakan Aksay 13.09.2008

Geçenlerde dünyanın en iyi yazarlarından biriyle ilgili olarak, muhtemelen onu hiç okumamış gazetecilerce atılan özensiz başlıkları gördüğümde rahatsız olmuştum. Ünlü yazarı sanki suçüstü yapıp kendi düzeylerine çekmiş olmaktan gelen bir zevkle “Meğerse pornocuymuş”, diyorlardı.

James Hawes adlı bir araştırmacı, Franz Kafka (1883-1924) ile ilgili kitabında, yazarın bilinmeyen bir özelliğini, pornografi merakını ortaya çıkarmış. Hawes, Kafka’nın yirmili yaşlarında abone olduğu dergileri evinde kilitli bir çekmecede sakladığını yazıyor, bunun, yazarın psikolojisini anlamakta önemli bir unsur olabileceğini savunuyormuş.

Öteki Kafka uzmanları Hawes’e kızıp onu “sansasyon meraklısı olmakla”, hatta “antisemitizmle” suçlamışlar. Fotoğrafları kendisinin de bildiğini ima eden bir uzman, bunların sadece “karikatürümsü, eğlenceli şeyler” olduğunu söyleyerek hakkında kitap yazılmasını eleştirmiş.

* * *

Bu haber ve başlıklardan neden rahatsız olduğumu düşündüm.

Bunda sadece “kahramanlarını yerle bir etmekten hoşlanan sıradan ölümlülerin acımasızlığını” gördüğüm için mi?

Yoksa insanlık tarihinde önemli rol oynamış kişilerin, özel hayatlarının kurcalanarak aşağılanmasına, şu ya da bu zaaflarının (ya da çoğunluğun zaaflarını kabul ettiği şeylerin), yaptıkları işleri karalamak için kullanılmasına duyduğum tepkiden mi? (Bunu eşcinsel olduğu için büyük zorluklarla karşılaşan dünyanın en büyük bestecilerinden Çaykovski’nin hayatını okurken de düşünmüştüm.)

Yoksa (örneğin, karşı cinse, paraya, dine veya herhangi bir prensibe karşı “olağanın üzerinde” bir ilgi ya da bağımlılık gösterilmesinin de pekala “olağan” bulunabilecek ve hoşgörülebilecek özellikler olmasına karşın) aslında kendileri de sayısız bağımlılıklar içinde olan insanların, aralarında sessiz bir anlaşma yaparak, sırayla gündeme düşen şanssızlara karşı yaptığı riyakâr mücadelelere duyduğum nefret yüzünden mi?

Bu listeye “büyük adamlar”ın zaaflarını gizleyerek onları putlaştırmaya çalışanların işgüzarlıklarını da ekleyebiliriz. .

* * *

Kafka örneği, bana Puşkin’i hatırlatıyor.

Rus kültürünün ve dilinin büyük ustası Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (1799-1837), ulusal bir sembol haline dönüşmüş durumda. Tıpkı bir bayrak veya ulusal marş gibi. Ona yan bakan yalnızca devleti değil, halkı da karşısında buluyor.

Örneğin, milliyetçiliğin ve yabancı düşmanlığının iyice arttığı günümüz Rusya’sında Puşkin’in “Afrikalı kökenlerini hatırlatmak” bile en azından “densizlik”, hatta “art niyetlilik” olarak görülebiliyor.

Puşkin’le ilgili yaşanan en büyük tartışmalardan biri, bugün bile neredeyse sır gibidir; konu açılmak istenmez; açılrsa da genellikle ses tonları yükselir.

Sözünü ettiğim, şairin “1836-1837 yılları gizli notları”. Kitap Türkiye’de 2001 yılında *A.S. Puşkin Gizli Günce 1836-1837* adıyla yayımlandı (Çiviyazıları).

Puşkin’in yayımlanmak için en az yüz yıl geçmesini şart koştuğu iddia edilen bu notlar, büyük maceralardan sonra ilk olarak ABD’de, eski Sovyet yurttaşı Mihail Armalinski tarafından basılmıştı.

Orijinali içeriği Fransızca olan kitap, Türkiye de dahil 24 ülkede basıldıktan sonra Rusya’da Rusça basılabildi. Ve kıyametler koptu.

Puşkin’in cinsel deneyimleri, sınırsız fantezileri, eşi ve çevresindeki kadınlarla ilişkileri ve küfür sınırında açık saçık konuşmaları, pek çokları açısından bir putu deviriyordu. Bunu Puşkin yazmış olamazdı; bu tezgâh, ancak şairi yıpratmak

ve onun adını kullanarak para kazanmak isteyen sahtekârların işi olabilirdi.

Kitap şiddetle reddedildi. Üzerinde konuşulup yazılması “pek tercih edilmedi”. Konuyla ilgili bulabildiklerimin çoğu, Gizli Günce’yi yerin dibine sokan ve onun Puşkin’in kaleminden çıkmış olmasının asla düşünölemeyeceğini anlatan sinirli yazılar... .

* * *

Acaba kim haklı? Kitabı Puşkin mi yazdı, yoksa bu bir düzenbazlık mı?

Umurumda değil.

Kitap ilginçti. Tutkulu bir erkeğin kadınlar, evlilik ve cinsel konularla ilgili iddialı fikirlerini okumak asla zaman kaybetmek değildi. Puşkin’i öldüren Fransız kökenli subay Georges d’Anthés’in şairin baldızıyla evliyken eşi Natalya’ya da göz koymasını, Çar ile Natalya arasında olanları, şairin kıskâçlıklarını okumak eğlenceliydi.

Bir tek cümle bile (örneğin, “Mutluluğun iki biçimi vardır: Biri bir kadına sabırsız bir halde umutla giderken ve diğeri bir kadından ve tutkudan kurtulmuş olarak geri dönerkendir”) kitabı okuma tercihini haklı çıkarmaya yeterdi.

Onun dışındakiler, bu arada kitabı Puşkin’in yazıp yazmadığı, benim için fazla önemli değil.

Bu kitap, benim bildiğim Puşkin’i asla gözden düşöremez. O yazmışsa da, yazmamışsa da...

Çünkü Puşkin ve Kafka gibi isimlerin yazdıkları, akıllarda ve yüreklerde, onlarla ilgili tartışma, eleştiri ve övgülerden çok daha büyük etkiler bırakmıştır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hemşeri haberleri iyi satar

Hakan Aksay 18.09.2008

Rusya’da uçak düştü. İçinde bir Türk vardı. Daha önce Kırgızistan’da, ondan önce de İspanya’da da aynı şey oldu.

Ölenlerin arasında Türk olması söz konusu haberlerin değerini birkaç kez arttırdı.

Sonuçta belki daha küçük yer verilecek haberler büyüdü, ön sayfalara çıktı.

Aslında bu son derece doğal.

Dünyanın her yerinde insanlar kendi ulusundan, kentinden, mahallesinden birilerine ilişkin gelişmeleri daha fazla merak ediyor.

Ama...

Burada aynı zamanda önemli bir ayrıntı gizli.

Biz bazen dünyada olup bitenlere, içinde “bize dair bir şeyler” yoksa pek ilgi göstermiyoruz.

Pek çok Türk gazetesi, içinde Türk olmayan haberleri ya görmezden geliyor, ya da bu haberlere yer ayırmakta son derece cimri davranıyor. Bu, kötü haberde de böyle, iyi haberde de.

Dışa kapalı, dünyayı fazla izlemeyen ve bilmeyen, bunun sonucu (aynı zamanda sebebi) olarak dünyayı pek sevmeyen bir toplumuz. Medya organlarının büyük bölümü bunu net olarak gösteren aynalar.

“Neden böyle?” diye tepki gösterseniz, bütün ilgili meslek erbabının cevabı hazırdır: “Dünya haberleri bizde pek satmaz!”

Yani? İlgi görmez, tiraj ve reyting getirmez, sonuçta para kazandırmaz.

Onun için evrenin sırlarının araştırıldığı haberi tüm dünyayı sarsarken sizin önünüze yığılan, onunla ilgisiz konular ve çarşaf çarşaf kısır polemikler olabilir.

* * *

Ben yıllardır pek çok Türk televizyonuna ve gazetesine yurtdışında hizmet vermeye çalışan bir gazeteci olarak hep aynı sıkıntıyı çekerim. “Rusya’da çok önemli şeyler oluyor, ama ne yapsam da bunu bizimkilerin gündemine sokabilsem” diye düşünürüm.

Mesela, Ekim Devrimi veya 1 Mayıs Bayramı gibi kitlesel gösteri günlerinde, haber önermek için merkezi ararım. Haberimin “reyting kavgası”na katkısından kuşkulu bir vurguyla mırın kırın eden yetkililer, bazen şöyle ilginç sorular sorarlar:

- Mitingde Türkler veya Türkiye aleyhtarı göstericiler var mı?

Buyur buradan yak! Nereden bulayım ben şimdi binlerce insan ve slogan arasında bizimle ilgili olanını? Acaba meydanlara çıkıp bizzat ben mi haber yaratmayı denesem?..

Gerçi benden daha kıvrak zekâyâ sahip bazı arkadaşlarımız “piyasanın ihtiyaçlarına göre” davranmasını başarıyor. Onların sayesinde Lenin’in ve Gorbaçov’un Türk kökenli olduğunu öğrendik. Kızılderililerle bile akraba çıktık. Türk, Türki, Müslüman vb. ortak paydalar buldukça dünyaya açıldık, bulamadıkça içimize kapandık.

Kapandığımız içimizde neler vardı? Neler yoktu ki! Siyasi liderlerimizin horoz dövüşünden tutun da, ünlü sanatçılarımızın kimlerle birlikte olduklarına kadar “dünyanın haberi”...

Galiba evrenin merkezinde Türkler var. Ya da pek çok meslektaşımız buna içtenlikle inanıyor. Dünyada olup biten her şeyi, Türkiye ve Türklerle bağlantısı açısından izleyip değerlendirmeye çalışmak gerçekten ilginç bir uğraş olsa gerek.

* * *

Suni gündemlerle içine kapanmakta büyük tecrübe sahibi bir toplumun usta gazetecileri, dünya haberlerine ulusal gözlüklerle çarpıcı yaklaşımlar geliştirebiliyor.

Rusya’da onlarca kişinin ölümüne yol açan bir yangın çıkar. Türk gazeteci sorar: “Yananlar arasında Türk var mı.”

Rusya’da ırkçılar yabancıları döver. Türk gazeteci sorar: “Dayak yiyenler arasında Türk var mı.”

Rusya’da deprem olsa, çığ düşse, sel baskını olsa, devrim çıksa, kıyamet kopsa Türk gazeteci yine aynı soruyu soracak: “Aralarında Türk var mı acaba.”

Ee, oyunun kuralı bu! Binlerce Rus öldü desen “satmıyor”; ama “bir Türkün dişi kırıldı” desen “yok satıyor”!

Her yerde sadece “hemşeri var mı?” muhabbeti... “Hemşeri haberi” ile satış yapma cambazlığı...

* * *

Bu cambazların ortalama müşterisi, Rusya’dan kaç kişiyi bilir? Mesela, Gorbaçov’u bilir. Putin’i bilir. Belki Medvedev’i bilir.

Başka?..

Futbol sayesinde Abramoviç’i bilenler vardır (“Chelsea’nin sahibi” olarak)...

Tenis sayesinde Şarapova’yı hatırlayanlar çıkar (Mariya’nın forhand backhand vuruşlarından çok, “estetikliğiyle” ilgilendikleri gerçeğini burada bilinçli olarak es geçiyoruz)...

Jirinovski’yi, Kasparov’u ve Hodorkovski’yi duyanlar da olmuştur. Ama Plisetskaya’yı, Glazunov’u ve Mihalkov’u bilenler çok azdır...

Onun için, örneğin, “Mironov Türkiye’ye geldi” türü bir haberde, adamın “Rusya devletinin üç numaralı ismi” ve “parlamentonun üst kanadının başkanı” olduğunu falan bir yerlere mutlaka yazmak ihtiyacı çıkar. Hani öyle önemsiz adamı haber yaparak okuru boşuna yorduğumuz sanılmasın diye...

* * *

Birçok kez masum bir ifadeyle “nl” kelimesini kullanırken, “Bak ey okur, sen belki bilmezsin, ama bu kişi gerçekten büyük adamdır” demeye çalışırız.

“Dünyaca nl tenor Baskov, Moskova Opera Festivali’nde konser verdi” derken mesela...

Tenor kim? Opera ne? Ne konseri?..

Satar mı bu haber? Satmaz tabii!

Onun için hemen “biz bize haber” formatına geçelim:

“arlık Rusya’sına dayanan tarihi köklerinde ‘Türk kanı’ olduğunu bizzat açıklayan Baskov bir konser verdi!”

Deme yahu! Kimlerdenmiş o? Nereliymiş? İçinden mi?..

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna’da kriz derinleşiyor

Hakan Aksay 20.09.2008

Ukrayna yıllardır siyasi istikrara kavuşamıyor. “Turuncu devrim”in liderleri Başkan Yuşçenko ve Başbakan Timoşenko bir kez daha aralarındaki ittifakı bozdular.

Ukrayna parlamentosunda Yuşçenko’ya ve Timoşenko’ya bağlı siyasi partiler arasında uzun süredir sallantıda olan ittifakın kş nedeni, son zamanlarda Yuşçenko’nun baskılarından bunalan Bayan Timoşenko’nun, muhalif lider Yanukoviç’le anlaşarak Başkan’ın yetkilerini sınırlayan ve onun görevden alınmasını kolaylaştıran yasaları ıkartmasıydı.

Bunu protesto eden Yuşçenko yanlısı Bizim Ukrayna Bloku, koalisyonndan çıktı.

2004 yılında gerçekleştirilen “turuncu devrim”in temel sorunları çözemediği Ukrayna’da iktidar savaşı da, yolsuzluklar da bir türlü bitmedi.

Yuşçenko kurtuluşu –tıpkı Gürcü lider Saakaşvili gibi- kısa sürede NATO’ya üye olmakta ve Rusya karşıtı politikaları radikal olarak uygulamakta gördü.

Timoşenko da Batı yanlısı olmasına karşın, ilk dönem başkanlığından farklı olarak, bu sefer daha dengeli bir politika izlemeye başladı. Rusya’yı doğalgaz, Karadeniz Filosu, Kırım ve NATO gibi konularda kızdırmaktan çekinen Başbakan, ılımlı bir çizgi belirledi.

Bunda 1,5 yıl sonra yapılacak yeni devlet başkanlığı seçimleri yatırımı da önemli rol oynuyor. Timoşenko, Rusya’ya karşı bayrak açarsa şansının çok fazla olmayacağını düşünüyor.

Yuşçenko’nun ratingi yüzde 5’lere düşmüş durumda. Şimdiki krizden onun kârlı çıkması zor. Kriz, büyük ihtimalle Başbakan Timoşenko ve/veya muhalif lider Yanukoviç’i güçlendirecek.

Liberal ve Batı yanlısı güçlerin kendi aralarında birleşmesi zor görünüyor. Ama bunlardan birinin, ötekini bitirip “sağın tek lideri” olmak için bir dönem Rusya’nın desteklemiş olduğu Yanukoviç ile geçici bir ittifak kurması sürpriz sayılmayacak.

Görüşmelerde bulunmak için ABD’ye gitmeye hazırlanan Yuşçenko, daha dün kadar “Kremlin ajanı” olarak suçladığı Timoşenko ile tekrar ittifak yapabileceklerini söylerken Amerikalı dostlarının eleştirilerini daha kolay göğüslemek ister gibiydi.

Ukrayna Devlet Başkanı’nın, bu ittifak gerçekleşmezse “partisinin muhalefete geçebileceğini” bildirmesi ise (kendisi devletin başında kalacak bir liderin partisinin nasıl muhalefet edeceği konusunda) gülümsemelere yol açtı.

Son dönemde ordu ve içişleri bakanlığını tümüyle kendi denetimine alarak kadro değişikliklerine giden Yuşçenko’nun, güce dayalı çözümlere hazırlandığı iddiaları ise kaygı verici. Rusya’nın Doğu Ukrayna ve Kırım’daki Rus azınlığı kullanarak Gürcistan operasyonuna benzer adımlar atabileceğini öne süren siyasi gözlemciler, Yuşçenko’nun Saakaşvili’nin hatalarını tekrarlayabileceği kanısında.

‘Bir saatlik koca’

Ruslar kapitalizme epeyce gecikmeyle geçtiler, ama aradaki mesafeyi kapatmak için öyle hızlı gidiyorlar ki...

Yaratıcı Rus özel girişimcileri insanı her gün yeni bir buluşla şaşırtıyor.

Gazetelerde bir ilan:

“Bir saatlik koca”...

Herhalde yine o gırtlığımız kadar içine gömüldüğümüz seks ilanlarından biri. Hem de kadınlara yönelik! Ve böyle küstah bir üslupla!

Hayır, yanılmışım. “Bir saatlik koca”nın seksle ilgisi yokmuş. Hatta bu başlıkla yayımlanan ilanların uzun versiyonunda, en altta benim gibi kötü niyetliler için bir not düşülmüş:

“Seks hizmetleri talep edilmemesi önemle rica olunur.”

Bu ilanları veren şirket, bir süredir “*Bir saatlik karı*” (yani “eş”; ne yapalım, dilimizin azizliği...) ilanları yayımlamaya başladı.

Orada da aynı uyarı eklenmiş: “*Seks önerilmemesi rica olunur.*”

Mesele şu. Perm kentinde yeni yetme Rus kapitalistlerinden bir grup, musluk tamiri, badana yapma, elektrik kaçağını giderme vs. gibi ev işlerini yapan becerikli erkeklerden bir ekip oluşturmuş. Ve 2003’te böyle başlayan iş, şimdi bu ünlü ilanlarıyla bütün Rusya’ya yayılmış.

Diyeceksiniz ki, bu tür işler için belirli işyerleri ve kurumlar vardır, orayı ararsınız ve sorunuz hallolur. Hiç de değil. Rusya’da bu işleri yaptırmak deveye hendek atlatmaktan beter. Hâlâ bu işleri bedava veya çok ucuza (çoğunlukla eski

Sovyet alışkanlığıyla “bir şişe votkaya”) yapanlar var. Ama bunları çağırdığınızda sorunu çözmekten çok, yeni sorunlar çıkarabiliyorlar. Süratleri de kaplumbağayla yarışıyor. Eh, evde becerikli bir kocanız da yoksa (ki boşanmalarda patlama yaşayan Moskova’da artık binlerce kadın “eşsiz” yaşamı seçmiş durumda), işinizi bu yeni şirketlere bir telefon ederek halledebilirsiniz.

“Bir saatlik koca” gelip bir (iki, üç...) saatte işlerinizi hallediyor. Eğer temizlik, bulaşık, ütü gibi işleriniz varsa “*bir saatlik karı*”nız olabiliyor. Böylelikle her türlü sorunuz çözülüyor. Köpeğinizi bir saat dolaştırmaya zaman bulamıyorsanız, onu bile hallediyorlar. Siz yeter ki ücretini ödeyin. Ve “*lütfen seks hizmetleri talep etmeyin.*”

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Genel Sekreter’in kızı

Hakan Aksay 25.09.2008

Genel Sekreter’in kızı

Her şeye kadir olan Sovyet haberalma kurumunu en çok zorlayan oydu. KGB onun attığı her adımı izliyor, ama hiçbir önlem alamıyordu.

Ah, o babası olmasaydı...

Galina’nın babası, 18 yıl Sovyetler Birliği’nin başında kalan Leonid Brejnev’di.

“Bir tek bu kıza söz geçiremiyorum,” diyordu Brejnev, “İki gözüm var; sürekli olarak biriyle ülkeye, ötekiyle Galina’ya bakıyorum”.

Galina babasını sevmiyordu. Kadınlara düşkünlüğüyle tanınan Brejnev’in daha İkinci Dünya Savaşı yıllarında annesini aldattığını sezmişti.

Başına buyruk, isyankâr bir kızdı. Babasıyla anlaşmazlıkları büyüdükçe iyice çığırından çıkıyordu.

Komünist Partisi’nde hep önemli görevlerde bulunan, bir dönem Moldova ve Kazakistan parti örgütlerinin liderliğini yapan, Moskova’ya geldikten birkaç yıl sonra devletin başına geçen Brejnev, kızının gençlik derneği Komsomol’a bile üye olmasını sağlayamıyordu.

Galina, komünistlerle alay ediyor, babasını sık sık zor duruma düşürüyordu. En çok da özel hayatı ile skandallar yaratıyordu.

Resmen evlendiği erkeklerin sayısı bile belli değildi, çünkü babası bazı nikâhları iptal ettirmişti. Kendinden yaşça çok büyük, çok küçük, sirkte, yurtdışında, çingeneler arasında, her yerde birileriyle tanışıp kendini kaptırabiliyordu Galina. Sanki durmadan tutunacak bir dal arıyordu.

Ama ilişki kurduğu herkes onun soyadından yararlanıyordu. Kayınpederi sayesinde bir ara SSCB İçişleri Bakanı Yardımcısı olan, yıllar sonra Gorbaçov döneminde tutuklanan Yuriy Çurbanov bunların en ünlüsüydü.

1982’de babası öldüğünde Galina 54 yaşındaydı. KGB kökenli yeni lider Andropov’un, Galina Leonidovna Brejneva ile ilgili soruşturma başlatmaktan özel bir zevk duyduğu söyleniyordu.

O zamandan sonra mahkemeler ve akıl hastaneleri Galina’nın değişmez uğrak yerleri arasına girmişti. Alkol bağımlılığı ilerlemişti. Günde bir kasa şampanya tükettiği ve birlikte içmek için sokaklardan topladığı sarhoşlarla yaşadığı söyleniyordu.

Galina’nın trajik hayatı, bundan on yıl önce, zorla kapatıldığı bir hastanede son bulduğunda pek çok sırrı da beraberinde götürmüştü. Devlet, koca Sovyetler’in büyük liderinin biricik kızıyla ilgili haberlerin “unutulmasını” emretmişti.

Ama hayat, siyasi emirleri dinlememek, hatta onlarla alay etmek gibi bir özelliğe sahipti.

Tıpkı Galina gibi.

Uzaktaki gazeteciler

Bir hafta önce yayımlanan “Hemşeri haberleri iyi satar” başlıklı yazımla ilgili iletiler aldım.

Bir kısmı yurt dışında gazetecilik yapan, ancak haberinin “kabul görmesi” için illa ki AP veya Reuters’te görünmesini beklemekten bıkan muhabirlerden geliyordu.

“İçeride olduğu gibi dışarıda da” gazetecilik yapmanın güçlüğünden söz eden dertli mektuplar.

“Parça başı” tuzaklarıyla aylarca hayali kuyruklarda bekletilen, gazete yöneticisinin hiç sıkılmadan “Gazetecilik dışında işin var mı? Varsa iyi o zaman...” deyip “nasıl olsa açlıktan ölmeyeceğine” kanaat getirerek daha baştan terk ettiği “gözden ve gönülden ırak” gazeteciler.

Bunların bir kısmı, eğer gazetecilik sevdasından vazgeçse, gerçekten de adam gibi kazanıp yaşayabilecek imkânlara sahip.

Ama yapamazlar.

Çünkü hastalar.

Gazetecilik virüsüne yakalanmışlar fena halde.

Tedavi olamazlar.

Zaman zaman kızıp küfürü bassalar da, sonuçta bir gazete veya televizyonun hafiften aralanmış kapılarını bütün gücüyle zorlayarak özlemlerini gerçekleştirmeye çalışırlar.

Elleri ve yürekleri yara bereyle doludur. Çünkü meslekte kalmak için acımasız bir mücadele verirler.

Uluslararası toplantılarda yanlarındaki çeşitli ülkelerden birçok “normal gazeteci”ye oranla ne kadar “ikinci sınıf bırakılmış” ve sebatkâr olduklarına kâh utanır kâh gülerler.

Ve o yabancı meslektaşlarına nasıl anlaşılmaz, güvencesiz ve yok pahasına çalıştıklarını asla anlatamazlar. Utanırlar çünkü. Onları utandıranların “Türkiye’nin piyasa gerçekleriyle” pişkinleri oynadığı şartlarda, onlara düşer utanmak.

Ceplerindeki diplomanın, bir türlü sahip olamadıkları “uygun bir tanıdık” (genellikle ağzının içine bakılacak bir “abi”, bazen çantası taşınacak bir “beyefendi”) karşısında tümüyle anlamsız kaldığını defalarca yaşayarak işsizlik sınırında gezinirler.

Kimisi ruhunun bir parçasını satmak zorunda kalır. Biraz gazetecilik yapar, biraz ticaret (veya başka bir şey). Göğsünü gere gere gazeteci olduğunu söylerken ticaret yaptığını gizlemeye çabalar. Ticaret yaparken de gazetecilik unvanını oraya bulaştırmamaya özen gösterir. Kendini sık sık fahişelerle kıyaslar. Ne tutkunu olduğu mesleğinin tadına varır, ne ticaretten kazandığı paranın.

Gazetecilik acımasız bir çarktır bizim memlekette. Dışleri döndükçe çevreye lime lime insan onuru saçılır, kanlı umutlar yayılır.

Gazetecilik bir aşktır bizim memlekette. Düştür, sabırdır, azimdir. Ülkesinin geleceğine inananların sektörünün de yenileneceğine duyduğu inançtır.

Meslekte en büyük amacı yalnızca gazetecilik yapmak olan insanların yüreğindeki kara sevdadır gazetecilik.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Korkularımız olmasa...

Hakan Aksay 27.09.2008

Belki de Moskova’nın bu yılki son güneşli günlerinden biridir, diyerek tadını çıkartmak istediğim bir parkta, tanımadığım iki yaşlı Rusun konuşmasına “kulak misafiri” oldum. (Başkalarına ait konuşmaları dinlemeyi hoş gösterir gibi, kendine “misafir” statüsü armağan etmek ilk kimin aklına geldi acaba?)

Biri hayat pahalılığından şikâyet ettikçe öteki “o kadar da değil” gibi sözlerle yumuşakça ona karşı çıkıyordu. Sonunda şikâyetçi olan patladı:

– Sovyetler’de daha rahat yaşamaz mıydık, söyle!

– Evet, ama parti ve KGB her işimize karışırdı.

– Karışırdı da ne olurdu? Sakince yaşar giderdik.

– Her gün aman bir yanlış yapmayalım diye korkuyla yaşadık.

– Korku sandığın kadar kötü değildir. İnsanın kötü isteklerini sınırlar. Devletten, Tanrıdan, karından, işini ve sağlığını kaybetmekten korkmasan kim bilir ne hatalar yapardın. Ahlakını büyük ölçüde korkularına borçlusun...

Konuşmanın bu bölümü beni etkilemişti. Devamına ilgi duymadığım için “misafirlik”ten istifa ettim.

Aklım yıllar öncesine gitti.

* * *

Sanırım 25 yıl kadar önceydi. Leningrad’da, Gazetecilik Fakültesi’nde okuyorduk.

Sınıf arkadaşım Olga’nın kocası Oleg bir türlü bir baltaya sap olamamıştı. İçkiye ve maceraya bayılır, sık sık kavga ederdi.

Kızcağzı evi geçindirmek için okuldan sonra çalışır, iki çocuğunun dışında bir de kocasına bakardı.

Bir gün şaşırtıcı bir haber aldık: Oleg nihayet bir iş bulmuştu. Milis (polis) olmuştu!

Ufak bir kutlama düzenlediler. Oleg’in yine kafayı bulması sonucu kutlama kısa sürede çığırından çıktı.

“Komunalka” denilen ve farklı aileleri aynı mutfığa, aynı banyoya ve aynı tuvalete mahkûm eden üçüncü sınıf otel tipindeki Sovyet evlerinden birindeydik. (Hâlâ bu tür evlerde yaşayan milyonlarca Rus var.)

Yine bizim sınıftaki Vanda, aynı zamanda karı kocanın komşusuydu. Bir ara Oleg’i uyarmak istedi. Tartıştılar.

Oleg çekmecedan çıkardığı çiçeği burnunda tabancasıyla "şakacıktan" ateş etti.

Vanda'nın çok sevdiği bir tablosu delindi. Kızlar ağlamaya başladı.

* * *

Bu durumun Oleg'i keyiflendirdiğini fark ettim. Keyfini daha da arttıran, erkeklerin kendine saygı ile korku karışımı bir tavırla yaklaşarak silahı bırakması için yalvarmalarıydı.

O an onun tam anlamıyla sarhoş olmadığı, yalnızca alkolün bastırılmış istekleri ortaya serecek kıvama ulaştığı kanısına vardım.

Az sonra mutfakta baş başa kaldık. O artık sarhoş bir ambalaj içine yerleştirdiği açık sözlülüğünün tadını çıkarıyordu. Şöyle diyordu:

"İnsanlar kokuyla yaşıyor, korkuyla eğitiliyor. İçimizdeki en eski ve en derin duygu bu. Yıllarca pek çok insandan korktum. Şimdi benden korkacaklar! Üstelik belimdeki silah yasal! Onunla iktidarı elime aldığımı, sizin gibi nice okumuş gevezeden daha üstün olduğumu hissediyorum."

* * *

Roman Polanski'nin yönettiği, Franz Schubert'in *Genç Kız ve Ölüm* eserinin müzikal fonunu oluşturduğu aynı adı taşıyan filmde, aslında pek de kötü bir insan sayılmayan Doktor Roberto Miranda, birdenbire nasıl korkunç suçlar işlediğini anlatır.

Bir Güney Amerika ülkesinde diktatörlük sonrası dönemde, eski bir yeraltı savaşçısı olan avukat Gerardo Eskobar, daha polis korkusunu yenemedi devlet başkanı tarafından insan hakları komisyonunun başına getirilmişti. Karısı Paulina Lorca, bir zamanlar Gerardo'yu ele vermemek için iki ay süreyle işkencelere dayanmıştı. Bu sıralarda Paulina'nın gözleri bağlıyken ona 14 kez tecavüz eden doktor, yıllar sonra bir gün tesadüfen evlerine gelir.

* * *

Kadın, doktoru sesinden, konuşma tarzından ve kokusundan tanır.

Silahını çekerek hemen oracıkta, kocasının yeni kariyerini ve tüm hayatlarını tehlikeye sokma pahasına bir mahkeme kurar.

Önceleri inkâr eden doktor, filmin sonunda şu sözlerle gerçeği itiraf eder:

“Gizli poliste çalışan kardeşimin ısrarlı önerisiyle, gözaltına alınanların ölmemesi için göreve başladım. Ve pek çok kişinin hayatını kurtardım. Sizler apaydınlık bir odada, gözleriniz bağlı ve çıırılçıplak, bir masada işkence görürdünüz.

Zamanla bu işten haz duymaya başladığımı fark ettim. İnsanların hoşuna gitmek amacıyla çaba sarf etmem gerekmiyordu. İster acı verirdim, ister onlara sahip olurdum. O odada iktidar bendeydi.

Elektrik verilmiş bir kadının bacaklarının arası hep kuru mu kalır, acaba orgazm olabilir mi, diye merak ederek size tecavüz ettim. Sonradan bu işten keyif duymaya başladım. Doğrusu şimdi o günlerin geçmiş olmasına üzülüyorum.”

* * *

Güneş parktan uzaklaşmış, rüzgâr çıkmıştı. Düşüncelerimden sıyrılıp gözlerimle ihtiyarları aradım. Gitmişlerdi.

Ben de yerimden kalktım. Toprak yoldan caddeye geçerken çocukluk korkularımı, onlara ne kadar bağlı olduğumu, onlardan ne kadar nefret ettiğimi ve korkularımdan sıyrıldıkça attığım bazı adımları sorgulamaya çalışıyordum.

İhtiyar bir ses kulağımda yankılanıyordu:

– Devletten, Tanrıdan, karından, işini ve sağlığını kaybetmekten korkmasan kim bilir ne hatalar yapardın...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kitapla cezalandıran ülke

Hakan Aksay 02.10.2008

Yabancı bir ülkede uzun süre yaşayınca siz Türk olduğunuzu unutmuyorsunuz, ama yakın dostlarınız bu gerçeği unutabiliyor.

İşte eski bir Rus dostum, beni tümüyle kendilerinden hissederek yakınıyor:

- Eskiden dünya okuma liginde birinciydik. Şimdi anca dördüncü gelebiliyoruz. Bu yılın ilk yarısında Rusya’da basılan kitap sayısı 58 bin!

Susuyorum.

Arkadaşım için, ülkesinde okuma-yazma bilmeyen kimse olmamasının önemi yok. Oysa Türkiye’de yedi milyonu aşkın kişi okuma yazma bilmiyor.

Bizde her 100 kişiden sadece 4,5’inin kitap okuduğuna ve bir yıl içinde basılan kitapların sayısının yedi bin olduğuna da girmek istemiyorum.

Günde ortalama beş saat televizyon seyreden halkımızın, kitap okumaya yılda yalnızca altı saat zaman ayırdığından söz edecek de değilim.

O devam ediyor:

- Üstelik okunan kitaplar arasında o kadar çok dedektif ve pembe aşk kitabı var ki...

Yüzündeki gergin ifadeye bakılırsa, “*Canım, okusun da ne okursa okusun*” gibi bir tepki göstersem benimle kavgaya girişebilir.

Ya da ona desem ki:

- Kardeşim, siz haline şükredin. Bizde kitap okumak bir cezadır.

- Nasıl yani?

- Basbayağı...

Ve başlasam anlatmaya.

İki yıl önce Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçesinde, içkiyi fazla kaçırarak halkı rahatsız eden bir gence, polis gözetiminde bir ay süreyle her gün 1,5 saat kitap okuma cezası verildiğini...

Ve o gencin, “Allah düşmanıma böyle ceza vermesin. Kitap delikanlıyı bozar, normal ceza ver, diye hâkime yalvardım. Ha evde bulaşıkları yıkamışsın, ha kütüphanede kitap okumuşsun. Çok utandım,” dediğini...

Bu yılın başında Trabzon'da, kooperatif genel kurulunu zamanında yapmayan beş eczacıya, bir ay süreyle kütüphanede kitap okuma cezası verildiğini...

Nisan ayında İstanbul'da asker uğurlaması sırasında havaya ateş eden gencin, bir yıl boyunca her ay en az dört saat kitap okuma cezasına çarptırıldığını...

Mayıs ayında Şanlıurfa'da 15 yaşındaki ilköğretim öğrencisine PKK propagandası yaptığı gerekçesiyle kitap okuma cezası verildiğini...

Geçtiğimiz günlerde de Rize'nin Fındıklı ilçesinde, eşini döven bir adamın, bir yıl boyunca “evlilikte mutlu olmanın yolları” konusuyla ilgili kitap okumaya mecbur edildiğini...

Hele hele geçen ay Genç Parti lideri Cem Uzan'a, Başbakan Erdoğan'a hakaret ettiği iddiasıyla yargılandığı mahkemeye öfke kontrol sistemi programına katılarak tam beş yayın okuma, yani tam bir “ağır ceza” verildiğini...

Üstelik genellikle ceza olarak verilen kitaplarda ilk sırada bir Rus yazarın, Dostoyevski'nin “Suç ve Ceza”sının geldiğini...

Bunları bu ciddi yüz ifadesiyle Rusya'da yeterince kitap okunmadığını anlatan dostuma söylesem, bana ne cevap verirdi acaba?

Ama hiç içimden gelmiyor bu konulara girmek.

Haklısın, diyorum ona, doğru dürüst kitap okuyan kalmadı. Acaba haberalma örgütü denetiminde kaliteli kitapları zorla mı okuttursak?..

Bu ne güzel ‘düzen’

Bazen televizyonda mizah programlarına veya eski Sovyet filmlerine rastlayamadığımda izlediğim “nostaljik” bir kanalım var: *Belarus TV*.

İzlerken gençliğimi hatırlıyorum. Bizim öğrenci yurdunun dokuzuncu katındaki salonda televizyon izlerdik. Haberlerde hep Komünist Partisi yöneticileri çıkardı. Sonra parti kararları, övgüleri, cezaları... Ardından sosyalist emek kahramanları... Ve sonunda mutlaka emperyalizme karşı haberler; mesela, ABD’de zencilere kötü muamele veya Guss Hall’ın ateşli bir nutku (böyle bir Amerikan komünist lider vardı bir ara)...

Belarus TV, yine ABD’ye verip veriyor. Bol bol da lider Lukaşenko’yu gösteriyor: Konuşurken, gülerken, kızarken, spor yaparken...

Rusya ile ilgili haberlerin ruhuna ise sanki eski bir dostun sitemleri sinmiş. Hani küfretmeyen, ama ondan beter eden bir iğneleme üslubuyla... Minsk, yıllardır ortak devlet kurma görüşmeleri yaptığı Moskova’nın kendisine karşı uyguladığı enerji politikasına pek alınıyor. Bu kırgınlık yüzünden Rusya’nın Gürcistan’a karşı savaşını bilinçli bir gecikmeyle “destekledi”. Ama Abhazya ve Güney Osetya’yı “daha sonra tanıyacağını” açıkladı.

Lukaşenko’nun, zaaflarıyla ünlü Yeltsin zamanında Rusya ile ortak devlet kurup başına geçme hayallerine kapıldığı, ama evdeki hesabının çarşıya uymaması nedeniyle, kendisini “son diktatör” ilan eden Batı ile flört etmeye çalıştığı söyleniyor uzun süredir.

Ama iktidar koltuğu da tatlı geliyor. Onun için Minsk’in adımları epeyce yavaş ve çelişkili.

İşte geçen hafta sonu bir parlamento seçimleri yaptılar ki, evlere şenlik!

Tek bir muhalif bile seçilemedi. 110 seçim bölgesinden 40’ında muhalif adayların seçim kaydı yapılmadı, 15 bölgede halka “seçmesi için” tek aday gösterildi.

Yıllardır kaybolan, hapse atılan, sürülen muhaliflerin, yasaklanan yayın organlarının sayısını bilmiyoruz.

Ama 14 yıldır devletin başındaki Lukaşenko, on milyonluk ülkede bütün muhalifleri tek tek saymış: 1400 muhalif çıkmış!

Topu topu 1400 kişi için bu “düzen”i değiştirmeye değer mi? Değmez tabii...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekmek ve su kadar ‘düşman’ da gerek

Hakan Aksay 04.10.2008

Gorbaçov bir parti kuracakmış. 77 yaşında. Daha önce kurduğu partiler eriyip gitmişti. Kendisi de 1996 başkanlık seçimlerinde yüzde 0,5 oy alabilmişti.

Halk ona 17 yıldır “senin zamanın geçti” mesajını veriyor. O ise “bende daha iş var” diyor.

Aslında ben de onunla aynı kanıdayım. Ama neylersin, insanlar onu sevmiyor işte. Sovyetler’in rayından çıkmasını, “demokrasi denilen gâvur icadıyla deneyler yapılırken milyonlarca yoksul yaratılmasını” ağır bir pranga gibi onun boynuna asıyor.

Eğer politikacının büyük birikimi ve epeyce yaşı varsa, bir de bagajında halkın nefretini taşıyorsa, onun için en uygun iş “danışmanlık”. Çünkü bu konum “cahil halk”ın oy menziline dışında.

Zaten bu yeni partide Gorbaçov, liderliği üstlenecek olan milyoner politikacı Lebedev'in akıl hocası gibi yer alacakmış. Lebedev ticarete başarılı, ama ısrarla sürdürdüğü siyasi mücadelesinde dikiş tutturamayan biri. Yani tencere-kapak durumu...

Oysa ben “danışmanlık” derken, Gorbaçov'un, örneğin, Putin'e akıl verme fırsatını hayalliyordum. Bunca danışmanı olan Putin neden istemiyor Gorbaçov'u acaba?

Daha da önemlisi, neden Gorbaçov özellikle bugünlerde yeniden siyaset denilen tozlu topraklı yollara çıkmaya niyetleniyor?

Acaba bunda, 80'lerin ortalarında kendi açtığı tarihî bir dönemin son kalıntılarının Rus-Gürcü savaşıyla birlikte tümüyle ortadan kalkmasının bir rolü var mı?

* * *

Gorbaçov'u 20. yüzyılın en büyük liderlerinden biri yapan özelliği; “düşman”, özellikle de “dış düşman” kavramını elinin tersiyle itmesiydi.

O, nefesi tükenen bir rejime hayat vermeye çalışırken sindirilmiş topluma çoğulculuk armağan etmek gibi bir amaç peşindeydi. Amacına ulaştı. Ama bu armağanın altında kalarak ezildi.

Çok hata yaptı. Fazlasıyla yalnız kaldı. Elindeki koca parti ve devlet silahının önemini anlamayacak kadar onları küçümsedi. Batı ile ilişkilerde deneyimsizdi, gür alkışlar eşliğinde defalarca aldatılması zor olmadı. Ve bütün Ruslar gibi çok aceleliydi...

Ama olsun. İnsanlara düşünmesini ve konuşmasını öğretti. Ve “düşman” kavramı olmadan siyaset yapılabileceğini göstermeye çalıştı...

* * *

Düşman...

Bazı devletler için hayati bir ihtiyaç.

“Dış düşmanlar”ın yardımıyla “iç sorunlar”ı unutturmak, krizlerle burun buruna olan halkı “milli hedefler uğruna” iktidarın arkasında tek sıraya dizmek kolay.

SSCB’nin dağılmasından sonra biraz “Sovyet” biraz “kapitalist” ruhla yoluna devam eden Rusya, çok da uzaklaşmadığı eski otoriter geleneklerini ilk olarak 1993’te Yeltsin’in kendisine muhalefet eden parlamentoyu bombalamasıyla hatırladı. 2001’den itibaren ise “düşman”, muhalif medya ve Berezovski’den Hodorkovski’ye kadar “dış bağlantılı oligarklar” idi.

Ağustos 2008’de, zaten çoktan beri Kremlin’in canını sıkan Batı, özellikle de Irak’tan Afganistan’a, Ortadoğu’dan Kafkasya’ya kadar büyük bir keyfiyet içinde davranan ABD “düşman” koltuğuna oturdu. Putin-Medvedev ikilisi, dış politikadan ekonomiye, iç politikadan medyaya kadar her şeyi “dış düşman” eksenine yerleştirdi. Ve “içeride” gerektiği kadar otoriter, “dışarıda” gerekirse güç kullanarak bazı çıkar bölgelerini koruyan ve hatta yeni bölgelere yayılan “yeni” (eski) raylara oturmakta güçlük çekmedi.

Burada, kendi hedefleri doğrultusunda hızla ilerlerken, belki de 10-15 yıl içinde geride bırakacağı ABD’yle gerginlik siyaseti izlemek yerine, onunla “partnerlik” ilişkisi içinde davranan Çin’i örnek göstermek ve bunun, Rusya’nın “yoğurt yiyişi”ne asla uymayan bir tutum olduğunu vurgulamak istiyorum.

* * *

Kremlin’in eski üslubuna dönmesinde Batı’nın Kosova politikası, Gürcistan ve Ukrayna’ya yönelik gitgelli çizgisi, Avrupa’ya “füze kalkanı” inadı yardımcı oldu. Bu arada AB’nin zaafı içinde, ABD’nin ise neredeyse felç olduğu bir dönemde, Rusya, Gürcistan’la doğan “karşı atak” fırsatını çok hızlı ve etkili kullandı. Dış politika, iç politik gündemi belirlemeye başladı. Gazeteler “düşman” arayışları veya ona karşı mücadele ile sayfalarını doldurmaya başladı.

Batı Rusya’ya karşı nasıl davranacağını bilemedi. Sert davranırsa bu çizginin Moskova’da iyice yerleşeceğinden ve yumuşamanın bütün meyvelerini ezip geçeceğinden korktu. Yumuşak davrandığında ise Kremlin’in “İşte gücümüzü gösterdik ve bizden korkmaya başladılar” tepkisiyle karşılaştı. Finans krizi, zaten Rusya ile uğraşacak zaman bırakmadı.

Ama bir dönem sonra farklı bir tablo ortaya çıkabilir. Batı; Çin, Libya, Suriye gibi “problemli ülkeleri” bile kendi yanına çekerek bütün oklarını Rusya’ya çevirebilir. AB’nin fiilen “Kremlin karşıtlığı” anlamına gelen yeni enerji stratejisi hazırlığı bunun bir işaretidir.

O zaman “düşman” yardımıyla kurulan dengeler tepetaklak olabilir ve Rusya ekonomisi, siyaseti ciddi sarsıntılar geçirebilir. Ve Putin’in ilk iktidar yıllarında Batı ile kurduğu ilişkilerin düzeyine dönmek bile uzun yıllar alabilir. Hatta Putin-Medvedev ikilisinin dışında bir iktidarın kurulmasını gerektirebilir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kırım savaşı çıkar mı?

Hakan Aksay 09.10.2008

Kırım. Karadeniz’in tepesinde bir yarımada. Uğruna Türkler ve Ruslar savaştı. Almanlar yarımadaı ele geçirmek için kan döktü. Şimdi de Rusya ile Ukrayna (Batı) arasında paylaşılamayan ve Türkiye’nin de hem coğrafi yakınlık, hem de Müslüman Tatar nüfus nedeniyle ilgi gösterdiği stratejik bir bölge.

Sovyetler Birliği’nde başlangıçta Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti’ne bağlı olan Kırım, 19 Şubat 1954’te geçmişte uzun yıllar Ukrayna’da yaşamış olan Sovyet lider Nikita Hruşçev’in girişimiyle Ukrayna’ya hediye edildi. Yarımadanın en önemli kenti olan Sevastopol (bizdeki yaygın deyişle Sivastopol), Kırım Özerk Cumhuriyeti’nin dışında tutularak Ukrayna’nın özel statülü bir kenti ilan edildi.

Yarımadada gerginlik artıyor

Son yıllarda Kırım’ın, özellikle de Sevastopol’ün kime ait olması gerektiği, Rusya’da sürekli tartışma konusu. Bunda Rusya Filosu’nun kentte 2017’ye kadar Ukrayna’dan kiraladığı üssün önemli rolü var.

Rusya Filosu’nun hareketlerini sınırlamaya çalışan Başkan Yuşçenko, kira süresinin uzatılmayacağını tekrarlıyor. Rusya’yı destekleyen bölge halkı ise Kiev’e ve bölgeye NATO gemileri getirilmesi girişimlerine şiddetle direniyor. Başta Sevastopol olmak üzere tüm Kırım’da Rusya yanlısı siyasi güçler ezici çoğunluğa sahip.

Kırım’ın nüfusu iki milyon civarında. Bunun yüzde 58’i Rus, yüzde 24’ü Ukraynalı, yüzde 13’ü Tatar.

Yarımadada endüstrinin dışında turizm sektörü büyük öneme sahip. Sovyet döneminde Soçi ve civarı ile birlikte bütün ülkeyi ağırlayan temel turizm bölgelerinden olan Kırım, son 15 yılda müşterilerinin çoğunu Türkiye’ye kaptırdı. Rusya dışında, bölgeye ciddi yatırım yapan ülke yok gibi. Kiev yönetiminin ana ilgisi de, yarımadaı siyasi olarak denetimi altına almaya yönelik; bu yolda atılan bazı adımlar, zaman zaman Kırım ile Ukrayna yönetimi arasında gerginlik çıkarıyor.

Kiev Kırım'ı kontrol edemiyor

Pek çok siyasi uzman, Kırım'ın bir gün mutlaka ciddi bir anlaşmazlık, hatta çatışma yaşayabileceği kanısında. Bu ihtimalin artmasının nedenlerinden biri, son zamanlarda Kiev'de büyüyen siyasi kriz.

Bu köşede daha önce de yazdığımız gibi “turuncu devrim”in önderleri Başkan Yuşçenko ile Başbakan Timoşenko bir türlü geçinemiyorlar. Bugüne kadar Rusya ile daha iyi ilişkiler kurmuş olan eski Başbakan Yanukoviç'in liderliğindeki muhalefet, Doğu ve Güney Ukrayna'da çok güçlü. Son aylarda Batı yanlısı Bayan Timoşenko'nun Moskova'ya göz kırpması, liberal güçleri bölerken, Kremlin'in Yanukoviç yerine Timoşenko'yu destekleyebileceği iddialarını gündeme getirdi. Yakında düzenleneceği söylenen erken parlamento seçimleri de –daha öncekiler gibi- güçler dengesini değiştirmeyebilir veya seçimlerden bıkan halk sandık başına gitmeyebilir. Bütün bunlar Kiev'de siyasi istikrarın kısa sürede kurulmasının zor olduğuna işaret ediyor. Buna bir de kamuoyu desteği iyice azalan Yuşçenko'nun son zamanlarda “özel ilgi” gösterdiği içişleri ve ordunun bir bölümünün desteğiyle “Saakaşvili tarzı” bir girişimde bulunarak darbe denemesi yapabileceği, bunun ise iç savaşa yol açabileceği öngörülerini ekleyelim.

Kırım'da Güney Osetya senaryosu uygulanır mı?

Tam da bu koşullarda basında, Kırım'daki Rusların bir bölümünün Rusya pasaportu aldığı yazılıyor. İddia doğruysa 150 bin kişi Ukrayna yurttaşlığının yanısıra Rusya'nın da yurttaşı sayılacak. En azından Rusya böyle sayacak. Muhtemelen bu rakam daha da büyüyecek ve Rusya, Kiev yönetiminin “Kırım'daki Rusya yurttaşlarına yönelik baskıları” karşısında onları koruma hakkına sahip olduğunu savunacak.

Abhazya ve Güney Osetya cumhuriyetlerinde yaşayanların yüzde 85-90'ının bu şekilde Rusya pasaportu sahibi yapılmasından sonra, Kremlin'in bölgeye yönelik tutum almasının en temel etkenlerinden biri, “yurttaşlarımızı nerede olursa olsun koruruz” teziydi.

Kırım'da çıkabilecek bir karışıklık, Güney Osetya'da şaşkınlık içinde kalan Batı'dan daha kararlı bir müdahale gelmesine yol açabilir. Yarımada'nın Rusya Filosu'na evsahipliği yapması ise savaş tehlikesini artırır.

Yarımadadaki karışıklıklar Türkiye'yi zorlar

Bütün bunlar, geçmişte Karadeniz İşbirliği Örgütü ve şimdi de Kafkasya Platformu ile bölgedeki etkisini güçlendirmeye çalışan Türkiye açısından kritik gelişmelere yol açabilir. Kafkaslardaki savaşı NATO ile Moskova arasında zor bir denge

politikası uygulayarak atlatan Ankara, Kırım’da her iki tarafın daha şiddetli baskıları altında kalabilir. Bölgede Türkiye ile sıkı ilişki içinde olan Müslüman Tatarların bulunması da hassasiyeti arttıracaktır.

Yeni bir Kırım savaşının çıkıp çıkmaması ihtimali, Yuşçenko’nun ABD ve iç siyasi güçler tarafından ne kadar dengelenebileceğine, “Rusya’nın şahinleri”nin ülkenin aklı başında güçleri tarafından ne derece sınırlanabileceğine ve hepsinden önce de uluslararası gelişmelerin gerginlik ve yumuşama çizgilerinden hangisine yöneleceğine bağlı olarak biçimlenecek gibi görünüyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Borsa morsa anlamayız

Hakan Aksay 11.10.2008

Köşe yazarları daha şimdiden ekonomiden anlayanlar ve anlamayanlar olarak ikiye ayrıldı galiba. Küresel finans krizi başladı başlayalı, insan siyasi konularda ahkâm kesmenin ne kadar kolay olduğunu anlıyor.

Benim de boynumun borcu, krizin Rusya’ya yansımaları yazmak. Kaldı ki, Süleyman Yaşar’ın da dediği gibi, Rusya’nın krizi bizi ABD’den daha çok etkiler; çünkü BDT ile yılda 60-70 milyar dolarlık dış ticaretimiz var.

Olanı biteni anlamaya çalışırken kendimi yıllardan beri ilk kez Rus komünistlerine yakın hissettim. Haftalardır susan komünistler “sert bir açıklama” yapmışlar:

- Maliye Bakanı Kudrin görevden alınsın!

Ne krizin analizi, ne Rusya’ya yansımaları. “İstifa!” O kadar.

Bu dilden ne güzel anlarız biz.

Başbakan Putin de onlara “Ama bu arada ABD, uluslararası önderliğini ilelebet kaybetti” demiş. Ve anlaşıyor.

* * *

Rus basınında krizle ilgili okuduklarım arasında beni en çok gülümseten, milliyetçi bir ekonomistin “İyi ki Dünya Ticaret Örgütü’ne üye olmamışız, krizden daha az etkileneceğiz” yorumu oldu.

Kremlin uzun süredir Batı ile yaşadığı gerginliklerde, “Gerekirse biz kendi yolumuzdan gideriz” söylemini kullanıyordu.

Başlayan kriz, herkesin aynı gemide olduğunu, pek seilmeyen ABD’nin hapşırması halinde Rusya’nın nezle olacağını gösterdi. Hem de fazlasıyla. Son altı ayda öteki piyasalar ortalama yüzde 25-30 kapitalizasyon kaybına uğrarken, Rusya’da bu oran yüzde 70’e çıktı.

Devlet kayıpların paniğe dönüşmemesi için durmadan piyasaya yardım pompalıyor. Ve şu ana dek başarılı.

Bunda 1998’de bir finans krizi yaşayan Moskova’nın, son yıllarda ihtiyatı elden bırakmamasının önemli payı var.

Döviz rezervlerinde 550 milyar dolar, yine kara gün için oluşturdukları İstikrar Fonu’nda ise yaklaşık 200 milyar dolar birikmiş durumda.

Kremlin’den “Cebimizde bu para varken, kriz bize vız gelir” türü açıklamalar yapılıyor. Eh, bir de başka yerden para bulamayan İzlanda 4 milyar avro için Rusya’nın kapısını çaldı ya, iş “ülke kurtarma” misyonuna kadar gitti.

Ama Kremlin içinde konuşulanlar farklı. Temmuz ayında 147 dolarken bugün 80 dolar civarına gelmiş olan petrol fiyatı, 70 dolara düşerse bütçe açık verebilir.

Hani şimdi krizin fırsatlarından söz etmek moda ya, Rusya için de enerji ihracatına dayanarak yan gelip yatmaktan vazgeçilmesinin ve ekonomide gerçek bir reform gerçekleştirilmesinin, krizin yararı olabileceğini belirtelim.

* * *

Rusya, piyasa ekonomisi yolundan kendine özgü adımlarla ilerliyor.

Moskova'nın iki borsası var: Endeksini dolar üzerinden belirleyen RTS ve ruble üzerinden belirleyen MICEX (meraklısı için: www.rts.ru/en ve www.micex.com).

Borsalar devletin gölgesi altında faaliyet gösteriyor.

Bazen bu gölge giderek büyüyor vee... borsa karanlığa gömülüyor.

Yani devlet borsanın elektriğini, kapısını kapatıyor; üzerine de "geçici olarak faaliyet dışıdır" tabelası asıyor.

Sonra borsa tekrar açılıyor, tekrar kapanıyor...

Borsa aniden düşünce de yükselince de kapatılıyor.

Düşmesi, malum, yaşanan kayıplar nedeniyle devleti ürkütüyor.

Yükselmesi ise, ya "bazı spekülatif unsurlar", ya da son günlerde olduğu gibi, "nasıl aniden yükseldiyse, öyle aniden düşecek gibi" kuşkusu yaratıyor.

Devlet, sanki çizgiyi yüksekte yakalayıp kareyi dondurma oyunu oynarken, biz de gelişmeleri anlamaya çalışıyoruz.

Bu sırada Putin'in bugünkü bunalımdan sorumlu tuttuğu ABD'ye karşı, AB ile birleşerek "kriz sonrasında BMÖ ve G-8'i yeniden yapılandırma planı" tartışılmaya başlanıyor.

Yaşasın, ekonominin çetrefilli girdaplarından burnumuza siyaset kokusu geldi sonunda! Konuyu değiştirmenin zamanıdır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk gazeteciler Gürcü başbakanın koltuğunu sarstı

Hakan Aksay 11.10.2008

Rus *Nezavisimaya* gazetesi, Gürcistan Başbakanı Lado Gurgenidze'nin yakında görevinden alınacağını öne sürdü.

Buna neden olarak da, Güney Osetya savaşının ardından başbakanın Türkiye'de yaptığı bir hatayı gösterdi.

Gürcü başbakan, 5 eylülde İstanbul'da Başbakan Erdoğan ile görüşmesinin ardından, geç saatlerde ünlü eğlence mekânı Reina'ya gitmişti.

Savaşın yaraları daha kanarken, genç başbakanın stres atmak için seçtiği yol, Türk gazetecilerinin gözünden kaçmamış ve olay ertesi gün haber olmuştu.

Bir süre sonra konu, Türk basınından Gürcü basınına taşındı.

Ve Rus *Nezavisimaya* gazetesinin iddiasına göre, Gürcü başbakanın görevden alınacağı belli oldu. Başkan Saakaşvili'nin seçim kampanyasını finanse eden bankanın sahibi olan Gurgenidze, aynı zamanda İngiltere'nin de yurttaşı.

Aslında onun görevden alınacağı ve yerine ABD'nin desteğiyle, Gürcistan'ın Birleşmiş Milletler'deki daimi temsilcisi Irakliy Alasaniya'nın geleceği iddiaları son zamanlarda sıkça dile getiriliyor (Böylece iyice yıpranan Saakaşvili'nin yerine, parlamento eski Başkanı Nino Burcanadze'nin dışında ikinci lider adayının da ortaya çıktığı söyleniyor).

Ama eğer Rus gazetesinin iddiası doğruysa, Gürcü başbakanın koltuğunu kaybetmesinde Türk gazeteciler de reddedilmez bir pay sahibi olacak.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir insan, bir aşk ve bir ülkenin tarihi

Hakan Aksay 16.10.2008

Sinemadan çıktık. Arkadaşım düşünceli, üzgün, şaşkın... Ben daha bir şey sormadan dudaklarından bir soru dökülüyor:

- Ama o bir alçak değil miydi? Acımasız bir düşman olarak bilmez miydik biz onu?

Sözünü ettiği Aleksandr Kolçak. Çarlık ordusunun en seçkin komutanlarından biri. 1917 Devrimi sonrasında Kızıl Ordu'ya karşı savaşan Beyaz Ordu'nun liderlerinden. Ve kısa bir süre için "öteki Rusya'nın Yüksek Önderi".

Arkadaşım, hayatının ilk yarısında SSCB yurttaşıydı. İkinci yarısında ise Rusya Federasyonu'nun yurttaşı.

Okuduğu tarih kitapları Kolçak'ın "halk düşmanı" olduğunu yazıyordu. Bugün bir film izledik. Kolkaç'ın ne denli güçlü ve dürüst bir kişiliği olduğunu, yıllarca "dokunmadan yaşadığı" aşkını anlatan bir film. Ve bir ülkenin tarihine yeniden bakmayı deneyen bir film.

En zoru da bu galiba. Yıllarla birlikte etimize kemiğimize işleyen devlet propagandasına "yanlış" diyen ve tam tersini savunan bir sanat ürününün yol açtığı küçük çapta bir şok.

Öğrendiğimiz tarih doğru muydu? Yoksa bunca yıldır aldatıldık mı?

* * *

Ben de kendi şokumu yaşıyorum. Sinemadan çıkarken içimden bir marş söylüyorum:

Beyazlar'ın elinde kalan

son kıyıya varmak için

dağlardan ve ovalardan

ilerledi partizan.

Ben Sovyet yurttaşı değildim. Ama onların bir süre sonra dağılacak olan devletlerini ve bugün tartışmalı hale gelen resmi tarihlerini savunurken coşkuyla Partizan marşını söylediğim de olmuştu, poliste susarak direndiğim de.

Yıllar içinde önce bugünün, sonra da dünün yalanlarla dolu olduğunu anlamaya başladım. Lenin'in emriyle yapılan katliamların belgelerini okudum. Stalin zamanında sürülen insanların akrabalarıyla tanıştım. Brejnev döneminin sahtekârlıklarını bizzat yaşadım.

Ama bütün bunları anlamak, daha doğrusu içine sindirmek o kadar zor ki. İnanın, sanki insan geçmişinden vazgeçiyor, çocukluğunu ya da gençliğini reddediyor gibi hissediyor kendini...

Ve tarihe yeniden bakışın bir sınırı yok. İşte ben, birçok şeyden vazgeçmemden 15-20 yıl sonra izlediğim bir filmle hâlâ sarsılabiliyorum.

* * *

Birinci Dünya Savaşı. Kendi gemisinden kat kat büyük olan Alman gemisini büyük bir cesaret ve beceriyle batırıyor Kolçak. Sonra yardımcısı Sergey Timirev'in eşi Anna ile bir baloda tanışıyor. Birbirlerine âşık oluyorlar. Karısına verdiği sözden dolayı aşkını içine gömüyor. Çar İkinci Nikolay 1916'da onu Karadeniz Filosu'nun komutanlığına atıyor. Ertesi yıl Geçici Hükümet'in başı olan Kerenski, ABD'ye kaçmasını emrediyor. Bir süre sonra ülkesine dönerek Sibirya'da yayılan direnişin lideri oluyor.

Ölümler gündelik ve sıradan bir gelişme. Dillerde ise büyük harflerle telaffuz edilen “devrim” ve “karşıdevrim” kelimeleri... Devrim sonrasında “*dün bir hiçken bugün her şey olan*” insanların keyfi, kaba, hatta cani tavırları... Kolçak ve arkadaşlarının “asker gibi katı”, “ruhsuz”, ama inanmış, kararlı tutumları, en önemlisi hayatlarını adadıkları yurtseverlik anlayışları...

Anna, “*her şeyin anlamsızlığını gördüğü ve ailesinin güvenliğini düşündüğü için*” Kızıl Ordu'ya geçen eşini bir süre sonra terk ederek Kolçak'ın Beyazlar'ı yönettiği kent olan İrkutsk'a gider. Ama baştan ona görünmez. Sevddiği adamın en önemli meselesi olan büyük mücadeleyi paylaşmak ister; savaşa hemşirelik yapar. Bir gün birleşirler, ama arada iki engel vardır: Birincisi, dindar ve dürüst bir insan olan Kolçak'ın önce Fransa'da yaşayan karısından resmen boşanmayı beklemek istemesi. İkincisi, Kızıllar'ın Sibirya'daki ilerleyişinin onlara fazla zaman tanımaması.

Tarih onlara aşklarını yaşayacak fırsatı bırakmamıştır. Kolçak Bolşevikler'in eline düşer ve Lenin'in gizli emri ile 7 Şubat 1920'de kurşuna dizilir. Cesedi Angara Nehri'ne atılır. Anna'nın payına da 37 yıllık bir sürgün düşmüştür.

İç savaş yılları Rusya'ya 10 milyonu aşkın ölüm, 2 milyon göç getirmiştir. Beyazlar'ın bir kısmı katledilmiş, bir kısmı Batı'ya veya Türkiye'ye kaçmış, orada yeni bir hayat kurmaya çalışmışlardır. İstanbul'da "Beyaz Ruslar" kentin kültürel hayatına renk katmış, kimileri "kısmen Türkleşerek" aileleriyle birlikte bugünlere kadar gelmiştir.

İlginçtir, Amiral Kolçak'ın kökeni de bizim topraklara, İlyas Kolçak Paşa'ya uzanır.

* * *

Amiral, şahlanan Rusya sinemasının son büyük eseri. Daha bir haftadır gösterimde olduğu halde büyük tartışmalar yarattı. Filme hayranlık duyanlar da var, ondan nefretle söz edip yasaklanmasını isteyen de.

Bu da doğal. Tarihin yeniden ele alınması, eski yaklaşımların gözden geçirilmesi uzun ve sancılı bir süreç. İleriye doğru atılan her bir adım direnişle karşılaşılıyor. Devletin, resmî ideolojinin, partilerin, gazetelerin, "sokaktaki adam"ın ve kuşkusuz "insanın iç dünyası"nın direnişi bu.

"Ama o bir alçak değil miydi?" diyen arkadaşımın işi zor.

Ancak benim işim daha da zor. Benim aklımdaki yalnızca Rus tarihi değil. Bizim tarihimiz. Bizim çarlarımız, Leninlerimiz, Kolçaklarımız... Ve yıllardır dilimizden düşmeyen marşlar...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Generalleri ürküten reform

Hakan Aksay 18.10.2008

Ordu, Kremlin'in her zaman iyi geçinerek ürkütmemeye, zaman zaman da üst yönetimini çeşitli biçimlerde onore ederek kontrol altında tutmaya çalıştığı önemli bir güç olagelmıştır.

2004 mayısında Genelkurmay Başkanı ve Savunma Bakanı Birinci Yardımcısı Kvaşnin'in görevinden alınarak sivil hizmete geçirilmesi ve 2007 şubatında bir sivilin, Serdyukov'un Savunma Bakanı olarak atanması Genelkurmay'ı

oldukça tedirgin etmiştir.

Lider Putin, yolsuzlukların sınır tanımadığı orduyu, daha önce vergi toplamaktan sorumlu bakan olan Serdyukov'un emrine vererek Rus generallerinin hoşuna gitmeyen bir adım atmıştır.

Geçen zaman içinde karşılaştığı gizli direnişle istediği hızda yol alamadığını itiraf eden Serdyukov, geçtiğimiz günlerde yeni bir askerî reform planının bazı öğelerini açıkladı.

Son 20 yılda eski büyüklüğünün dörtte birine inmesine karşın, hâlâ büyük ve hantal bulunan ordudaki toplam görevli sayısının 1 milyon 155 binden 2012 yılına kadar 1 milyona indirilmesi hedefini ilan etti.

İlginç olan bu sayı değil, indirimin hangi kesimleri etkileyeceğiyle ilgili açıklamaydı. Ordunun hiyerarşik olarak *“piramitten ziyade yumurtayı andırdığını”* söyleyen Bakan, aşırı şişkin olan general ve subay sayısının radikal olarak azaltılacağını söyledi.

Generallerin sayısı bugün 1100'ü aşkın; reforma göre dört yılda 900'e inecek. Ordu ve filodaki toplam 355 bin subayın sayısı da 150 bine düşürülecek. Mevcut 65 yüksek askerî okulun sayısı da 15'le sınırlanacak.

Ayrıca silahlı kuvvetlerin organizasyonu yeniden düzenlenecek. Sovyetler'den miras kalan koca orduların yerine, daha küçük ve bölgelerde kısa zamanda aktif davranabilecek birlikler oluşturulacak.

Ve asker sayısı azaltılırken, teknolojik düzey yükseltilecek.

Savunma Bakanı'nın açıkladığı bu reformda, son Rus-Gürcü savaşının etkileri büyük. Kremlin açıkça itiraf etmese de, Güney Osetya'da ağır ve hantal kaldıklarını gördü ve Rusya'nın çağdaş bir orduya ihtiyaç duyduğunu daha iyi anladı.

Tüm yönleriyle açıklanmayan ordu reformunun generallerin ciddi direnişiyle karşılaşacağını öngörmek zor değil. Serdyukov'un kaderi büyük ölçüde reformun başarısına bağlı. Sonucu belirleyecek olan en önemli faktörlerden biri, Kremlin'deki "şahinler"in Putin-Medvedev ikilisi üzerindeki etkisinin artmasına veya azalmasına bağlı olarak şekilleneceğe benziyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Korsanlığın da bir adabı var

Hakan Aksay 18.10.2008

Engin Ceber’i işkence yaparak öldürmekle suçlanan polislerin birbirlerinden kopya ettikleri söylenen ifadelerinin büyük bölümünde “korsan gösteri” yerine “karsan gösteri” yazıyormuş.

Demek ki “devlet güvenliğini” zor kullanarak sağlamayı bilenler, bir hakkı zorla alma veya izinsiz kullanma faaliyeti üzerinden tanımlanan “korsan” kavramından habersizler.

Belki de sorun onlarla değil, günümüzde korsanlık kurumunun yaşadığı bunalımla ilgilidir.

Bakın Somali açıklarında “çalışan” korsanlara! Yılbaşından bu yana 11 gemi ele geçirmişler. Birinde de şanslarına, içi tank dolu bir gemi çıkmış.

Önce 20 milyon dolar talep etmişler. Sonra 15’e, 10’a, 8’e düşmüşler. Pazarlık devam ediyormuş.

Olacak şey mi! Gemideki T-72 tanklarının bazılarını satsınlar da ellerindeki servetin değerini anlasınlar! Korsanlığın da bir üslubu, bir şerefi var yani...

Ya da şu son “hava korsanı”... Hani Antalya-Petersburg uçağını kaçırırken uyuyakalan...

Sen “hava korsanıyım” diye ortaya çık, sonra bedava içkiyle oracıkta kafayı bul.

Olacak şey mi? Korsanlığın da bir adabı var canım.

Korsanlık onuruna en büyük darbe de, uçaktan inen Rusların şaşkınlığıydı:

- Ne eylemi? Ne korsanı? Biz THY ile gayet rahat bir uçuş yaptık, hamdolsun...

Yani adam koca airbusu kaçırıyor... Yolcular durumdan bihaber...

Neden?

Çünkü adam tembel. Ayağa kalkıp “*Ey ahali, hayatınız benim elimde!*” türü tarihî bir söylev vermiyor ki, millet ilerde olayı torunlarına anlatabilsin. Sadece oturduğu yerden pusulalar yazıyor.

Üstelik pusula kâğıtlarının altında göze çarpan “Radikal Kemalist Partisi” yazısıyla kafa karıştırıyor.

Sözüm ona “hava korsanı”nın, gafil Türk basında “Radikal Kemalist Partisi Kurucu Genel Başkanı” diye tanıtılması da ayrı bir ayıp! (Bu hassas konuda asla yoruma girmeden değerlendirisini Genelkurmay’a bırakıyorum.)

Ayrıca korsan dediğin başlıbaşına bir kimliktir, başka kimliklere ihtiyacı yoktur.

Ama bu adamın cebinden nüfus cüzdanı fişkırıyor: Hem Özbek, hem Rus, hem Türk...

(Bu arada geçmişte Kızıl Meydan’da kendini yakmaya kalktığı, Hillary Clinton’a sansasyonel şiirler yazdığı, Moskova’da çıplak “korsan gösteri” yaptığı söylenen birinin nasıl Türkiye yurttaşı olduğu da ilginç! Adam yurttaşlığı o kadar kolay almış olmalı ki, eylemlerine on yılı aşkındır yaşadığı Türkiye’de de devam etmiş; AKP toplantısını basmış, Erdoğan’ı protesto etmiş, Baykal’ın bayram namazında olay çıkarmış...)

Bir de tutmuş “*amacım TC Cumhurbaşkanı olmak*” diyor.

- Uçağı Strazburg’a çek!

- Neden?

- Cumhurbaşkanı olacağım!..

Böyle korsanlık mı olur?

İyice ayağa düşürdünüz bu işi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon baykuşu, kalinkanın tepesinde

Hakan Aksay 23.10.2008

Bazılarının yeni keşfetmeye başladığı “Ergenekon’un uluslararası boyutu” ve milliyetçi-marjinal Rus siyasetçi Dugin’in “Ergenekonculara desteği” konularını *Taraf*’ta mart ayından başlayarak birkaç kez ele almıştık.

Türkiye aleyhinde kitaplar yazan Dugin ile onyıllarca Moskova karşıtlığı yapmış olan Perinçek’in ve “Batı ittifakı yerine” Rusya ve İran’la yakınlaşmayı talep eden, ancak ne Rusya’yı bilen, ne de gerçek anlamda Türk-Rus işbirliğini savunan çevrelerin yarattığı “uluslararası kızıllema” üzerine görüşlerimizi aktarmıştık.

Şimdi Ergenekon duruşması başlarken Rus ve Türk basınında konu bir kez daha gündeme geldi.

Ermeni diasporasının denetimi altındaki *Regnum* ajansı haberi, “Türkiye, Rusya’nın komplosunu ortaya çıkardı” başlığıyla verirken, *Kommersant* gazetesi konuya “Türkiye Rus yandaşı gizli güçleri deşifre etti” başlığı altında (ve nedense DTP’lilerin gösterisinden çekilen bir fotoğrafla birlikte) neredeyse tam sayfa ayırdı.

Kommersant, Perinçek’in birçok kez Rusya’ya gittiğini, İstanbul Üniversitesi eski rektörü Alemdaroğlu’nun Moskova Devlet Üniversitesi’yle işbirliği anlaşması yaptığını, emekli General Eruygur’un Türkiye’nin NATO’dan çıkarak Şanghay İşbirliği Örgütü’ne katılmasını önerdiğini, eski Jandarma İstihbarat Dairesi Başkanı General Ersöz’ün ise Rusya’da gizlendiğini yazdı.

Bazı Türk gazeteleri haberi kimi çeviri hataları ve abartmalarla, bu arada daha önceden inatla “Putin’in danışmanı” olarak tanıttıkları Dugin’i bu kez de “iktidardaki Birlik Rusya (Birleşik Rusya denmek isteniyor –H.A.) Partisi’nin ideologu” olarak gündeme sürdü.

Bizim *Taraf*’ta konuyu gündeme getirmemizden sonra bazı önemli gelişmeler yaşandığına dikkat çekelim. Nedir bu gelişmeler?

Rus-Gürcü savaşı öncesinde Tiflis yönetimine siyasi ve askerî destek verdiği gerekçesiyle Ankara'ya sitem eden Moskova, savaş sonrasında Erdoğan yönetiminin dengeli tutumunu defalarca övdü, Kafkasya'da Rus-Türk ittifakına sıcak baktığını belli etti.

Bir dönem Hitler'e ilgi duyduğu ortaya çıkan ve radikal çizgisiyle bilinen Dugin bu dönemde güç kaybetmeye başladı. Televizyon ve basında ortadan kalkmasa da, eskisine göre daha seyrek görünmeye başladı. Önce liberal demokrat *Eho Moskvi* radyosunda, ardından da devlet çizgisine yakın yayın yapan *Rus Haber Servisi* radyosunda programları ve konuşmaları iptal edildi. Belli ki Kremlin ve çevresindeki Dugin'i destekleyen çevreler güç kaybetti veya onu bir süre için "dinlendirmeye" karar verdi.

Dün Dugin yeniden ortaya çıktı. *www.Inews.az* adlı Azeri internet sitesine konuşan Dugin, "Türkiye er geç Bağımsız Devletler Topluluğu ve Şanghay İşbirliği Örgütü üyesi olacaktır" dedikten sonra Ergenekonculara bir kez daha destek veren iddialı açıklamalar yaparak gündeme gelme denemesi yaptı.

İçerde konum kaybederken "Türk piyasasında güç tazeleme" girişiminde bulunan Dugin, bu tutumuyla bir Ergenekon baykuşunu andırıyor. Ne zaman Türkiye'de Ergenekon gündeme gelirse o, uzaklarda bulabildiği bir ağaca tırmanıp ötüyor. Ama bu kez fazla yükseğe çıkamadığı, en fazla "kalinka" gibi çalılıkların tepesinden ötmeye çalıştığı ortada.

Bu arada yine *Kommersant*'ta bir yorumu yayımlanan Petersburglu Ortadoğu uzmanı Sotniçenko, Ergenekon davasını, Türkiye'de Avrupalılık ile gelenekselcilik arasında yüzyıllardır süren ve zaman zaman kanlı geçen bir kavganın devamı olarak niteledi.

Sotniçenko, AKP'nin, cezaların olabildiğince yumuşak çıkmasını sağlayıp uzlaşmaya yatkın olduğu mesajını vererek davayı sonuçlandırmak isteyebileceği tahminini dile getirdi. İktidar partisinin kamuoyu desteğine dayanarak ödünsüz davranmayı seçmesi halinde ise, karşı taraf açısından "son başvurulacak araç" olarak askerî darbenin gündeme gelebileceğini yazdı ve ekledi: Darbe, özellikle de finans krizi koşullarında Türkiye için bir felaket olur.

Şu Amerikalılar...

Şu Amerikalılar âlem adamlar... ABD Başkanlık seçimleri sürecini Moskova'dan gülümseyerek izliyorum da...

Aylarca süren seçim kampanyaları... Önseçim telaşı... Toplantılar, kurultaylar... Tonla anketler... Televizyonda tartışmalar...

Heyecan, gerilim, kavga gürültü... Tahminler, bahisler, sürprizler... Oylamanın güvenliği için alınan önlemler ve kullanılan teknolojiler...

Bütün bunlara harcanan paralar...

Ve bütün bunların yarattığı belirsizlik ortamı...

Bakın, seçimlere on gün kaldı. Hâlâ sonuç belli değil. “Büyük ihtimalle”, “kamuoyu yoklamalarına göre”, “son anda bir sürpriz olmazsa”...

Dedim ya, şu Amerikalılar âlem adamlar...

Oysa biz Rusya’da hiç böyle bir gerilim yaşamayız. Kimin devlet başkanı seçileceği önceden bellidir. Ya başkan devam edecektir... Ya da onun işaret edeceği aday kazanacaktır...

Ne heyecan ve gerilim... Ne önseçim telaşı... Ne Seçiciler Kurulu, ne delege desteği... Ne kavga, ne gürültü... Ne aşırı harcamalar...

Ne de bütün bunların yarattığı belirsizlik ortamı...

Tek kelimeyle: İs - tik - rar!..

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karabağ için Rus-Azeri-Ermeni zirvesi

Hakan Aksay 30.10.2008

İkinci dönem devlet başkanlığı için 24 ekimde resmî yemin töreni düzenleyen İlham Aliev’in ilk yurtdışı ziyaretini Türkiye’ye yapacağı, böylelikle hem geleneksel Azeri-Türk dostluğuna bağlılığını vurgulayacağı, hem

de son zamanlarda Ermenistan'la ilişki kurma yolunda adımlar atan Ankara yönetimine kırılgan olmadığını ortaya koyacağı sanılıyordu.

Görünen o ki, Aliyev bu dönemin ilk yurtdışı ziyaretini Türkiye'ye değil, Rusya'ya yapacak.

Geçen hafta Ermenistan'a resmî bir gezi düzenleyen Rusya Devlet Başkanı Dmitriy Medvedev, Azeri ve Ermeni mevkidaşlarını 2 kasımda Moskova'da biraraya gelerek Dağlık Karabağ konusunu görüşmeye çağırırdı.

* * *

Ağustos ayındaki Rus-Gürcü savaşından ve Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazya'yı tanımasından sonra Kafkasya ve Karadeniz bölgesi hareketlendi.

ABD'nin bölgede zayıf kaldığını gören Rusya, askerî adımlarını siyasi-diplomatik çabalarla desteklemeye girişti. Moldova'da Rus azınlığın cumhuriyeti olan Prednestrovy'e'nin bağımsızlık mücadelesi sessiz sedasız rafa kalkmış görünüyor. Bu durum, elbette kendiliğinden olmadı. Moldova yönetimini köşeye sıkıştıran Kremlin'in, aldığı tavizler karşılığında "Rus azınlığı yatıştırması" sonucunda gerçekleşti.

Seçim sürecindeki ABD'nin bir süre sonra kendini toparlayıp Kafkasya'ya yönelik çabalarını artıracaklarını bilen Rusya, şimdi de Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilere el atmış durumda.

Temmuz ayındaki Bakü ziyaretinde Aliyev ile enerji işbirliği ve bölgesel sorunlar konusunda "verimli bir görüşme yaptığını" açıklayan Medvedev'in, Azeri petrollerinin Rusya üzerinden Batı'ya ihraç edilmesi ve Azeri doğalgazının "indirimle değil, Avrupa fiyatları üzerinden Rusya'ya satılması" konularında cazip öneriler sunduğu söylenmişti.

Öte yandan son dönemde "Batı'ya açılma politikaları" izleyen Erivan ile Moskova'nın arasının açıldığı, bazı Ermeni siyasetçilerin ise Kremlin'i "Rus-Ermeni dostluğunu enerji kaynaklarına değiştirmekle" suçladığı yolunda basında yazılar çıkmıştı.

Bu arada Güney Osetya ve Abhazya'yı tanımalarının ardından Karabağ'ın bağımsızlığının Ermenistan tarafından tanınabileceği yolundaki tartışmalar alevlenmişti.

Konunun bir başka boyutunu da, son dönemde askerî gücünü pekiştiren Azerbaycan'a karşı önlem alma gerekçesiyle yeni adımlar atan Dağlık Karabağ Cumhuriyeti (DKC) yönetiminin 25 ekimde gerçekleştirdiği askerî tatbikat gösteriyordu. DKC Savunma Bakanı Movses Akopyan, "Kendimizi korumak için Azerbaycan'ın saldırısını bekleyecek değiliz; güvenliğimizi sağlamak için biz de atağa geçebiliriz" açıklamasıyla bölgedeki gerilimi sergiliyordu.

Bu koşullarda Rusya, inisiyatifini ele alarak Azeri ve Ermeni liderleri Moskova'da biraraya getirme kararı aldı. Böylece, 1988'den beri süren Karabağ krizinin, 1992'den beri faaliyet gösteren AGİT Minsk Grubu formatından çıkarılarak Kremlin'in inisiyatifine terk edildiği izlenimi doğacağı bugünden bellidir.

* * *

Moskova'daki Medvedev-Aliyev-Sarkisyan zirvesinde Karabağ sorunu çözülebilir mi? Elbette hayır. Ancak bölgedeki tansiyonu düşürecek adımlar atılabilir.

Görüşme sürecine sıcak bakan Sarkisyan, "kırmızıçizgilerini" "Karabağ'ın asla Azerbaycan'a verilmemesi" olarak açıklıyor. İçeride milliyetçi güçlerin baskısı altında olan Sarkisyan, son yaptığı açıklamalarda Karabağ sorununun "29 Kasım 2006 Madrid ilkeleri doğrultusunda çözülebileceğini" söylüyor. Bu ilkelerin en önemlisinin "referandum yoluyla karar alınması" olduğu biliniyor.

Bazı uzmanlara göre Moskova'da yapılacak anlaşma, Karabağ'ı Ermenistan'a bağlayan koridorda yer alan ve Ermeni işgali altındaki yedi bölgenin Azerbaycan'a iadesi olabilir. Karabağ ise bugünkü durumunu koruyacak, kimilerine göre "tıpkı Kuzey Kıbrıs gibi" fiilen bağımsız kalacaktır.

Bu durumun Bakü'yü tümüyle tatmin etmese de yumuşatabileceği sanılıyor. Ancak yeni lider Sarkisyan'la

birlikte "dünyaya açılma" yolunda cesur adımlar atacağı izlenimini uyandıran Erivan'ın bunu kabul edip etmeyeceği bilinmiyor.

Erivan'ın bir süredir Moskova-Bakü yakınlaşmasından rahatsız olduğu biliniyor. Geçen yıl içinde Rusya'nın Azerbaycan'a 62 tank ve füze sistemi satması Ermenistan'da tepkiyle karşılanmıştı.

7 ekimde verdiği demeçte "Azerbaycan ile Ermenistan arasında iki-üç çözümsüz konu kaldığını" ve "en önemli sorunun Karabağ'ı Ermenistan'a bağlayan Laçın Koridoru olduğunu" söyleyen Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov da Erivan'ın şimşeklerini üzerine çekmişti.

Lavrov'un "Ermenistan'ın içinde bulunduğu zorluklardan", "Azerbaycan'ın geniş imkânlarından" ve "bölgede Türkiye'nin yapıcı rolünden" söz etmesi Ermeni yönetiminin hoşuna gitmemişti.

Hem Ermenistan hem de Azerbaycan'ın liderleri, varılacak herhangi bir anlaşmadan sonra, yalnızca artılarla değil aynı zamanda eksilerle ülkesine dönecektir. Muhalifleri bu liderlere asla rahat vermeyecektir. Olası bir anlaşmayı yalnızca artı hanesine yazacak tek bir ülke vardır: Rusya.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Moskova Obama'yı ihtiyatlı bir iyimserlikle karşıladı

Hakan Aksay 06.11.2008

Yeni ABD lideri Barack Obama'nın dünya politikasına, bölgemize, Türkiye'ye etkilerinin ne olacağını merak etmemiz son derece doğal.

Bu soruların bir bölümü, bir başka sorunun içinde yatıyor: Obama döneminde ABD-Rusya ilişkileri nasıl şekillenecek?

Rüzgârları çoktandır esen Soğuk Savaş tehlikesi azalacak mı? İki devlet, Kafkaslar ve Karadeniz de dahil, dünya çapında ilişkilerindeki gerginliği yumuşamaya çevirebilecek mi? ABD Irak'tan çıkarak yeni bir Ortadoğu politikası ortaya koyabilecek mi? İran'a saldırı planlarından vazgeçilecek mi? Avrupa'ya "füze kalkanı" projesi iptal edilecek ya da ertelenecek mi?

Bütün bu sorular, yalnızca ABD ve Rusya'yı değil, Türkiye'yi de derinden etkileyecek konulara açılıyor.

Sorulara verilecek olumsuz cevaplar, Türkiye'yi zor duruma sokacak, yalnızca dış politikamızın çetin sınavlara sokmakla kalmayacak, aynı zamanda iç politikamızda da istikrarsızlıklara kapı aralayacaktır.

Bu anlamda mesele, Obama'nın değerlendirisini Ermeni soykırımı iddiasının muhafazakâr ve kalıplaşmış bir öngörüsüne indirgeme çabasından çok daha farklı ve geniştir.

* * *

Kuşkusuz, seçim zaferinin görkemli ortamı geride kaldığında, başta finans krizi olmak üzere Obama yönetimini bekleyen pek çok sorun ve görev var. Bununla birlikte uluslararası gündem, yeni liderin Amerikan-Rus ilişkileri konusunda kısa sürede tavır belirlemesini zorunlu kılacağı benziyor.

Seçim kampanyası sırasında Obama'nın Rusya ile diyaloga açık olduğunu ortaya koyan göreceli yumuşak

tutumu dikkat çekmişti. Obama, yalnızca Rusya ile değil, İran, Venezuela, Kuzey Kore ve Küba gibi Bush yönetiminin karşıtları ile de diyalog kurulabileceğini savunuyor.

Konunun önemli bir bölümü, Obama yönetiminde kimin hangi konumda olacağı, dışişleri ve savunma bakanlığı gibi stratejik mevzilere kimlerin getirileceği ile ilgili. Yeni ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın Rusya'ya oldukça eleştirel yaklaşımları olduğu biliniyor.

Bu arada Obama'nın "görünmeyen danışmanı"nın, Moskova karşıtı fikirleriyle tanınan ünlü Zbigniew Brzezinski, Rusya-Avrasya uzmanlarından birinin onun oğlu Mark Brzezinski, önde gelen siyasi danışmanının ise Clinton'ın ilk dönem ulusal güvenlik danışmanı olan ve 2001 yılında yazdığı *Altı Kâbus* adlı kitabında Rusya'yı "ilk kâbus" olarak tanımlayan Anthony Lake olduğunu ekleyelim.

Obama'nın Rusya ile insan hakları, basın özgürlüğü ve Kafkasya gibi konularda sorunlar yaşayacağını öngörmek de zor değil. NATO'nun genişlemesi, Ukrayna ve Gürcistan, Avrupa'ya "füze kalkanı" gibi sorunlarda Obama'nın izleyeceği politikalar ise şu anda belirsiz.

Bununla birlikte ABD'de değişim isteğinin temsilcisi olarak seçilen Obama'nın uluslararası politikalarda da Bush çizgisini değiştireceği umudunu paylaşmak istiyoruz. Bu umut, her ikisi de genç ve hukukçu olan Obama ve Medvedev'in Amerikan-Rus ilişkilerini yumuşatabilecekleri öngörüsüne dayanıyor.

* * *

McCain'in dış politika perspektifinin temel direkleri arasında "Rusya'nın G-8'den çıkarılarak izole edilmesi", "Kuzey Kafkasya'daki özerk cumhuriyetlerin bağımsızlık mücadelesinin desteklenmesi", Gürcü lider Saakaşvili'nin koşulsuz desteklemesi (hatta bu köşede daha önce yazdığımız gibi, onun PR kampanyaları ile dolaylı bir ilişki içinde olması) gibi Moskova'yı ürküten konular vardı.

Bu yüzden Duma Dış Politika Komitesi Başkanı Konstantin Kosaçov, Cumhuriyetçi aday John McCain'in "SSCB ile Rusya arasında fark görmeyen bir soğuk savaş lideri" olduğunu söylemişti.

Başkan Medvedev'in birkaç ay önce, "Gözlerinde geçmişin izlerini taşıyan ve bazen çılgın düşünceleri savunanlara kıyasla, çağdaş bir tutum içindeki insanlarla çalışmak daha kolaydır," demesi, onun Demokrat lider Obama'yı işaret etmesi olarak değerlendirilmişti.

Seçim günü Rusya'nın BM Daimi Temsilcisi Vitaliy Çurkin'in "Obama'nın seçilmesinin daha hayırlı olacağı" konusunda "kişisel görüş" açıklaması, seçim sonuçlarının belli olmasından birkaç saat sonra da Rusya Dışişleri Bakanı Birinci Yardımcısı Grigoriy Karasin'in "Herkes gibi biz de ABD politikalarının tazeleneceğini ve bunun Rusya ile ilişkileri de olumlu etkileyeceğini umuyoruz," demesi ilginçti.

Rusya halkına gelince... Son aylarda yapılan anketler, halkın büyük bölümünün Obama ile McCain arasında pek fark görmediğini, yüzde 22-25'lik bir kesimin Obama'yı, yüzde 6-7'lik bir kesimin de McCain'i desteklediğini ortaya koyuyordu.

Bazılarının ise "Washington'la aramız ne kadar kötü olursa, o kadar iyi" anlayışında olmaları düşündürücüydü.

Bu yaklaşımın iktidar içindeki temsilcilerinin, ABD seçim sonuçlarından memnun oldukları söylenemez.

Ama Rusya, ABD, Türkiye ve başka ülkelerin çıkarları, dünya üzerindeki "şahinler"ın değil, yumuşama yanlılarının konumlarını güçlendirmesine bağlı.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kenya bayramı ve Batman davası

Hakan Aksay 08.11.2008

Fikir mikir hikâye... Siyaset ve ideoloji boş... Siyasi partiler lafûgüzaf... Ne Smith, ne Marx, ne Keynes... Bütün dünyanın iki derdi var: Hemşeri muhabbeti ve menfaat mücadelesi.

Bakın Kenya'ya.

Derdini tasasını unuttu, bayram yapıyor.

Niye?

Çünkü Barack Obama ABD Başkanı seçildi. Amerikalılar bile sevincini işgünü içinde yaşamayı başarırken, Kenya iki günlük resmî tatili "ulusal bayram" ilân etti. Nedenini hepimiz biliyoruz: Hemşeri muhabbeti... Obama aslen Kenyalı.

Kenya'nın içinden mi? Evet, içinden, merkezden olmasa da ülkenin batısındaki Tisumu'dan...

Babası Kogelo köyünün yerlisi. Babaannesi hâlâ orada yaşıyor.

Bugünlerde Kenya ve komşu ülkelerde doğan birçok çocuğa, erkekse Barack, kızsâ Michelle (Obama'nın eşi) adı veriliyormuş.

Kötü niyetimi gemlemeye çalışıyorum. Elbette, insanlarda sevinme ihtiyacı, yenilik arzusu falan vardır.

Ama Kenya'nın, örneğin, ırkçılığa karşı mücadelenin canlı abidesi Nelson Mandela'nın 1994'te Güney Afrika Devlet Başkanı seçilmesi sırasında bu kadar sevinip sevinmediğini merak ediyorum.

Çalışanlarının dörtte üçünün işinin hâlâ toprakla olduğu bu açlık ve yoksulluk içindeki halkın mutluluğunun bir köşesine az daha olsa bir menfaat beklentisi takılmamış mıdır acaba, diye düşünüyorum.

Örneğin, Başkan Obama Kenya'ya biraz maddi yardım yapsa... Yatırımcıları Tisumu'ya yönlendirse... Hiç olmazsa bölgeye hastane ve okullar yaptırsa...

Çok şey mi bekliyor Kenyalılar?

Çok değil tabii.

Ama başta dedik ya, bütün mesele, hemşeri muhabbeti ve menfaat mücadelesi.

Kenya'da Obama'nın siyasi görüşlerinin ne kadar bilindiği şüpheli. Ama "kan bağı" herkesin dilinde.

Kenyalılardan vazgeçtik.

Zengin bildiğimiz Japonlar bile Obama'dan medet umuyorlar. Japonya'da Obama adını taşıyan bir sahil kasabası varmış. (Japonca "obama" küçük sahil anlamına geliyormuş). Şimdi bu kasaba yönetimi, benzerlikten yararlanarak "uluslararası turizme açılma" planları yapıyormuş...

Benzerlik dedik de, benzerliğin âlâsı bizdeymiş meğer.

Batman Belediyesi *Batman* filmine takmış. "*Tek Batman biziz, başka Batman tanımayız*" diyormuş.

Kentin Sümerlere kadar uzanan tarihine sözümüz yok, ama 1957'de bucaklıktan ilçeliğe terfi ettiğini, 1990'da da Siirt'ten ayrılarak il olduğunu hatırlıyoruz.

Dünyaca ünlü *Batman*'in (*Yarasa adam*) ise ilk kez 1939'da çizgi romanda kullanıldığını, 1966'dan beri filmlerinin yapıldığını, 1989'dan itibaren de milyonlarca dolar kazanan ve "tüm zamanların en iyi filmleri" arasına giren kârlı bir işletme haline geldiğini biliyoruz.

Burada duralım: Batman yoksul bir il, ama *Batman* zengin bir film...

Batman'ın DTP'li Belediye Başkanı Hüseyin Kalkan, *"Batman'ın adının filmlerde izinsiz olarak kullanılması"* nedeniyle filme karşı dava açıyormuş.

Belediye'den bir yetkiliyi televizyonda izledim. *"Batman, İngilizcede yarasa kuşu olsa bile, kentin adının çalındığı gerekçesiyle, filmin yönetmeni Christopher Nolan'a karşı ABD'de dava açacaklarını"* söylüyordu.

Sözlerinde bir ciddiyet, yüzünde ise şakacılık ve riyakârlık arası bir gülümseme vardı. Hani halkımızın haklı olduğundan emin olmadığı durumlarda "ya tutarsa" diyerek başladığı korkak ataklarını, her an gelebilecek güçlü bir itiraz karşısında *"şaka yapmıştım yahu, hemen ciddiye aldınız"* diyerek geri çekmeye hazır psikolojini yansıtan yüz ifadesi...

Yarım milyona yakın nüfusu olan Batman yoksul... Milyonlarca insanın izlediği *Batman* zengin...

Ya tutarsa ve birazcık tazminat kazanırsak?

Ya da bir sonraki filmin bir bölümü Batman'da çekilirse?

Canım, hiçbir şey olmasa iyi bir PR olur en azından.

Ne demiştik?

Varsa yoksa hemşeri (ya da isim benzerliği) muhabbeti ve menfaat mücadelesi.

Fikir mikir hikâye... Siyaset ve ideoloji boş... Siyasi partiler lafûgüzaflar... Ne Smith, ne Marx, ne Keynes...

Çeşme akarken biz de testimizi doldursak kıyamet mi kopar sanki?

Obama, ABD'nin Gorbaçov'u olmasın

Obama'yı Gorbaçov'a benzetenler çıkmış. Eski Sovyet liderin kendisi de bu benzetmeyi pek beğenmiş, *"Obama ABD'de perestroyka (yeniden yapılandırma) başlatacak"* demiş.

Gorbaçov geçen yüzyılın en önemli liderlerinden biriydi; gerçekleştirdiği reformlarla dünyaya yumuşama sürecini getirdi, proleter diktatörlüğü kavramını tarihe gömdü.

Obama'dan beklenen reformlar da aynı ölçüde kapsamlı.

Ama ben yine de Obama'ya *"ABD'nin Gorbaçov'u"* diyemem.

Birincisi, Obama şu anda yalnızca bir umut...

İkincisi, aylarca süren demokratik bir seçimle başa gelen bir liderin, Politbüro'daki esrarengiz mücadeleler sonucu iktidarı alan bir Genel Sekreter'den daha avantajlı olduğunu düşünüyorum.

Üçüncüsü, Amerikan sisteminin bir parçası, savunucusu ve kurtarıcısı misyonu ile başa gelen Obama'nın, Gorbaçov gibi halktan ve emrindeki devlet ile partiden koparak yalnız kalması, sonunda onun da tepetaklak olması sonucunu doğurabilir.

Jirinovski'nin dediği gibi *"ABD'nin Gorbaçov'u"* *"Amerika'nın sonu"* olabilir mi, bilemem. Ama ABD'yi sevenlerle birlikte sevmeyenlerin de oradaki kriz ve istikrarsızlıklardan kötü etkilendiği ortaya çıktığından dolayı, bedduaların özenle seçilmesinden yanayım.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ya sev, ya Moskova'ya!

Hakan Aksay 13.11.2008

Memleketinizi iktidarın istediği gibi sevmesini beceremiyorsanız bavullarınızı toplayın.

Def..., pardon, terk edin.

Ama nereye?

Beğenmeyene kapıyı gösterenler, biraz daha sorumlu davranıp ellerine de bir adres tutuşturmalı. Sadece kovmamalı, gideceği yeri tavsiye ederek son bir hizmet yapmayı görev bilmeli.

Ben bu sorumluluğu üstleniyorum.

Neden mi?

Bilmem. Belki yıllar önce memleketimi iktidarın istediği gibi sevmesini beceremeyip bana *"ısrarla tavsiye edilen"* yerin uygun olduğuna inanarak buraya gelmemdendir.

- Komünistler Moskova'ya!

Bir başka deyişle:

- Ya sev, ya Moskova'ya!

Ve çıktım Moskova'ya geldim. Geliş o geliş...

Aradan geçen 27 yıldan sonra, bugün hâlâ *"Ya sev, ya terk et!"* tekerlemesini tartışan ülkem halkına naçizane bir tavsiyem var:

Memleketinizi iktidarın istediği gibi sevmesini beceremiyorsanız bavullarınızı toplayıp Moskova'ya gelin.

Burada bir memleket bulacaksınız, burada "memleketinizi" bulacaksınız...

Çok ciddiylim.

Açıklayayım.

Hayatının bir bölümünü de gelişmiş bir Batılı halkın içinde geçirmiş biri olarak şunu söyleyebilirim: Hiç öyle ABD, İngiltere, Almanya vs. hayali kurmayın.

Oraları sizin alışmadığınız kadar fazla düzenli, disiplinli ve soğuktur. Giderseniz hemşerilerinizle hep *"bir ulusal ada"* yaratarak kendi aranızda yalıtlanmış olarak yaşamak zorunda kalabilirsiniz. Ama kolay kolay toplumla kaynaşamazsınız.

Rusya'da bu yoktur. Burası karmakarışık, disiplinsiz ve sıcaktır (*"Soğukluk-sıcaklık"* sadece ısı derecesiyle ölçülen bir şey değildir; yaşadığınız ortamdır).

Başlangıçta kendinizi *"sudan çıkmış balık"* gibi hissetseniz de, Rusya sizi kısa sürede kendinize getirecektir.

Hem de çok kısa sürede.

Örneğin, sokakta içtiğiniz sigaranın izmaritini de paketini de rahatlıkla yere atabileceksiniz.

Araba kullanıyorsanız kendinizi kurallara uyma gibi bir zorunluluk altında hissetmeyeceksiniz.

Riskli durumlarda bütün şoförler (herkes kendi dilinde) aynı şeyi söyleyecek, aynı şeye inanacaksınız:

- Bana hiçbir şey olmaz!..

Yollarda bağır çağır konuşmanıza ve cep telefonu diyaloglarınızı herkese dinletmenize kimse karışmayacaktır.

Alışverişteki gösteriş merakınız da, en basit konularda bile görkemli söz ve tavırları seçmeniz de burada yadırganmayacaktır.

Vize ve oturma izni alma, çocuğunuzu okula kaydettirme veya kendinize iş kurma çabalarınızda karşınıza çıkan bütün kuralları ve zorlukları aşmanızın tanıdık bir anahtarı vardır burada da: rüşvet...

Ve onun öncesinde sahte bir gülücükle telaffuz edilen sözler:

- Bir anlayış gösterseniz...

Randevuları son ana kadar kesinleştirmemek, görüşme veya işin yapılacağı tarih ve saati net olarak değil *"aşağı yukarı"* saptamak, sözünüze geç kalmak gibi hatalarınız burada tepki görmek bir yana, dikkat bile çekmeyecektir.

Bugünün işini hep yarına erteleme alışkanlığınız da...

Bazen dağları taşları çatlatacak sabrınız da...

İş yerine laf yaparak *"rahatlama"* bağımlılığınız da...

Hatta bu özelliklerinizle buranın yerlilerinden çok sayıda dost bulacaksınız kısa sürede.

Onlarla siyasi sohbetlerinizde aynı üslubu kullandığınızı görerek şaşıracaksınız. Hani **“ne olacak memleketin hali?”** gibisinden...

Ve içinde **“Bir zamanlar biz dünyanın altıda birine hükmediyorduk”** cümleleri olan...

Onlar da aynı şeyleri söylerler...

Ve Batı karşıtlığı için ideal söylemler bulacak, kendi dağarcığınızı geliştireceksiniz burada.

Avrupa Birliği'ne posta atarken ve **“Ne yaparsak yapalım AB bizi istemez”** yakınmalarınızı Ruslarla paylaşırken, Avrupa ile Asya arasında kalmışlığın mengenesinde birlikte şaha kalkacaksınız.

En az cesaret ve yiğitlik kavramlarında yakaladığınız paralellik kadar, otorite karşısında sinme, devlete ve lidere bağlılık gibi genlerinize işleyen özellikleriniz bakımından da Ruslarla Türklerin ne kadar birbirine benzediğine şaşıracaksınız.

Samimiyet, içtenlik, konukseverlik, yazılından çok söylenene değer verme gibi yücelttiğiniz bir dizi değeri de burada bulacağınızdan kuşkunuz olmasın.

Ve ilk başta sizi çarpan havası suyu, midenizin tepki gösterdiği yemekleri, kargacık burgacık harflerine karşın, şöyle yakından bir bakınca ve biraz yaşayınca...

Rusya'nın da birçok yönden Türkiye gibi olduğunu hissedeceksiniz.

Ve burada bir memleket bulacaksınız, burada “memleketinizi” bulacaksınız...

Ama bir şey var:

Sizi memleketinizi iktidarın istediği gibi sevmesini becerememekten dolayı bavullarınızı toplayıp Moskova'ya gelmeye iten asiliğinizden vazgeçmezseniz eğer...

Ve burada da Kremlin'e karşı bayrak açmayı denerseniz...

Rusya'da da iktidarların size hayal ettiğiniz hoşgörüyü göstermeyebileceğini daha baştan söyleyeyim size.

Dünyanın en zengin adamlarından birini bir çırpıda Sibiry'a da bir hapisaneye gönderen bir devlet size neden özel bir kibarlık gösterebilir ki?

Ama size **“Ya sev, ya terk et!”** demezler, merak etmeyin.

Burası dünyanın en büyük topraklarına sahip ülkesidir; sizi dışarı atmadan **“içerde ağırlayacakları”** ne mekânları vardır Rusya'nın...

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçimler azaldıkça istikrar artıyor

Hakan Aksay 15.11.2008

Rus demokrasisi oldukça özgün bir yoldan ilerliyor. Bu yol “istikrar” denilen devasa projektörlerle aydınlatılınca uygulamalar çok ilginç oluyor.

Her şey “istikrar” için. Bu yolda daha önce özerk cumhuriyet devlet başkanlığı, vali ve belediye başkanlığı seçimleri iptal edilmişti.

Çünkü “istikrar” için bu yöneticilerin Kremlin tarafından atanması daha uygundu.

Şimdi de “istikrar” adına milletvekili ve devlet başkanlığı seçimlerinin eskisinden daha seyrek yapılması kararlaştırıldı.

Devlet Başkanı Medvedev geçen haftaki ulusa sesleniş konuşmasında, seçimlerin daha seyrek düzenlenmesinde fayda gördüğünü söylemiş, dört yılda bir yapılan milletvekili seçimlerinin beş yılda bir, yine dört yılda bir yapılan devlet başkanlığı seçimlerinin ise altı yılda bir düzenlenmesini önermişti.

Parlamentonun kısa sürede anayasada gerekli değişiklikleri yapacağından kimsenin kuşkusu yok.

Devlet başkanının dört değil, altı yılda bir seçilmesi ne anlama geliyor?

Üst üste iki kez seçim kazanan bir lider sekiz değil, 12 yıl başta kalabilecek.

Bu değişiklik kimin için yapılıyor?

Şu anda iki ihtimal var:

Ya mart ayında seçilen genç lider Medvedev için...

Ya da Medvedev'den sonra yeniden başa gelecek olan Putin için.

Sekiz yıl iktidarda kalan Putin, altışar yıllık iki dönemden, toplam 12 yıllığına daha Kremlin'e yerleşebilir.

(Gerçi ben, bazılarının görüşünün tersine, Putin'in finans krizinin etkisinden korunmak için kısa sürede Başkan yapılmasının mantıklı olmadığını, hatta onun Başbakanlık'tan bile ayrılarak bir süre geri çekilebileceğini düşünüyorum. Ama daha sonra aynı senaryo uygulanabilir tabii.)

12 yıl... 20 yıl...

Bunlar çok uzun süreler...

Rusya gibi bir ülkede bir liderin bu kadar uzun süre başta kalması, onun çevresindekilerin ve taraftarlarının kendi alanlarında "istediklerini yapması" anlamına geliyor. Ve denetleme, hesap sorma mekanizmasını ortadan kaldırıyor.

Sonuçta iktidarın değiştirilmesi, gergin, hatta bazen kanlı mücadeleleri gündeme getirebiliyor.

Rusya, başkanlık süresinin uzatılmasını yıllar önce tartışmaya açmıştı. O zamanın pek sevilen örneği Fransa idi. Ama Fransa süreyi yedi yıldan beş yıla indirdi. Şimdi de "Biz kendi yolumuzdan gideriz" diyerek süreyi altı yıla çıkarıyorlar.

Ne adına?

Belki birilerinin kendi adına yorumladığı "istikrar" adına.

Ama demokrasi adına değil.

Sahtekârlık ve dürüstlük

Dünyanın en ünlü gazetelerinden birisinin, *New York Times*'in sahtesi çıktı geçen çarşamba günü. Hem de 1 milyon 200 bin tirajla.

Sokaklarda insanlara dağıtıldı. Gazeteyi ellerine alan insanlar hayrete düştüler. Irak savaşının sona erdiğini yazıyordu gazete. George Bush'un vatan hainliği ile yargılanacağını bildiriyordu.

Bush'un özür dileyen ve Usame bin Ladin'i bizzat aramaya gideceğine dair sözleri, Condoleezza Rice'ın Saddam Hüseyin konusundaki itirafı, ekonominin düzeltilmesi yolunda alınan köklü önlemler, yeni asgari ücret yasasının çıktığı yolunda duyuru, ekolojik duyarlılık kokan haberler, hatta toplumsal sorumluluk taşıyan reklamlar vardı gazetede.

İnsanlar okudukça şaşkınlık içinde kalıyordu. Ancak bir süre sonra gazetenin üzerinde yazan tarihi fark ediyorlardı: 4 Temmuz 2009 tarihli sahte bir *New York Times* idi ellerindeki.

Sahtekârlıktı bu yani.

Ama sahte de olsa pek çok okur açısından güzel şeylerden bahsediyordu.

Hani, rahmetli Cem Karaca'nın şarkısındaki gibi:

Bana istanbul'u anlat nasıldı.

İnsanlar gülüyordu de,

Trende, vapurda, otobüste,

Yalan da olsa hoşuma gidiyor söyle.

Hep kahır hep kahır hep kahır hep kahır.

Bıktım be.

Bu sahte gazeteyi, savaş karşıtı, insan hakları savunucusu, çevreci ve sosyal adaletten yana binlerce kişi, altı ay boyunca hazırlayarak altı değişik matbaada basmışlar. Bir de site kurmuşlar: www.nytimes-se.com. "Yes Men" adlı bir grup başı çekmiş. (Bu "sahtekârlar" daha önce de kendilerini Dünya Ticaret Örgütü üyesi olarak tanıtarak örgütün kendini feshettiğini ilan etmişlerdi.)

Gerçek *New York Times* da, alelacele sahte gazeteyle hiçbir ilişkisi olmadığını açıklamış.

Bu haber ve yapılan sahtekârlık çok hoşuma gitti doğrusu.

Bizde gerçek gazeteler ve gazeteciler birçok sahtekârlık yaparken adlarını bile gizlemiyor. İnsanın gözünün içine baka baka yalan söylüyor.

Adamlar ise yalanlara ve yanlış politikalara karşı çıkıp yeni ABD yönetimini şimdiden uyarmak için açıkça sahtekârlığa başvurmuşlar.

Dürüstlüğü, ciddi bir yüz ifadesiyle "biz dürüstüz" demekle gerçekleştiremeyeceğini göstermişler.

Bunu yaparken ayrıca, insanların yalnızca iktidardan değil, gazetelerden de beklediklerini ortaya koymaya çalışmışlar.

Sanırım okurların gazetelerden beklentileri, gazetelerin sandığından çok daha büyük.

Beklentiye cevap veren en ufak bir adım bile büyük ses getiriyor.

Bugün birinci yayın yılını geride bırakan *Taraf*'ın deneyimi de bunu göstermiyor mu?

Günün birinde *Taraf* yönetimi de, gelecekte beklenenleri sergilemek için sahte *New York Times*'ın ilginç deneyimini ülkemize uyarlamayı düşünür mü acaba?

</div>

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sevsinler Seni Partisi kuruldu

Hakan Aksay 20.11.2008

Koyu gri ve lacivert renkli takımların içinde sıkıntılı gözlerle sağa sola bakınan insanlar kongrenin ne zaman başlayacağını merakla beklerken, liderleri "büyük yerden gelen" telefona cevap veriyor:

– *Evet efendim, her şey konuştuğumuz gibi olacak. O kadrolar yönetime girmeyecek...*

– *Elbette, üzerini çizdiğiniz bölümler parti programından çıkarılacak...*

– *Bu arada ilk ödemenin hesabımıza geçmesini kısa sürede sağlayacağınızı umuyorum efendim. Saygılar. Hanımefendiye selamlar...*

Bu cümlelerin sahibi, telefonu kapatıp elindeki konuşma metninde son değişiklikleri yaptıktan sonra salona geçerek, cılız ve kararsız alkışlar arasında kürsüye çıkıyor.

Kongre, yeni bir partinin doğum gününden çok, onu oluşturduğu söylenen üç partinin cenaze törenine benziyor.

Temelleri Yeltsin zamanında atılan birçok liberal parti ve örgütün hiçbiri –o dönemde Kremlin’den aldıkları sınırsız desteğe, hatta hükümette kendilerine verilen pek çok bakanlığa karşı- sağlam bir kitle tabanı oluşturamadı.

Sonra da Putin’in başa gelmesiyle ve “ileri giden oligarklar”a karşı operasyonlar düzenlemesiyle iyice dağıldılar.

Yaptıkları, toplumun büyük bölümü tarafından “iktidarın durmadan eleştirilmesi” ve “ABD yandaşlığı” olarak algılandı.

Bazı liberal liderlerin adının karıştığı yolsuzluklar da tuz biber ekti.

Yıllar önce 50 bin dolar rüşvet almakla suçlanan “Rus liberalizmin babası” Çubays’ın sözleri hâlâ akıllarda:

– *Ben böyle küçük bir paraya tamah edecek adam mıyım?*

Bu kongrenin “gizli mimarı” olduğu söylenen Çubays şimdi de şöyle diyor:

– *Arkadaşlar, çocukça ve duygusal davranmayalım. Ya Kremlin’den destek alarak varlığımızı koruyacağız, ya da dağılıp gideceğiz.*

Kremlin’in eliyle oluşturulan “resmî muhalif” liberal partinin yöneticisi Gozman ise şunları söylüyor:

– *Derhal hakkımızdaki “kukla parti” imajını yıkacak eylemler yapmak ve bir sonraki seçimlerde de Duma’ya girmek zorundayız.*

Şimdi birleşerek “Sağcı Dava” adı verilen yeni partiyi oluşturan üç örgütün son seçimlerde aldığı toplam oy yüzde 2,14. Parlamento barajı yüzde yedi. Başarma ihtimalleri zayıf.

Daha önce komünistlere darbe vurmak için göstermelik sol parti (“Adaletli Rusya”) kurduran Kremlin, kriz koşullarında “ilerde belki lazım olur” diyerek liberal ambalajlı bir parti oluşturuyor.

Yıllardır Kremlin’i eleştirenlerin bir bölümü yüklü transfer ücretiyle, bir bölümü de çaresizlikten yeni partinin yolunu tuttu bile.

İktidarın “Bu memlekete liberal parti gerekiyorsa onu da biz kurarız” diyerek sağ kesime de el atmasına bir şey demeyeceğim. O zaten amacının “yönetilebilir demokrasi” kurmak olduğunu açıkladı.

Peki, bu muhaliflere ne demeli?

Bizde olsa iktidar desteğiyle iktidara karşı çıkan, bunu yaparken de mangalda kül bırakmayanlara denilecek şey belliydi:

– *Sevsinler seni!*

Lider, kongreyi şu sloganla bitiriyor:

– *Üç hedefimiz var: Özgürlük, piyasa ve demokrasi!*

Birincisini ve üçüncüsünü bilmem, ama bu arkadaşların piyasa konusundaki becerilerine hayran olduğumu itiraf ediyorum.

Birazcık coğrafya...

Geçenlerde *Hürriyet*'in internet sitesinde güzel bir fotoğraf vardı.

Yüzü denize dönük bir uçurumun üzerine yerleştirilmiş görkemli bir şato. Kırım'da. Adı da Kırlangıç Yuvası.

Bir zamanlar gidip gördüğüm bu güzel bölgenin fotoğrafları da bana keyif veriyor. Ama...

Haberde *"Kırım'ın eşsiz Kırlangıç Yuvası, Kafkasların en stratejik bölgesinde yer alıyor"* deniyor.

Kırlangıç Yuvası Kırım'da da... Kırım nerede? Gazeteye göre Kafkaslarda...

Kafkasya, Kafkas sıradağlarının ikiye böldüğü, kuzeyde Don ağzı, Maniç Çukurluğu ve Kuma ağzı hattından, güneyde Aras Nehri ve Kars Platosu'na kadar uzanan bölgenin adıdır.

Kırım ise, Karadeniz'in kuzeyinde, Azak Denizi'nin batısında bir yarımadadır.

Bazen küçücük bir fotoğraf altı haberi bile az da olsa coğrafya bilgisi ister.

Coğrafya bilgisi dedim de...

Daha birkaç yıl öncesine kadar bazı merkezî gazetelerimizin hava durumu bölümünde Moskova'yı Asya kıtasında gösterdiğini biliyor musunuz?

Dünyanın en büyük ülkesinin başkentinin hangi kıtada bulunduğunu bilmiyordu bazı gazeteciler. Ve gazete yöneticilerinin de "bu önemsiz konu"ya dikkat etmemesi sonucu bu hata yıllarca devam etti.

Bir başka örnek: BDT.

Sovyetler Birliği'nin dağılması sırasında üç Baltık ülkesi dışında kalan 12 eski Sovyet cumhuriyetinin oluşturduğu, 17 yıllık siyasi ittifak.

Ne demek BDT? Pek çok "uzman"a göre, "Birleşik Devletler Topluluğu"...

Bazen ilk kelimeyi "Bağımsız" diye düzeltmeyi denediğimde şu itirazla karşılaşıyorum:

– *Canım ne fark eder?*

Bu "fark etmezci arkadaşlar"ın bir kısmı sadece Rusya demeyip de "daha ayrıntılı bilgi" vermek istediklerinde bazen "Rusya Cumhuriyeti" diye yazıyorlar.

Onlara kibarca "Rusya Federasyonu demek istediniz herhalde" deseniz, yine benzeri bir cevap alırsınız:

– *Ne fark eder ki!*

Peki, bir Rus çıkıp "ne fark eder" yaklaşımıyla "Türkiye Federasyonu" dese?

Evelallah, işi gücü bırakıp haddini bildirmez miydik?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ah şu devlet sırları!..

Hakan Aksay 22.11.2008

Son yılların en önemli siyasi cinayetlerinden biri, iki yıl önce muhalif gazeteci Anna Politkovskaya'nın kimliği belirsiz kişilerce evinin önünde öldürülmesiydi.

Bir gazetecinin ve bir kadının böyle hunharca öldürülmesi, yalnızca Rusya'da değil, dünyada da tepkilerle karşılandı ve Moskova'yı zor duruma düşürdü.

Davayla ilgili olarak bazıları Çeçen, bazıları Rus haberalma görevlisi, toplam 12 kişi gözaltına alındı. Ancak daha sonra çoğu serbest bırakıldı.

Ama içte ve dıştaki baskılar davaya ilgiyi arttırdı.

Cinayette rolü olan Cebrail Mahmudov, İbrahim Mahmudov ve Sergey Hacıkurbanov ile bir haberalma görevlisi olan Pavel Ryaguzov yargılanmaya başladı. Tetiği çektiği söylenen Rustam Mahmudov ise Interpol'ün arananlar listesine alındı.

Geçenlerde, yargılama askerî mahkemede yapılmasına karşın, bundan sonraki duruşmaların kamuya açık yapılacağı açıklanmıştı.

Sonra kapalı kapılar ardında bir şeyler oldu ve duruşmalar yeniden halka kapatıldı.

Muhalefet duruma tepki gösterirken, iktidara yakın isimler, davada "devlet sırlarının gündeme gelebileceği" gerekçesiyle kararı savunmaya çalışıyor.

Konunun önemli bir boyutu daha var: Muhalif gazetecinin katillerini kimin azmettirdiği henüz ortaya çıkarılamadı. Bazıları, Politkovskaya'nın yazılarında sık sık eleştirmiş olduğu Moskova yanlısı Çeçen lider Kadirov'dan kuşkuluyor.

Hatta Kadirov'un mahkemeye çağrılıp sorgulanması ihtimalinden söz edenler var.

Kadirov'un adının duruşmayla birlikte anılması Kremlin'i rahatsız ediyor. Çünkü o, çok zor bir cumhuriyeti Rusya Federasyonu'nda tutabilmek için bütün kartlarını Kadirov'a yatırmış durumda.

Ve bu karanlık denklemlerin içinde daha pek çok "devlet sırrı" bulunabilir...

Rus gelin

Ona uçakta rastladım. Uzun sarı saçları bakımsız, yüzü makyajsızdı. Koyu renk giysisi, gri yeşil karışımı gözlerindeki hüznle uyum içindeydi. Yanında oturduğu küçük camdan dışarı bakarak kederini yalnız yaşıyor, başını hiç öteki yana çevirmiyor, kimseyle ilgilenmiyordu. Bir kez hostesin ikramı sırasında yüzünü görebildim. Tanrı vergisi bir güzelliği vardı.

Nedense gamzesi olduğunu tahmin ettim ve gülümsemesini şiddetle istedim.

* * *

Pilotun uçuş hakkında bilgi verirken şaşırarak gülünç bir hata yapması onun dışında herkesi güldürdü. Bu durum beni kışkırttı. Artık onu izlemekle yetinemiordum; mutlaka bağlantı kurmak, onunla konuşmak istiyordum. İlk denememi bana bakmadan kısık bir sesle ve kibarca verdiği kısa cevapla geçiştirdi. Bir süre cesaret topladıktan sonra, daha az banal olduğunu düşünerek yaptığım ikinci deneme de aynı başarısızlıkla sonuçlanınca moralimin bozulmak üzere olduğunu hissettim. Ve aniden daha önceden planlamadığım bir cümle dudaklarımdan dökülüyordu:

- *Şimdiye kadar kimse uçaktan atlayarak intihar etmedi. Belki siz becerebilirsiniz...*

Hüznle uyum kurmakta zorlanan büyük bir dikkatle birkaç saniye bana baktı. Sonra yine küçük penceresine döndü. Üçüncü ve son raundun böylece kapandığı kanısıyla pes ederken aynı kısık ses beni şaşırttı. Son zamanlarda hayatın mı ölümün mü daha zor olduğunu sıkça düşündüğünü mırıldanıyordu.

Böylece söyleşiye başladık. Artık ucsuz bucaklığa açılan penceresine değil, bana ve önündeki koltuğun sırtına yerleştirilmiş anlamsız yazıya bakıyordu. Ona büyük mutsuzluk veren öyküsünün ilk kırıntıları, yeryüzünden on bin metre kadar yükseldiğimiz sırada döküldü. Sonra da daha iri parçalar. Oldukça kederli bir anlatıydı bu. Ve çok içtendi. İnsan ancak bir daha göremeyeceği yabancı bir yol arkadaşına karşı bu kadar açık olabilirdi.

* * *

Beş yıl önce, 18 yaşındayken bir Türke âşık olmuş. Kısa sürede evlenmeye karar vermişler. Ailesi bu işe sıcak bakmamış. Damat adayının memleketine dönme niyeti ortaya çıktığı sıralarda annesi bir kalp krizi geçirerek ölmüş. Babası da "evlatlıktan reddederim" tehdidi savurmuş. Ama aşk üstün gelmiş. "Herkes ve her şeye veda ederek" bilinemezliğe doğru yola çıkmış.

Anadolu'nun yoksul bir kasabasıyla tanışmış 19'unda. İlk bir-iki yıl mutlu geçmiş. Sonra kocasının kendini başka kadınlarla aldattığını hissetmiş. Tepki gösterince dayak yemiş. Kaynanası zaten başından beri ısınmadığı

"Nataşa gelin"e karşı iyice bayrak açmış. Son iki yılı sinir krizleriyle geçirmiş. Eşinin eve 18 yaşında ve sarışın yeni bir kız getirmesiyle birlikte tümüyle çıldırmış. Adı deliye çıkmış. Çocuğunu ondan uzaklaştırmak için her şeyi yapmışlar. Katlanmaya çalışmış. Zaten babasının ölüm haberini aldıktan sonra dönecek yeri de kalmamış. Bir gün yediği şiddetli bir dayaktan sonra polise başvurunca çevresindeki herkes onu dışlamış. Cebine bir uçak bileti koyarak evden kovmuşlar.

* * *

"Şimdi nereye gidiyorsunuz" diye sorduğumda yeniden küçük penceresine dönerek benden kaçtı. Penceredeki gökyüzünün, yerini yeniden yeryüzüne devretmesi onun güzel gözlerindeki hüznü arttırdı.

İnmeden önce bana dönerek "Uçaktan atlayarak intihar etmek müthiş bir fikirdi" dedi. Bunu söylerken acı acı güldü.

Gerçekten de gamzesi vardı.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ruslar votkayı terk eder mi?

Hakan Aksay 27.11.2008

Rusya'da değil, ama Türkiye'de bazı gazeteler Rusların geleneksel bir sorununun çözülmeye başladığını müjdeledi:

"Kriz yüzünden Ruslar votkayı bırakıyor!"

Daha neler!

Haberde "Rusya'da yıllardır sağlık bakanlığının yapamadığını ekonomik krizin yaptığı" ve "votka satışlarının ekim ayından beri yüzde 15 oranında düştüğü" belirtiliyor.

Dünya votka tüketiminin üçte birini tek başına göğüsleyen bir halk şimdiki krizde pes eder mi?

Ruslar, eğer gerçekten Rus ise etmez...

1998 finans krizi çok ağır geçmesine karşın votka tüketimi düşmedi, hatta bazı verilere göre yükseldi.

Daha öncesine gidelim.

1985'te başa gelen Gorbaçov, alkollü içkilerle ilgili bir dizi yasak getirdi. (Dünyanın hayran olduğu liderden, Rus halkının o gün bugündür nefret ettiği söylenir.) Denetimler ve cezalar ağırlaştırıldı.

Ne oldu?

Hiiç...

Halk içmeye devam etti.

"Resmî votka satışları" düşerken, insanlar gizlice kendi yaptıkları samogon (bizdeki "boğma rakı"yı uzaktan andırır) ve benzeri "özgün içecekler"e yöneldi.

Yasaklardan ve krizlerden etkârlananlar içti de içti...

Türk gazeteleri hayale kapılmasın, şimdi de durum değişmez.

Bu arada sahte ve kalitesiz içkilerden zehirlenenler artar yine.

Zaten ülkede her yıl ortalama 30-35 bin kişi bu tür içkilerden zehirlenerek ölüyor.

Sağlık bakanlığı ve "bilinçli" insan ve kurumlar zehirlenme öncesi uyarılar yapmıyorlar mı, diyeceksiniz.

Elbette yapıyorlar.

Ama merhumlar merhum olmadan önce son olarak “atın ölümü arpadan olsun” deyince onlar ne yapsın!..

BİR FIKRA

Türkiye ve Mısır’ın talebi

Rus turistlerin en gözde ülkeleri olan Türkiye ve Mısır, Rusya yönetimine başvurarak bir rica iletti:

- *Lütfen Rus turistler pasaport için ayık değil sarhoş halde fotoğraf çektirsin.*

(Bu fıkra, en popüler Rus fıkra sitelerinden birinde dün “günün fıkrası” idi.)

Bilimsel komünizm özlemi

İşte kış başladı. Biraz gecikmeyle de olsa bütün Moskova karla kaplandı.

Ve her yıl olduğu gibi, benim aklıma bilimsel komünizm geldi.

Bu da nerden çıktı, diyecekler için itiraf edeyim.

Ne zaman kış gelse ve üşümeye başlasam, aklıma bilimsel komünizm gelir.

* * *

Leningrad Üniversitesi’nde en önemli derslerimizden biriydi bilimsel komünizm. Afanasiyev başkanlığında dev bir kurulun yazdığı, tuğla kalınlığında bir ders kitabımız vardı. Ders yılı boyunca olmasa bile, sınavlara hazırlanırken kitapla yakından tanışmıştık.

Bilimsel Komünizm kitabının en sevdiğim bölümü sonlarda, “*Bilimsel komünizmin gelecekle ilgili beklentileri*” başlığını taşıyanıydı. Bu beklentiler arasında “*iklim koşullarının ve meteorolojik gelişmelerin denetim altına alınması*” da vardı.

Marks ve Lenin’den yapılan zoraki alıntılar ve ciddiyet katsın diye kullanılan ağdalı dili bir kenara bırakırsak, orada anlatılan, iklimi insanların, yani onların komünist yöneticilerinin kendisinin belirleyeceğiydi.

Bugün güneş! Yarın bir parça yağmur! Sonra istek üzerine iki saat lapa lapa kar! Sonra tekrar güneş!

Gel keyfim gel!..

* * *

Düşünebiliyor musunuz, dondurucu soğuktan ve bunaltıcı sıcaktan kurtuluş anlamına geliyordu bilimsel komünizm. Yağmur, kar, rüzgâr öyle gelişigüzel ortaya çıkmayacaktı. Belirlenen yer ve zamanlarda “planlı olarak üretileceklerdi”.

Eh, herhalde iklimden yakınan kimse de kalmayacaktı dünyada. (Ezeli muhalif ruhluları bilmem tabii.) İster Moskova’da yaşa, ister Kanarya Adaları’nda, havan aynı olacaktı.

Tabii o dönemin insanı daha kültürlü ve bilinçli olduğu için, havadan sudan konuşmaktan mahrum olmak ciddi bir kayıp sayılmayacaktı.

* * *

Ama bütün dünyayı idare etmesi gereken "dünya komünizmi"nin başında Ruslar olsaydı (ki öyle olması gerekirdi), onlar karlı-kışlı havalara torpil yaparak bize daha sık soğuk yaşatırlardı herhalde.

Çünkü Ruslar kışı pek seviyorlar.

Neymiş efendim, kayak yapmaktı, kızakla kaymaktı... "Öyle lahana gibi kat kat giyinmekten bıkmadınız mı?" dediğimde bana gülüyorlar.

Galiba bunlar soğukta kendilerini bir başka zinde hissediyor. Tarihlerinde önemli günlerin kışa rastlaması boşuna değil ya!

Sosyalist devrim böyle bir günde yapıldı (7.11.1917).

Koca Sovyetler Birliği kışın ortasında tarihe karıştı (25.12.1991).

Kapitalizme geçme yolundaki reformlar da kış günü başlatıldı (2.1.1992).

Komünist önder Lenin soğuk bir kış günü hayata veda etti (21.1.1924).

Ülkeyi sosyalizmden kapitalizme götürme misyonunu yüklenen Yeltsin de yine böyle bir günde doğdu (1.2.1931).

Velhasıl bu millete bir şeyler oluyor kış mevsimlerinde...

* * *

Ama ben kışın izlediğim komedi filmlerindeki yaz görüntüleriyle bile sarsılıp gözyaşı dökmeye hazırım. İster geçmiş yaza özlem deyin, ister geleceğe susamışlık.

Bir de şu bilimsel komünizm meselesi sık sık takılıyor aklıma.

Olsaydı fena da olmazdı hani!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ucuz senaryolar

Hakan Aksay 29.11.2008

Önce, son zamanlarda giderek daha sık hatırladığım bir fıkrayı anlatayım:

Tiflis'te bir apartman yıkıldı. İnşaatı bir Ukrayna firması üstlenmişti. Bu firmaya Estonyalı ortakları finans bulmuştu. Estonyalılara da bir Polonya bankası kredi vermişti. İnşatta çalışan işçiler Moldovalıydı. Proje ise ABD'de kurs gören Macar mimarlara aitti. Gürcü yetkililer olaydan Rusya'yı sorumlu tuttular!..

"Moskova'nın parmağı" son yıllarda Gürcistan'da en sık kullanılan suçlamaların başında geliyor. Sıradan iki Gürcü kavga etse bile bunlar birbirini mutlaka "Rus ajanı" olmakla suçluyor.

* * *

Geçen pazar günü konuğu ve dostu Polonya Devlet Başkanı Kaçinski'yi Güney Osetya sınırında gezdiren Gürcü lider Saakaşvili'nin kortejine ateş açıldı.

Saakaşvili hemen sorumluyu açıkladı: "Ruslar bizi öldürmek istedi!"

Ama daha sonra beklenmedik bir şey oldu ve Polonya İç İstihbarat Örgütü, korteje ateş açanların Gürcüler

olduğunu açıkladı. Dahası *“korteje açılan ateş sonrasında Gürcü korumaların önlem almadığını, olay sırasında Saakaşvili’nin çok neşeli görüldüğünü ve basın mensupları da sanki önceden orada toplandığını”* ekledi.

Gürcistan’da bu türden ucuz senaryolar ilk kez sergilenmiyor. Ama bunlardan çok daha önemlisi “savaş senaryosu”.

8 ağustosta Güney Osetya’ya saldırarak iki bin kişinin hayatını kaybetmesine yol açan savaşı başlatan Saakaşvili, AB’nin araya girmesiyle kendini zor kurtarmıştı.

Onu sinir içinde kravatını yerken ve panik içinde hayali Rus uçaklarından kaçarken gösteren fotoğraflar o günlerden yadigâr kaldı.

Ancak Batı’nın kendisinden desteğini çekmediğini gören Saakaşvili kısa sürede kendini toplayarak *“savaşın asıl galibi olduğunu”* iddia etmeye başladı.

Oysa “beceriksiz de olsa, kendisine bağlı bir lider”den hemen destek çekerek Rusya’nın ekmeğine yağ sürmek istemeyen Batı’nın, başta eski Parlamento Başkanı Burcanadze olmak üzere, yeni lider adaylarını yakından izlediği biliniyor.

* * *

1967’nin 21 Aralık’ında (hemşerisi Stalin’in doğum gününde) dünyaya gelen Saakaşvili, Kiev Üniversitesi Uluslararası Hukuk Fakültesi’ni bitirdikten sonra New York’taki Columbia Üniversitesi’nde yüksek lisans yaptı. Hukuk doktorasını ise Washington’daki George Washington Üniversitesi’nde tamamladı.

Bir dönem adalet bakanı olan Saakaşvili, sonradan kendisini göreve getiren Şevardnadze’ye bayrak açtı ve 2003 sonunda onu devirerek başa geldi (“gül devrimi”).

4 Ocak 2004’de yüzde 96, 5 Ocak 2008’de ise yüzde 53 oyla başkan seçilen Saakaşvili’nin iktidar yıllarında birçok tanınmış Gürcü lider hapse düştü, işkence gördü, yurtdışına kaçtı. Bir zamanlar Saakaşvili’yi Tiflis’e çağıran kişi olan eski başbakan Jvaniya’dan, ilk yıllarda sponsoru sonradan rakibi olan işadamı Patarkatsişvili’ye kadar birçok kişi, nedeni belirsiz biçimlerde hayatını kaybetti.

ABD başkan adayı McCain ile yakın ilişki içinde olan Saakaşvili’yi Obama döneminde nasıl bir geleceğin beklediği merak konusu.

Size nasıl hitap edeyim?

Rus televizyonlarındaki açık oturumlarda katılımcılardan biri komünistse, genellikle ötekilere “yoldaş” diye hitap ediyor; onlar da hemen kendilerini bu hitabın ağır yükünden kurtaracak açıklamalar yapmaya girişiyorlar.

Rus diline giren Türk kökenli kelimelerden biri olan “tovariş” (yoldaş), SSCB’nin dağılmasından sonra demode oldu. Eskiden herkesin ağzındayken artık sadece komünistlere ve ordu komutanlarına terk edildi.

"Kosmosun kardeşliği adına" şiirinde, "Yıldızlardan birinde konuşacak elçimiz... Söze bu sözle başlayacak biliyorum, tovarış diyecek" diyen Nâzım haksız çıktı.

Bizde komünistlerin sahiplendiği "yoldaş" kelimesi yıllar boyu ancak illegal görüşmelerde kullanılabildi.

Oysa tıpkı "yol arkadaşı" ve "hayat arkadaşı" gibi bu kelime de günahsız ve güzeldi.

Hitaplar, yasalardan çok geleneklerin dışlılarına takılıyor. Yazdığımız mektubun postacıya yönelik zarfına bile "sayın" diye yazmamız dayatılıyor. Gönderilen kişi arkadaşımız bile olsa, ele güne karşı cimri görünmemek için bir "sayın" tüketmemiz gerekiyor.

Kime nasıl hitap etsek? "Hanım" ("bey") mi desek, "hanımefendi" ("beyefendi") mi, "sayın" mı, "muhterem" mi, "sevgili" mi, "değerli" mi?..

Bu tür kaygılardan dolayı, aynı şirkette çalışanların ilginç anlaşmalar yaptığına tanık olmuşumdur:

- *Bak, kendi aramızda senli-benli olabiliriz. Ama başkalarının yanında mesafeli görünmek lazım!..*

Brejnev'in telefonu açınca kendini *"Ben sevgili Leonid İlyiç"* diye tanıttığı söylenir. Onu öylesine inandırmışlar herkesin *"sevgili Leonid İlyiç"* olduğuna...

Bir de kimin, merdivenin hangi basamağında durduğunu iyi saptamak gerekiyor tabii. Bizde herkes kapıcısına "Efendi" diyor. Bir kez de "Beyefendi" desen adam dönüp bakmaz bile. Ama işadamına da "Efendi" denmez. (Neden? İşadamlığı efendilikle bağdaşmaz mı ki?)

Hiyerarşiye dikkat etmeli. Orhan Veli'nin dediği gibi:

*"Kimimiz Ahmet Bey,
Kimimiz Ahmet Efendi;
Ya Ahmet Ağayla Ahmet Beyfendi?"*

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO Rusya'ya karşı yumuşadı

Hakan Aksay 04.12.2008

Brüksel'deki iki günlük (2-3 aralık) NATO Dışişleri Bakanları Zirvesi, kendisinden üyelik sözü bekleyen Tiflis ve Kiev'e kibar bir dille "daha çok çalışmanız gerek" mesajını vermekle yetindi.

NATO'da Rusya ile yumuşama siyaseti uygulama eğilimi güçlenmeye başlıyor. Bu ay içinde NATO-Rusya komisyonu canlandırılarak aradaki sorunlar masaya yatırılacak.

Böyle bir ortamda ittifak, Gürcistan ve Ukrayna'nın üyeliği konusunu gündeme alarak Rusya'yı kızdırmak istemedi.

* * *

Başından beri bu iki ülkenin bir an önce NATO'ya alınmasını isteyen ABD, kasım sonunda bu iki ülkenin ittifaka üyeliği konusunda ısrarcı olmayacağını açıkladı.

Ama bunun vazgeçmek anlamına gelmediğini de vurguladı.

Ardından ABD'nin yakın müttefiki İngiltere'den farklı bir çözüm önerisi geldi. Buna göre, ittifaka üyelik için gerekli NATO Üyeliği Eylem Planı (Membership Action Plan –MAP) süreci bu iki ülke için zorunlu olmayabilirdi ve Ukrayna-NATO ile Gürcistan-NATO komisyonlarında yapılacak çalışmalarla üyeliğin yolu açılabilirdi.

Geçen hafta içinde Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, İspanya, Norveç ve Lüksemburg'un bu yaklaşıma sıcak bakmadığı belli oldu.

Bu "yumuşak ve hızlandırılmış plan"a yeşil ışık yakanlar ise ABD, İngiltere, Polonya ve üç Baltık devletiydi.

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu öteki ittifak üyeleri sessiz kalmayı tercih ettiler.

* * *

1995'te kabul edilen belgeye göre, NATO üyeliği bazı kriterlere bağlanmıştı. Aday ülkede siyasi istikrar ve toprak bütünlüğü aranması da bunlar arasında.

Ukrayna'da siyasi kriz sürüyor. Ayrıca halkın çoğunluğu NATO üyeliğine soğuk bakıyor. İktidar, ülkenin 40 yerleşim biriminde NATO reklamlarının yapılmasını planlıyor.

Gürcistan'ın ise NATO'ya Abhazya ve Güney Osetya ile birlikte mi yoksa onlardan ayrı olarak mı alınacağı sorusu ortada. Ayrıca son dönemde Saakaşvili yönetimine karşı Batılı ülkelerin güveni epeyce azalmış durumda.

Bu arada Tiflis ve Kiev'in durmadan kullandıkları "Moskova tehdidi" tezi ters etki yapıyor ve ittifakın "böyle bir belaya bulaşmama" isteğini güçlendiriyor.

Bush yönetimini uğurlayıp Obama dönemine geçme hazırlığındaki ABD, finans krizi ile boğuşuyor. Ayrıca Irak ve Afganistan'da işler iyi gitmiyor. Nükleer devlet Pakistan'la ilişkiler belirsiz...

Herhalde bu ortamda Rusya'nın "arka bahçe" olarak gördüğü iki eski Sovyet cumhuriyetinin ittifak üyeliği bir süre daha gerçekleşmeyecektir. Ama konu gündemden de düşmeyecektir.

Önümüzdeki nisan ayında yapılacak NATO 60. Yıl Zirvesi'nde sorun tekrar gündeme geleceğe benziyor.

Batıl itikat yağmuru

Boş inanç, eski deyişle batıl itikat sahibi olmadığım için övünmüyorum. Ama böyle inançları var diye kimseye fazladan saygı da duymuyorum.

Herkes, boş ya da dolu, istediğine inansın veya inanmasın; ama inancıyla ve inançsızlığıyla kimseyi rahatsız etmesin.

Aslında batıl itikatların oyunu andıran keyifli bir yanı var. Bu açıdan dinin katılığı ve ciddiyeti burada geçerli değil. Ama batıl itikatlar da aynı ölçüde karışmacı olabiliyor.

Rusya, komünist ideolojinin terk edilmesinden sonra, yalnız dinin ve astrolojinin değil, aynı zamanda boş inançların da olağanüstü güçlendiği bir ülke oldu.

Parlamento binasının açılış gününde *"kapıdan içeri kedi sokulması"* kaygısı yaşanmıştı. *"Uğur getirir"* diye.

İyi dilekler, adım başı sağ elin orta parmağıyla tahtaya vurularak *"pekiştiriliyor"* ve sen aynı şeyi yapmadığında, *"Tahtaya vur, tahtaya!"* diye uyarılar yapılıyor.

Diyelim ki bir şey unuttuğunu fark edip eve geri dönüyorsun:

- *Aman aynaya bakmayı unutma! Yoksa işlerin yolunda gitmez.*

Bakmam, deyip de ortalığı karıştırmanın ne alemi var! Bir ödün daha veriyorsun...

İçki sofrasında boş inançlarla gelenekler birbirine karışmış. Burada da uyarılardan geçilmiyor:

- *Boşalan şişe masaya konmaz! Yere bırak! Hem birisi şerefe kadeh kaldırıp konuşma yaparken kadeh elde beklenir!*

Kolunun ağrıdığını, bu konuşmaların bitmek bilmediğini söyleyecek olursan, sofranın uğurunu kaçırmakla suçlanabilirsin. Ya sabır!

Sofrada birinin dikkatsizliğinden yere bir bıçak düşüyor:

- *Aa, bıçak düştü. Bir erkek konuğumuz gelecek.*

Kaşık ya da çatalın düşmesini tercih edenler de var. Çünkü o, bir kadının geleceğine işaret sayılabilirdi.

Sağ elini kaşırsın, yakında bir yerlere para vermek zorunda kalacağını saptarlar. Sol elini kaşırsın, eline para geçeceğini duyururlar.

Sağ gözün mü seğiriyor? Çok kötü! Yakında ağlayacaksın. Efendim, sol gözün mü dedin? O zaman iyi! Güleceksin demektir.

Solculuk çağrışımı mı? Hayır, inançlar böyle.

Bu tür inançları olanlar hep vardı Rusya'da. Ama sayıları bu kadar çok değildi. Veya inançlarını bu kadar dışa

vurmazlardı.

Bir zamanlar buralarda inanmak ikinci sınıf insanlara özgüydü. Şimdi tersi oldu. İnanmayanlar, toplumdaki bütün olumsuzlukların sorumlusu değilse bile, onlara eğilimli kişiler olarak görülüyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hem gazeteci, hem de casus...

Hakan Aksay 06.12.2008

Türkiye’de gazetecilik yapmanın zorluklarına bir de kara etiketler eklendi.

Birilerini rahatsız edene sıfatı yapııştırıyorlar:

- *MİT ajanı!*

- *Amerikan casusu!*

- *Fethullahçı!*

Sen pirincin taşını ayıklamaya girişirken onlar bir kenara çekilip sırtarak izliyorlar...

* * *

Casusluk konusu bir ara epey ilgimi çekiyordu. Özellikle de James Bond filmlerine meraklı olduğum dönemlerde.

Bazı Rusların benim Türk ajanı, bazı Türklerin ise Rus ajanı olabileceğim yolunda kuşku duyduklarını hissettiğimde bu ilgim arttı.

Öyle kimseye KGB, MİT veya CIA mensubu olmadığım yolunda yemin billah açıklamalar yapmaya girişmedim. Tersine, “bu işin tadını çıkarma” fikri bana daha keyifli göründü.

Bir kere casusluğun akıl, cesaret, soğukkanlılık ve iyi hafıza gibi özellikler gerektirdiğini biliyordum. Buna “genel kültür” denilen şeyi ve yabancı dil bilgisini de ekleyebiliriz.

Hayatının yarısından çoğunu yurtdışında geçirmiş, ama kendi dilini “*hmm, well*” gibi girişlere ihtiyaç duymadan, aksansız konuşan biriyim. Dahası TV kanalları ve internet sayesinde eski siyasetçilerden yeni şarkı ve dizilere kadar Türkiye’yi dikkatle izliyorum.

Bir taraftan da Rusya’yı, dilini, kültürünü, votka içiş stilini vs. iyi biliyorum. Hatta Çeçen savaşıyla birlikte Moskova’da esmerler popülerite kaybederken fiziksel olarak Türklerden çok Ruslara benzediğimi duymaktan garip bir haz almaya başladım.

Eh, laf aramızda, para sıkıntısı çektiğim bazı dönemlerde casusluğun bir ek gelir kaynağı olabileceğini düşündüğüm de olmadı değil.

* * *

Aslında bunca özelliğe sahip olduğum halde, kimsenin bana casusluk teklif etmemiş olmasından dolayı, gizlice yaşadığım bir kırgınlığım vardı. (Hâlâ acaba üstü örtülü teklif aldım da anlamadım mı, diye geçmişî kurcaladığım oluyor.)

Zaman zaman yarama dokunan “*Senden iyi casus olurdu*” türü şakalarla karşılaşınca önce değerimin anlaşılmasına seviniyor, sonra da tersini düşünerek üzülüyordum.

Bir keresinde üst düzey bir bürokratla içki içerken kendimi tutamayıp ona konuyu açtım. İçkisinden bir yudum

aldıktan sonra beni kahreden cevabı verdi:
- *Vallahi yardım etmek isterdim, ama yaşın geçmiş!..*

* * *

Birkaç yıl önce, tam da içimdeki ukdeyi derinlere itip bundan böyle asla casusluk filmi izlememeye yemin ediyordum ki, bir gazetede hayatımın akışını değiştirebilecek o habere rastladım: Haberalma bünyesindeki "Open Source Officer" (Açık Kaynak Görevlisi) kadrosuna Türkçe bilen eleman almaya karar veren CIA, Türk basınında "açık istihbarat" niteliği taşıyan haberleri izlemek üzere casus adayı arıyordu. Adaylarda yazılı metinleri çözümleme yeteneği, internet deneyimi ve yüksek öğrenim diploması gibi nitelikler olmalıydı.

Bu işin benim için biçilmiş kaftan ve aynı zamanda kader istasyonumdan kaçmak üzere olan son trenin son vagonu anlamına geldiğini derhal anladım. Hemen onlara aynı işi hem Türkiye'de hem de Rusya'da da yapabileceğimi, dahası biraz bön bulduğum Amerikan ajanlarından çok daha akıllı bir çizgi izleyeceğimi içeren parlak bir başvuru metni hazırladım.

Ama tecrübeli bir tanıdığım, Bush'u eleştirdiğim bir yığın yazımın bu işe alınmama kesinlikle engel olacağını söyleyerek moralimi bozdu.

Ben de Amerikan, Türk ve Rus haberalma kurumlarının bir gün ne kadar büyük bir fırsat kaçırdıklarını anlayıp dövüneceklerini hayal ederek bir umudumun daha perdesini kapatmaya karar verdim.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Daktilom ve kalan 19 yılım

Hakan Aksay 11.12.2008

Çok yakınımda olmasına karşın yıllardır görmediğim bir dostumla göz göze geldik.

Taşınma sıkıntısının teri ve tozu içinde, aniden bir kutudan çıkıverdi.

Mahzun ve gururlu bakışının arkasında gizleyemediği bir yaşlılık göze çarpıyordu.

Utandım.

Yıllar boyu hayatımı onunla paylaşmış, ama sonra onu terk etmiştim. Hem de bir kutuya kapatarak. Ve yıllarca kapağını açmayarak.

Ne kadar nankördüm.

İlgisiz ve havasız yılların özrünü dilemek ister gibi onu kutusundan çıkarıp masanın ortasına koydum.

Karşısında nasıl duracağımı kestiremeden bir sandalyeye iliştim.

Onun sessizliğinin ve mahzunluğunun etkisi altına girmiştim...

Daktilom, sevgili dostum benim.

Senin hayatıma girmeni öyle uzun süre hayal etmiştim ki.

Babamın beyaz “yazı makinesi”ni gizlice kullanırken sana kavuşacağım günü bekliyordum.

Ortaokul ve lise yıllarıydı. Önce “Karaoğlan” posterı asılıydı odamda. Sonra devrimci afişler...

Cem Karaca’nın Tamirci Çırağı yedi hafta liste başı kalmıştı. Radyoda. Televizyonumuz yoktu o zaman.

Daktilosuz yazardım. Sabah akşam yazardım. Kendi kendime spor haberleri yazardım. Okulun duvar gazetesi için yazardım. Siyasi broşürler için hiç görmediğim Sovyetler Birliği’nde hayatın ne kadar güzel olduğunu yazardım. Ve günce yazardım.

Ara sıra Cağaloğlu’ndaki vitrinde senin siyah, şık ve mağrur haline bakardım uzun uzun.

Sana kavuştuktan sonra hayatım seninle o kadar iç içe geçmişti ki, bir ara güncemi bile seninle yazdım. Sonradan yaktığım ilk gençlik sırlarım, senin harflerine gösterdi bana hayatın neresinde olduğumu.

Bir gün Moskova’ya gittim. Sonra sen de geldin peşimden.

Başka şeyler yazdık seninle. Sovyetler’in bize yaşattığı hayal kırıklığını önce utangaç duygu kırıntılarıyla, sonra daha heyecanlı iri lokmalarla yazıya döktük. Birçok eski dosttan epeyce küfür yedik.

Öyküler yazdık birlikte. Saçma sapan cümleler de yazdık öylesine. Şakalaştık, yazılı olarak, sessiz, ama içten...

Kitaplar da yazacaktık birlikte, sözleşmiştik.

Ben sözümü unuttum. Seni de unuttum.

Sarışın bir bilgisayara kaptırdım gönlümü. Sonra bir başkasına. Başkasına...

Yazılarımı, kitaplarımı, güncemin sonradan yakmadığım bir başka bölümünü, bazı aşk ve iş mektuplarını hep o bilgisayarlarla yazdım.

Onları çılgınca arzu ettim. Ama hiç senin kadar sevmedim.

Bugün aynadan bana bakan, sana ilk kez korkarak dokunan o tertemiz çocuğu ancak uzaktan andırıyor. Beni çok dürüst bulan dostlarımin bile bilmediği yalancılık ve kurnazlıklarım var. Kusurlarımı sarışın ve hafif bilgisayarlarla paylaşırken bir an geliyor, “ne olur ne olmaz” diye duruyorum, lafı yuvarlıyorum, ancak kendimin anlayabileceği şifreler kullanıyorum.

Halbuki senin zamanında böyle değildim ben.

80 darbesi sonrasında polis baskını bekleyen evimizde bunca açık sözlülüğe yer kalmadığı için yakmıştım yazdıklarımı. Yaptığım katliamın “azmettiricisi” vardı yani.

Şimdi takvimler, ortalama Türk erkeği ömrüne 19 yıl uzakta olduğumu gösteriyor.

Bir gün, kalan zamanı bana sıkıntı veren şeylere harcamamak için bugünkü hayatımdan kaçıp gitsem...

Ne gazete kalsa, ne televizyon...

Ne beğenildikten az sonra unutilan Moskova yazıları, ne Türkiye'ye Rusya politikası önerdiğim nafile satırlar...

Ne işe yaramaz siyasi ve ahlaki mesajlar...

Ne yönetici kaygısı, ne okur ilgisi...

Cep telefonunu çöpe atsam...

Ve internet işgaline son versem hayatımda...

Havanın hep güzel, denizin hep yakın olduğu bir sükunette yaşayabilsem...

Ve sana dönebilsem...

Eski günlere...

Bana inanır, beni affedebilir miydin?

Çeçenistan'da namus cinayetleri

Önce aynı gün içinde öldürülmüş altı genç kadının cesedi ortaya çıktı. Ertesi günlerde dört kadın daha öldürüldü. Yakın mesafeden kafalarına kurşun sıkılan kurbanların eşya ve paralarına dokunulmamıştı.

Rusya, bu kadınların kim tarafından ve neden öldürüldüğünü tartışıyor. Resmî bir açıklama yok ve belki hiç olmayacak. Ama olayı gündeme getiren az sayıda muhalif yayın, cinayetlerin nedeninin "ahlakî ve dinî" olduğunu yazıyor.

Öldürülenlerin *"İslam'ın gereklerine ve Çeçen geleneklerine uymayan"* ve *"serbest bir hayat tarzını benimseyen"* kadınlar olduğu söyleniyor.

Cinayetler, benzer bir senaryo ile 2003'te ağabeyleri tarafından katledilen iki kız kardeşi ve 2007'de ormanda öldürülen altı köylü kızı akla getiriyor.

Komşu İnguşetya'da da "maskeli namus fedaileri", zaman zaman saçını örtmeyen kadınlara saldırıyor; kumar oynatan ve alkollü içki satan işyerleri ile fuhuş yapılan saunaları yakıyor.

Çeçenistan'da muhalif Mashadov yönetiminde "şeriat adına" hırsızlık yapanların elinin kesildiği, zina yapan

kadınların taşlandığı biliniyordu. O zamanlar Moskova bu çağdışı uygulamalara şiddetle karşı çıkıyordu. Şimdi Çeçenistan'ı Rusya Federasyonu'nda tutabilmek için bütün umudunu genç lider Kadirov'a bağlayan Kremlin, birçok yasadışı uygulamayı görmezden geliyor.

Çeçen halkı ise panik içinde. Son zamanlarda genç kadınların evden çıkmadıkları ve bazı ailelerin kız çocuklarını okula göndermedikleri bildiriliyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rüşvet verme sanatı

Hakan Aksay 13.12.2008

Geçen gün yakalandım. Çipil gözlü gencecik bir Rus trafik polisi beni enseledi.

Önce kendini tanıtip saygıyla "evraklarınız" falan dedi. Sonra elinde tuttuğu garip aletle benim hız sınırını aştığımı söylerken nedense senli-benli oldu.

Düşündüm de, sen diye hitap etmek bir yakınlık belirtisi. Az sonra kendisine vereceğim rüşvet ise besbelli bizi yakınlaştıracak. Ne de olsa "ortak bir suç" işleyeceğiz.

200 ruble, onun görevinin gereğini yapmamasına yetti. Ben parayı bir kenarda vermem gerektiğini düşünüp ağırdan alırken, o "Hadi, uzatma da ver artık" diye beni payladı. Yanımızdan geçen bir dolu arabanın gözü önünde yasaları çiğnedikten sonra "olay yerinden" (kuralların izin verdiği azami) hızla uzaklaştım.

Doğrusu rüşvet vermek bana kendimi iyi hissettirmiyor. Çipil gözlü yeni yetme polisin tavırları da cabası.

Yolda kendime moral takviye olacak banal bir savunma ararken, Dünya Bankası'nın dünyada her yıl ortalama bir trilyon dolar rüşvet dağıtıldığı yolundaki açıklamasını hatırladım. Benim verdiğim 7 dolarlık rüşvetin lafı mı olurdu...

Eve geldiğimde televizyon, Uluslararası Saydamlık Örgütü Transparency International'ın 2008 dünya rüşvet sıralamasını aktarıyordu.

Bu yılın ağustos-ekim aylarında yapılan bir araştırmaya göre, yurtdışında en fazla rüşvet verenin Rus işadamları olduğu ortaya çıkmış.

En az rüşvet balıkçılık, finans ve IT teknoloji alanlarında görünüyormuş. Rüşvete en alışık sektörler ise inşaat, petrol ve gaz, ağır sanayi imiş.

Uzmanlar, Rusların dış ticarete rüşvete sık sık başvurmasının, onların ülke içinde de rüşvetsiz hayat yaşayamamalarından kaynaklandığını vurgulamışlar.

Eylül ayında yapılan bir araştırmaya göre, ülke içinde rüşvetle mücadele alanında Rusya, 180 ülke arasında 147. sırada geliyormuş.

Merak edip Transparency International'ın internet sitesindeki sıralamaya baktım.

Yeni Zelanda, Danimarka ve İsveç 10 üzerinden 9,3 puanla ilk sırada. Peşlerinden Singapur, Finlandiya, İsviçre, İzlanda, Hollanda, Avustralya ve Kanada geliyor.

Sondan birinci olan ise, şu sıralarda korsanlarıyla namı yürüyen Somali (1 puan). Onu Myanmar ve Irak (1,3), Haiti (1,4) ve Afganistan (1,5) izliyor.

Türkiye ise Litvanya ve Polonya ile birlikte 4,6 puanla 58. sırada geliyor.

İlginç! Türkiye, yine aynı örgütün 2006 Yılı Rüşvet Verenler Endeksi'nde dördüncü sıradaydı.

Hamdolsun, sorunun çözümü yolunda iki yılda bu kadar büyük adımlar mı attık? Yoksa bu işte, Transparency International'e bile pabucu ters giydirecek kadar ustalaştık mı?..

Bir kayıp anası

Analık zor. Savaş daha zor. Savaşa giden askerin anası olmak en zor.

Yıllar öncesiydi. Viktor'un askerden dönmesine az kalmıştı. Annesi yolunu gözlemeye başlamıştı çoktan.

Beklenmedik bir şey oldu. Korkunç bir şey. Olabileceklerin belki de en kötüsü...

Savaş çıktı...

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Politbürosu toplanmış, "proletarya enternasyonalizmi gereğince" Afganistan'a "sınırlı askerî birlik" gönderilmesine karar vermişti. İşgal başlıyordu.

Viktor'un annesi oğlunun bu "sınırlı birlik" içinde olduğunu duyunca beyninden vurulmuşu döndü. Neden şimdi? Neden Viktor? Neden bir başka anayı değil de kendisini bulmuştu yazgı?

Neden savaş diye düşünmemişti hiç. Partiye güveniyordu. Olanı biteni de yazgı olarak nitelendirmişti. Şimdi yapılması gereken, savaşın bir an önce "hayırlısıyla" bitmesini beklemektir.

Afganistan'a takviye birlikleri gönderiliyor, oradan ise hep kara haberler geliyordu. Hani "sınırlı" harekât olacaktı? Hani hemen bitecekti?

Komşunun oğlu dönmüştü. Ama bir bacağını Afgan dağlarında bırakarak...

Olsun, hiç olmazsa böyle dönsündü. Yeter ki ölmesindi...

Viktor'dan mektup gelmez olmuştu. Zavallı ana yıkıldı.

Artık partinin de, enternasyonalizmin de canı cehennemeydi.

Sürekli dua ediyordu. Bir tek o kalmıştı şimdi, bir tek Tanrı...

Yıllar geçti. Ne mektup geldi, ne de bir haber.

Savaş bitti...

Yiten insanlar usulca birer istatistik verisine dönüştüler.

Viktor dönmedi. Resmî makamlarda onun adının yanına beş harfli bir kelime yazıldı: Kayıp!

Dönenlerden bazıları onun yaralandığını, hatta öldüğünü söylediler. İnanmadı ana yüreği. Bir mucize olmalıydı. Ama olmuyordu. Ve yıllar geçiyordu...

Ve beklenen mucize gerçekleşti. Haber geldi. Viktor sağdı.

Afganistan'daydı. Ama esir değildi artık. Dinini ve uyuğunu değiştirmişti. Evlenmişti. Önemli bir kabile şefinin korumalığını yapıyordu. Yani silahı terk etmemişti.

Tek ettiği ülkesiydi. Herkese, her şeye darılmıştı Viktor. Geçmişini unutmak istiyordu.

Birkaç günlüğüne Moskova'ya geldi Viktor.

Anası onu bağrına bastı. Ağlayarak Tanrı'ya şükretti mucize için.

Ama oğlu soğuktu. "Böyle bir ülke"ye dönmek istemiyordu. Onun asıl yurdu Afganistan'dı artık. Kenarları işlemeli bol Afgan giysisini üzerinden çıkarmadı Moskova'da. Sarı saçları ve mavi gözlerine bakanlar, onun giysiyi her an çıkarabileceği hissine kapılıyordu.

Ama nafile...

Viktor döndü.

Anası kalakaldı... Ağlayamadı bile...

Aklına sık sık beş harfli iğrenç bir kelime geliyordu:

Kayıp!..

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal, Gorbaçov'a değil Zyuganov'a benziyor

Hakan Aksay 18.12.2008

Tatsız tuzsuz bir dünyada yaşıyoruz. Politika, hayatın gerçeklerinden öylesine kopmuş durumda ki, özlemlerimiz hep karşılıksız kalıyor.

Düş kırıklıklarına inat sürdürdüğümüz hayatı değiştirme romanımız bir türlü baş aktör bulamıyor. İçimizdeki cesaret ve umut, dışımızda bir kahraman bulup maddi güce dönüşemiyor.

Sonuçta bu "kahraman boşluğu"nu, Bush'a ayakkabı fırlatan Iraklı gazeteci Muntazar el Zeydi doldurabiliyor mesela. Bir süreliğine.

Elimizde ışıltılı bir mercekten umut arıyoruz. Bu mercek öylesine iyimser ve kahramana öylesine susamış ki, Baykal bile onun ışıltılarıyla aydınlanabiliyor bir süre için.

Onun "çarşaf açılımı"ndan tek partililiğin eleştirisine uzanan ve kuşkusuz olumlu sonuçlara yol açacak olan kıpırtıları bile, bizde heyecan yaratabiliyor.

Zaman'da Ali Bulaç'ın ortaya attığı "Baykal Gorbaçov olabilir mi" sorusunun yarattığı tartışma, buna örnek.

Bu tartışmada Baykal'ın potansiyelini sorgularken kullanılan "Gorbaçov" kavramının yorumlanmasıyla ilgili olarak söyleyecek birkaç sözüm var.

* * *

Bulaç, Komünist Partisi'nin içinden çıkan Gorbaçov'un, Kızıldordu ve KGB tarafından aldığı destekle ve entelektüel gücüyle halkı ikna ederek, Sovyetler Birliği'ni dağıtmak pahasına Rusya'yı kurtardığını savunuyor. Devamla kurduğu paralellerle "Nasıl Rusya'yı yeniden Komünist Partisi ve Gorbaçov var ettiyse, Türkiye'de de büyük reformları CHP ve Baykal yapabilir" diyor.

Bu paralellerin üzerine oturtulduğu iddialara katılmakta zorlanıyorum.

Benim için Gorbaçov'u bir fenomen yapan en önemli özelliklerinden biri, onun "halka ve devlete rağmen" bir dizi dönüşümü gerçekleştirmeyi başarabilmiş olmasında yatar.

Bir başka deyişle Gorbaçov'un ordu ve haberalma da dahil devletten ve "sahip olduğu entelektüel gücü seferber ederek" toplumdan aldığı destek son derece azdı, göreceliydi ve büyük ölçüde Rusya'da "lider-devlet-toplum" üçlüsünün yüzyıllara dayanan geleneklerine ve ataletine dayanıyordu.

Gorbaçov'un gençliği Sovyetler'de Hruşçev rüzgârının estiği yıllara denk gelmişti. Stalin sonrasında yarım yamalak da olsa özgürleşme çabası, henüz demokratlık olmasa da artık diktatörlüğe karşı çıkıyor olmanın coşkusu egemendi o yıllarda.

Stalinizmin –sonuna kadar olmasa da- ortadan kaldırılması bir kuşağı ve aydınları derinden etkilemişti.

İşte o kuşağın temsilcisi oldu Gorbaçov, dünyanın realiteleriyle birleşti, halktan yüzeysel (tekrar ediyorum, yüzeysel) bir destek buldu.

Gerçekte onu en fazla destekleyenler, Sovyetler'e ve komünizme karşı olanlar, bu açılan yolla her ikisinden de kurtulabileceklerini görenlerdi.

Oysa Gorbaçov her ikisini de savunuyordu. Tüm teorisi ve siyaseti Sovyetler'i kurtarmak ve "insani yüzölöl sosyalizm" kurmak içindi.

Gorbaçov'un bütün gücü, bir şekilde iktidara gelmiş olmasıydı (bu, onunla Baykal arasında kurulan paralelleri epeyce zayıflatıyor). Devletin ve en başta da partinin tepesine çıkabilmişti. (Gorbaçov'un kendi bindiğı dalı keserek iktidarı kaybetme süreci, Komünist Partisi'nin yöneticilik rolünü garanti eden Anayasa'nın 6. maddesini kaldırmasıyla başlamıştı.)

Çok küçük bir kesim dışında ne devlette, ne de toplumda seviliyordu Gorbaçov.

Ve tek başınaydı. Parti içindeki yardımcılar, Politbüro üyeleri vs. ile arasında uçurumlar vardı (bu konuda Gorbaçov'un Baykal'ın "örgütçölük" alanındaki ustalığından öğrenecek çok şeyi olduğunu sanıyorum).

Gorbaçov'un devrilmesini hatırlıyor musunuz? Resmen değil, fiilen iktidarı kaybetmesini?

1991 Ağustosunda onu deviren darbeci komite (GKÇP) içinde herkes vardı; ordusu da, KGB'si de, işçileri de...

Ama zafer, Gorbaçov'un açtığı yoldan ilerleyen ve Batı'dan destek alan SSCB ve komünizm karşıtı güçlerin oldu. Sadece ve sadece iktidar mücadelesi veren eski komünist yönetici Yeltsin, kısa sürede saf değiştirerek bu güçlerin lideri olmayı başardı ve gücünden emin olamadığı için her ihtimale karşı önce SSCB'yi dağıtarak yalnızca en büyük cumhuriyet (Rusya) ile yetindi, sonra da Komünist Partisi'ni yasakladı.

Yani Gorbaçov Rusya'yı var etmedi, Rusya onun kazası sonucu kırılan SSCB vazosundan geriye kalan en büyük parça oldu.

* * *

Ben Baykal'ı daha çok bugünkü Rusya komünistlerinin lideri Zyuganov'a benzetiyorum.

Onun "çarşaf açılımı" ile Zyuganov'un Komünist Partisi'ni dindarlaştırma çabası arasında paralellik kuruyorum. Bugün Baykal'a "iktidarın oyununa geldiniz" diyen muhafazakâr CHP'liler, bana Zyuganov'u "Kremlin'in değirmenine su taşımak"la suçlayan ateist ("gerçek") komünistleri hatırlatıyor.

Darbeler sonrasında kapatılmış partilerini yeniden kurarak başa geçmiş olan her iki ana muhalefet liderinin de, genelde statüko yanlısı ve milliyetçi konumlarda bulunduğunu, ikisinin de sıkıştığında otoritelerin (Atatürk'ün ve Lenin'in) arkasına saklanma eğilimi gösterdiğini, kendi partilerinde tasfiyeci, iktidar karşısında aciz, ama sanki "ana muhalefet" adlı dekorasyon ögesi olmaktan hoşnut olduğunu düşünüyorum.

İçinde taşıdığı tüm çelişkilere karşın "Gorbaçovluk misyonu"nu, Baykal'ı yüreklendirmek adına bir ihtimal olarak bile kullanmak elimden gelmiyor.

KGB, aşk ve 301. madde

Hakan Aksay 20.12.2008

Acaba aşk bu muydu, yoksa yanılıyor muydum? Bu sorunun ilk kez uykularımı kaçırdığı sıralarda sanırım 23 yaşındaydım.

Bir gün ailesi ile tanışmıştım. Annesi, kızının ilk aşkının bir yabancı olmasını onaylamadığını gizleyemiyordu. Babası ise oldukça sıcak ve dostça davranıyordu.

Zaman, annesinin ümidini boşa çıkarmıştı; ilişkimiz ilerlemişti.

Sonra beklemediğim bir şey oldu.

Bir hafta içinde iki uyarı aldım.

Özel hayatıma siyasi müdahale yaşadım.

Birinci uyarı, 80'lerin başında illegal bir "kardeş" partinin SSCB'ye okumaya gelmiş genç bir üyesine çeki düzen vermek isteyen "Sovyet yoldaşlar"dan geldi:

- Bak yoldaş! Gençsin. Elbette, bizim kızlarımızla tanışır, gezer tozarsın. Buna bir şey demeyiz. Ama ciddi ilişkilere girme! Burada evlenmeyi asla düşünme! Biz hiçbir yabancının bir Sovyet yurttaşını kendi ülkesine götürmesini istemeyiz.

Şaşırmıştım. Bir şeyler söylemeye çalıştım. Ama "konuk" olduğum bir ülkede o ana kadar dostça davranan "evsahibi"nin bu tavrı beni alt üst etmişti.

Bir süre bu uyarıyı ilişkimize yansıtmamaya, bir şey olmamış gibi davranmaya çalıştım.

Birkaç gün sonra babasının benimle görüşmek istediğini söyledi. Gittim. Boris Amca her zamanki gibi yumuşak ve anlayışlı bir tavırla karşıladı beni.

Konuşma uzadıkça gözleri kederlendi. Bir an geldi sustu, yutkundu...

Ve ben onun KGB'de albay olduğunu öğrendim...

Kızıyla ilişkimiz sürerse "başına iş açılacağını" sert ifadelerden olabildiğince kaçınarak açıklamıştı.

Oradan ayrılırken içimde bir yara kanıyordu...

İlk uyarının bende yarattığı tepki, şimdi çaresizliğe dönüşmüştü.

Birkaç zor hafta geçirdik...

Ve ayrıldık.

* * *

“Yabancı”...

İlk kez bu kelimenin esareti altına giriyordum. Soğuk bir yemeği mideme indirmiş gibiydim. Rahatsızdım, ama durumu kabul etmem gerekiyordu.

Oysa buraya ilk kez geldiğimde, daha hiç Rusça bilmezken bile kendimi **“yabancı”** hissetmemiştim.

Ama artık bana nerede durmam gerektiği gösterilmişti.

O günden sonra Sovyet gençlerinin, üniversitedeki öğretmenlerimizin, tanıştığım insanların bir kısmının benimle dostluk kurmaktan kaçındıklarını ya da ilişkide her zaman sanki bir ayaklarını frenin üzerinde tuttuklarını daha iyi gördüm.

O zamana kadar komünist ve enternasyonalist olmanın, Sovyet yurttaşları ile yakınlaşmayı kendiliğinden kolaylaştırdığını sanırdım. Öyle olmadığını anladım.

“Ne de olsa yabancı” olduğumu, **“üstelik bir kapitalist ülkeden geldiğimi”** bir daha asla unutmadım.

Hayır, ondan sonra kimseyle aşk ve dostluk yaşamadığımı söylemeyeceğim.

Yaşadım. Ama gizledim. Daha doğrusu gizledik. Tıpkı 1981’de usulca terk ettiğim ülkemde uyguladığımız “konspirasyon” kurallarını uyguladık burada da çoğu kez...

* * *

Bütün bunların neden şimdi aklıma geldiğini mi merak ediyorsunuz?

Geçen hafta Duma’ya bir yasa teklifi sunuldu. Teklife göre, “vatan hainliği” ve “casusluk” kavramları yeniden tanımlanıyor. Daha doğrusu bu kavramlar genişletiliyor.

Devletin güvenliği, anayasal düzen, egemenlik gibi temel değerler açısından tehlike yaratacak eylemler, hatta yalnızca eylemler değil, “çeşitli çaba ve girişimler” artık tehlikeli sayılacakmış.

Yasa kabul edilirse, iktidara karşı muhalefet edenleri bu yasa kapsamına alarak yargılamanın zor olmayacağı besbelli.

Yasa teklifinde “yabancılarla ilişki, işbirliği, onlara yardım etme” gibi anlamı farklı farklı yorumlanabilecek “sakıncalı durumlar” da yer alıyor.

Uluslararası kuruluşlarla ilişki kurmak, ve bu arada, yabancı medya organlarına demeç vermek zorlaşacak...

Hatta Rusya’daki yabancı ülke yurttaşlarıyla temaslar “kuşkulu bir durum” olarak değerlendirilebilecek...

Burada durdum...

Tekrar aklıma geldi o kelime: **“Yabancı”**...

Ben yıllar içinde “yabancılık” ile barışık yaşamaya alışmıştım. Yalnız burada değil, kendi ülkemde bile...

Ama Rusya yurttaşları için üzüldüm.

Onlar yıllar sonra yeniden **“Ne de olsa yabancıdır; dikkat etmek gerekir”** kompleksini yaşayacaklar...

Yasa çıkar mı acaba? Yoksa reddeder ya da bazı değişiklikler yaparlar mı?

Duma’da üçte iki çoğunluğa sahip olan iktidar partisinin yasa teklifini kabul etme ihtimali yüksek.

Teklif yasalaşırsa “vatan haini” ve “casus” olarak hüküm giyecek kişilere 12-20 yıl arası hapis cezası ve 500 bin ruble (18 bin dolar) para cezası verilebilecekti.

Bu tür yasaların yarattığı siyasi ve toplumsal bataklık belki daha ağır bir cezadır.

* * *

Ben oldum olası sevmedim bu kelimeleri: vatan hainliğiymiş, ihanetmiş...

Devlete saygısızlık, egemenliğe saldırı, anayasaya aykırı falan diye başlayan cümlelerden ürktüm hep.

Kendi ülkemde eskiden 141-142’lerden çekinerek yaşıyordım; şimdi de 301’e dikkat etmek gerek her daim...

Olur a, “ters bir laf” ediverirsin, **“Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağıladın”** diye yakana yapıştırmazlar...

Ve “sistemin dışında” olduğunu sokarlar gözüne, “izole” ederler, en azından alına bir etiket yapıştırırlar, “bizden değildir” diye.

“Yabancı” olursun böylece.

Orada da, burada da.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk medyasına bir öneri: Yalakalık şampiyonası düzenlensin

Hakan Aksay 25.12.2008

Madem yurtdışındaki gazetecilerin görevlerinden biri de, bulunduğu ülkenin olumlu deneyimlerini kendi memleketine taşımaya çalışmaktır...

O halde size bomba gibi bir önerim var: Türkiye'deki siyaset adamları ve gazeteciler arasında bir **"yalakalık şampiyonası"** düzenleyelim. Her yılın sonunda halkın oylarıyla Türkiye'nin **"en yalaka politikacısı ve gazetecisi"** belirlensin. Bir de ödül verelim: Mesela, altın yağdanlık veya Sahibinin Sesi'nden remix bir albüm...

Yazının başından da anladığınız üzere, bu fikir tam olarak bana ait değil; bir Rus dergisinden (ç)aldım. (Ama orada ödül kısmı yoktu, sizi temin ederim ki, o bizzat benim buluşum.)

Hafif muhalif çizgide yayın yapan *Kommersant Vlast* dergisi, **"Rusya'nın en yalaka söylemi"** reytingini araştırıyor. Bir yandan Kremlin'i kızdırmamak için bunu **"iktidara yönelik iltifatlar"** diyerek sunuyor, öte yandan Rusça "yalamak" ve "yakınlık" kelimeleri arasındaki benzerlikten yararlanarak cinlik yapmaktan geri kalmıyor.

Halk oylamasında başta gelen bazı "iltifatlar" ile sizi tanıştırayım:

- **Sizin demokratlığınız sınır tanımıyor.** (Petersburg Valisi Valentina Matviyenko'dan Putin'e doğum günü övgüsü.)

- **Putin için Tanrı'ya dua ediyorum. Onu iktidara getirdiği için Yeltsin'i saygıyla anıyorum.** (Rejisör Nikita Mihalkov.)

- **Hokey milli takımımızın zaferinden sonra Batılılara soruyorum: Putin'in her şeyi doğru yapan bir lider olduğunu hâlâ anlamadınız mı?** (Milletvekili Sergey Markov.)

- **Putin'in tavsiyelerini nasıl bir dikkat ve saygıyla dinledik, anlatamam.** (Yekaterinburg Belediye Başkanı Arkadiy Çernetskiy.)

- **Medvedev'i dinlemekten zevk alıyorum. Yeni bir dille konuşup yeni görevler belirliyor, yeni sorular sorup onlara yeni cevaplar veriyor.** (Federasyon Konseyi Başkanı Sergey Mironov.)

Yalakalık yarışması güzel buluş, değil mi? Bir taraftan dalkavukluk sanatındaki yaratıcılığın sınırları ölçülecek, diğer taraftan da onca yağcının alın teri boşa gitmeyecek ve emekleri halkın gözünün önüne serilecek.

Ne dersiniz, Türkiye'de böyle bir yarışma düzenlese bizdeki inciler de en az Rusya'daki kadar göz doldurmaz mı?

Gaz-OPEC kuruluyor, doğalgaz pahalı olacak

Doğalgaz ihracatçısı ülkeler, petrol ihracatçıları örgütü OPEC türü bir kuruluş oluşturabilirler mi?

2001'den beri tartışılan bu soru, salı günü Moskova'da cevaplandı: Evet.

Yedi yıl önce Tahran’da “Doğalgaz İhraç Eden Ülkeler Forumu” adıyla ilk kez biraraya gelen büyük gaz üreticileri, Moskova’da gayrı resmî bir ortamda başlayan toplantının sonunda ittifaklarına resmî bir kimlik yaratmak istediklerini ortaya koydular.

Bir tüzük hazırladılar. Ve “dünya doğalgaz başkenti olarak” Katar’ın başkenti Doha’yı seçtiler.

Böylece Rusya’nın örgütün merkezi için önerdiği Petersburg reddedildi. Ama Moskova’nın yeni örgütteki ağırlığı büyük. Dünyadaki bilinen doğalgaz yataklarının yüzde 60’ına sahip olan Rusya, İran ve Katar, “gaz-OPEC”in as oyuncularını.

Yeni kuruluş için şu anda 11 devlet adına imza verildi; bu sayı zamanla 17’ye kadar çıkabilir. Moskova Forumu’nun üye ve gözlemci ülkeleri uluslararası gaz üretiminin yüzde 42’sine, dünyada bilinen gaz yataklarının ise yüzde 73’üne sahip.

Gaz ihracatçılarının kendi şartlarını dünya piyasalarına dikte etmelerinden korkan ABD ve AB, böyle bir örgütün kurulmasına şiddetle karşı çıkıyordu.

Yeni kuruluşun tüzüğü henüz açıklanmamasına karşın, üç amaçtan söz ediliyor: Bilgi değişimi, yatırım koordinasyonu ve ortak araştırmalar. Ancak katılımcılar her ne kadar “gaz tekeli” fikrine karşı çıktıklarını açıklasalar da, yeni örgütün süreç içinde doğalgaz fiyatlarının belirlenmesinde önemli bir araç olma ihtimalini gözardı etmiyorlar.

Moskova Zirvesi’nde konuşan Rusya Başbakanı Putin, finans krizine ve petrol fiyatlarındaki düşüşe rağmen “ucuz gaz devrinin kapandığını” ilan etti. Rusya lideri, artık gaz üretiminin yeni, daha uzak ve daha zor yerlerde yapıldığını, dolayısıyla araştırma, üretim ve nakliye masraflarının sürekli arttığını vurguladı.

Bu açıklama aynı zamanda bugüne kadar petrole endeksli olarak şekillenen doğalgaz fiyatlarının farklı biçimde belirlenme iradesini ortaya koydu.

Bu, gaz fiyatlarının birdenbire artacağı anlamına gelmiyor. Türkiye ve Avrupalı alıcılar, büyük ihtimalle 2009 içinde gazı eskisine göre daha ucuz bir fiyata alabilecek. Ancak sonrasını öngörmek zor.

Yılda 600 milyar metreküpün üstünde doğalgaz üreten Rusya, Avrupa’nın gaz ihtiyacının yüzde 25’ini karşılıyor. Kendi üretimleri yetersiz kalan AB ülkeleri bugün için kullandıkları gazın yüzde 40’ını ithal ediyor. Bu oran 2025’te yüzde 70’e yükselebilir.

Bütün bu tablo, uzun vadede Türkiye de dahil birçok gaz ithalatçısının ciddi sorunlarla karşılaşabileceğini gösteriyor. Kısa vadede ise, her kış olduğu gibi, Gazprom’a borcunu ödemeyen Ukrayna ile yıl sonuna doğru ona karşı hırçınlaşan Rusya arasındaki krizin bazı AB ülkelerini ve (Mavi Akım sayesinde tümüyle değil, ama) kısmen Türkiye’yi etkileme ihtimali var.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bush caddesi, Lenin heykeli...

Hakan Aksay 27.12.2008

ABD Başkanı Bush sevilmeyen bir lider. Onun döneminde dünya daha tehlikeli, daha gergin, yer yer de daha kanlı bir hal aldı.

Ama Kosova'nın farklı görüşte olduğunu savunan Başbakan Haşim Taçi, bağımsızlıklarını kazanmalarına katkısı dolayısıyla Bush'un adını Piriştine'de bir caddeye verme kararı almış.

Bunu yaparken, örneğin, Irak ve Afganistan halklarından görebileceği tepkiyi hiç önemsememiş.

Daha önce Bush'un adı Arnavutluk'ta bir bulvara verilmişti.

Geçenlerde de Çeçenistan'da bir bulvarın adı Putin Bulvarı oldu.

Bırakın başka ülkeleri, Rus-Çeçen savaşında onbinlerce insanını kaybeden bir ulus neler hisseder acaba böyle durumlarda?..

* * *

Ağustos 1991'de Gorbaçov'a karşı darbe yapıldığında sokağa yalnızca birkaç yüz kişi çıktı. Yıl sonunda SSCB dağıldı.

O tarihlerde ben "dünyanın en çok okuyan halkının nasıl bu kadar apolitik olduğu" sorularıyla karşılaşıyordum.

"Kitap kurtları" tehlikeli mücadelelere girmediler. Sonra baktılar ki ortalık sakinleşti, "cesur adımlarla" ortaya çıktılar. "KGB'nin babası" Feliks Dzerjinski'nin Lubyanka Meydanı'ndaki heykelini devirdiler.

Devlet koltuklarında oturanlar da onlardan geri kalmamak için meydan, sokak ve kentlerin adlarını değiştirmeye giriştiler. Bu yüzden milyarlarca ruble harcandı. Bu yüzden Moskova metrosunda yeni istasyon isimlerini bilmeyen yurttaşlar kaybolmaya başladı.

Sonra rüzgâr durdu. Sokak adlarının ve heykellerin yakası bırakıldı.

* * *

Moskova'da Gorki Parkı yakınlarında pek kimsenin gitmediği bir heykel mezarlığı vardır. Oradaki heykel ve büstlerin çoğu yan yatmış, kaderine terk edilmiştir.

Ondan birkaç yüz metre ilerde Lenin'in dünyadaki en büyük heykeli tüm görkemiyle ayakta.

Geçen gün bu heykelin yanından geçerken durdum. Lenin'e baktım. Gençlik yıllarına göre her şeyin nasıl hızla değiştiğine durmadan şaşırıp ve artık yüzüne bakılmayan pinpon ihtiyarlara benziyordu.

Heykelinin önünden başlayarak kentin sonuna kadar uzayan caddenin hâlâ Lenin adını taşıması bile onu memnun etmiyor gibiydi.

Dokunmadan sevmenin hüznü keyfi

Moskova yakınlarındaki bir otelde gördüm onu. Barda oturduğu ince tabureyle adeta bütünleşmiş, bir elini kadehe öteki elini ise şakağına dayamıştı. Bu pozunu saatlerce değiştirmede.

Barmen kadın kırk yaşlarında. Ama oldukça alımlı. Mini eteği, uzun sarı saçları ve şen kahkahalarıyla dikkat çekmekten hoşlanıyor.

Tanıdık tanımadık hepimiz votka kokulu koca bir masanın çevresindeyiz. Masamız gürültülü, barmen kadın hareketli, bardaki adam put gibi...

Adamın yüzünü göremiyorum. Ama aynadan izlemeye çalıştığım kadarıyla barmen kadının oturup kalktığı anlarda pür dikkat kesiliyor.

Kadın içkileri tazeledikten sonra masamıza yerleşiyor. Ve bir anda ilgi odağı oluyor.

Ben daha çok bardaki adamın hüznünü yakalamaya çalışıyorum. Kadının şen kahkahaları buna izin vermiyor. Dahası, adamı izlediğimi görünce bana sataşüyor:

- *Ne o, benim sohbetimden daha fazla önemsiyorsun o guguk kuşunu?* Hemen senli-benli olduğuna bakılırsa kestirmeden gitmeyi seviyor. Pekâlâ. Ben adamı ilginç bulduğumu itiraf ettiğimde alaycı bakışlarıyla konuya giriyor: - *O benim kara sevdalım, diyor ve bir kahkaha daha atıyor.*

Adam Finlandiya'dan gelen ve bir yıldır inşaatta çalışan bir işçiymiş. Tek kelime Rusça bilmezmiş. Ve ilk günden beri barda böyle oturup utana sıkıla kadını izlermiş.

Kadın inandırıcı olmak için adama yaklaşıyor, kolunu onun boynuna doluyor. Adam belli belirsiz ürperiyor, kızarıyor. Kadın ise bir çocuk gibi onun başını okşayarak bana sesleniyor:

- *Bak, bizim aşkımız böyle sessizdir hep! Ne büyük sevgi, Tanrım!*

Ve tabii, bir kahkaha daha. Bu kahkahalar iyice sinirimi bozuyor.

Kadın muzaffer bir edayla karşıma oturuyor. Gözlerinde durmadan hâlâ çekici olduğunu kanıtlamaya çalışan kadınlara özgü o malûm ifade var.

Kadehler kalkıyor. Ben de ona sen diyorum artık. Bardaki adamla neden alay ettiğini soruyorum. Sesimdeki eleştiriyi hisseden kadın şaşıyor:

- *Yaşım 42. Evim, arabam yok. Böyle aşk oyunları bana göre değil. Eğer erkek olsaydı bana maddi destek olurdu. Ama erkek olduğu da kuşkulu. Aylardır öyle oturuyor. Çağırsaydı belki evine gidip onunla yatabilirdim. Ama onun derdi oturup aptalca hayal kurmaktan ibaret...*

Adama acıyor muyum, yoksa saygı mı duyuyorum? İçinde yaşadıkları, bu kadınla ilişki kurması durumunda yaşayabileceklerinden daha ilginç görünüyor.

Demek böyle aşklar da var hâlâ!.. Dokunmadan sevenler daha tükenmedi demek!..

Kadın, "guguk kuşu"na ilgimi aptalca bularak masanın öteki yanında çoktan beri onu süzen delikanlıya yöneliyor. Çapkın delikanlı ucuz tarafından bir votka ısmarlıyor kadına. Ben oradan uzaklaşırken aynı şuh kakhahalar patlıyor.

Son anda aynadan bardaki adamla göz göze geliyoruz. Ben bu adamı bir yerlerden tanıyorum. Evet, Anton Çehov'un dilimize nedense "Serçe kuşu" diye çevrilen "Hoppa" adlı öyküsündeki zavallı Dımov bu!

Dünyada ne kadar azaldı Dımovlar! Ve Dımovların değerini bilmeyen hoppa Olga İvanovnalar ne kadar çoğaldı!

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

E-posta üretimi, yeni yıl ve Bursa Kebapçısı

Hakan Aksay 01.01.2009

İnternet çağının modalarından biri de gazetelerin köşe yazarlarına toplu e-mailler göndermek.

Öteki köşe sahipleri gibi ben de her gün yüzlerce ileti alıyorum. Bazılarına göz atıyor, çoğunu hiç bakmadan siliyorum.

Mesela, ara sıra Bursa'dan bir kebabçının kibar iletisini alıyorum. Üstelik sanki "bana özel" gibi gönderilmiş. Kebablarının ne kadar lezzetli olduğunu anlatıp denememi öneren bir içerikle.

Ben İstanbul'a iki-üç ayda bir zor geliyorum. Nerde Bursa'daki bir kebabçıya gitmek!

Şaka bir yana, hem bu kebabçı arkadaştan, hem de öteki e-posta seri üreticilerinden yorulduğum oluyor.

Bazıları toplu iletilerine kendi fotoğraflarını da iliştip sıkı köşe yazıları döktürüyorlar.

Toptancı mailciler genellikle "*Bakın kardeşim, bu tür bir işe giriştim, size de göndereyim mi*" diye sormuyor. Maillerin sonunda "*İstemiyorsanız şu linke girin*" diye ekleyen de az.

Bazen kendi aralarındaki yazışmaları, hatta küfürleşmeleri paylaşmakta bile sakınca görmüyorlar.

Tanımadığı kişilere gönderdiği toplu maillere geri bildirim isteyenler de oluyor.

Sert iletiler geliyor bazen: "*Taraf yazarlarına!*" Korkuyla açıyorum. Gerçi bazen kutlama ve destek de oluyor, ama genelde eleştiri, kınama, fırça...

Bir kısmı yine "bana özel" gibi görünüyor ve *Taraf*'ın bir başka köşe yazarına karşı benim de kendisi gibi tutum olarak köşemden ateş püskürmemi istiyor.

Taraf'la ilgili eleştirilerde ilginç bir tutum var: *Taraf* siyasi bir partiymiş, hatta ne partisi, görüş farklılığına izin vermeyen bir gerilla örgütüymüş gibi bir tutum. Sanki bütün köşe yazarları gazetede yazılan her görüşü savunmak zorundaymış gibi.

Bütün bunlar bir kenara, gerçekten "isme özel" iletilerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani yazdığımız yazılarla ilgili eleştiri, destek, soru, öneri, duygu dolu okur mektupları.

Aldığım bütün mektuplara (küfürler hariç) kısa da olsa cevap vermeye çalışıyorum. Ve gelen ikinci iletide, okurun kendisine cevap verilmesine şaşırdığını görüyorum. Demek ki, genelde cevap vermemek adet.

Velhasıl, e-posta yağmurları farklı farklı. Özel olanlar hayatımızdaki boşlukları dolduruyor. Genel ve yaygın ateşine benzer olanlar ise çoğunlukla çöp sepetini.

Tabii genellerin hepsini "genellemek" gerek. Mesela, bugünlerde cicili bicili iletilerle yeni yılımızı kutlayanları.

Sizin de yeni yılınız kutlu olsun, sevgili okurlar ve özel ya da genel ileti göndericileri. Hepiniz sağolun.

Ama şu Bursalı kebabçıyı tanıyanınız varsa lütfen kendisine söyleyin, Moskova'daki bir adama kebab satma ihtimaline fazla umut bağlamasın.

Efendim, Name of Turkey mi?

Rusya resmî televizyon kanalının haziran ayında başlattığı "Rusya'nın adı" yarışması sonuçlandı.

Rusya tarihinden (hayatta olanlar dışında) 500 kahraman belirlenip www.nameofrussia.ru internet sitesinde halkın oylarına sunuldu.

Bazı eleştirmenler, bir siyasi lider ile bir sanatçının değerlendirilmesinde kriterlerin farklı olacağını vurgulayarak "elmalar ve armutlar toplanmaz" dediler.

Ama yarışma sürdü. Aday sayısı önce 50'ye, sonra da 12'ye indirildi.

Son üç ay içinde her bir kahramanla ilgili TV programları ve tartışmalar düzenlendi.

Toplam 4,5 milyon oy kullanılan yarışma pazar gecesi sonuçlandı ve "Rusya'nın adı" ilan edildi.

13. yüzyılın Rus lideri ve komutanı Prens Aleksandr Nevski birinci seçildi. Nevski'ye yarım milyonu aşkın oy verildi.

1911'de bir suikasta kurban giden Çarlık Rusyası'nın reformcu Başbakanı Pyotr Stolipin ikinci geldi.

Oylamanın son saatlerinde ünlü Rus şairi Aleksandr Puşkin'i geride bırakan Sovyet diktatör Stalin üçüncü sıraya

yükseldi.

Çar Birinci Pyotr (Büyük Petro) beşinci, bolşevik devrimin önderi Lenin ise altıncı oldu.

Stalin ve Lenin'in Rus halkından böylesine destek alması (ikisi birlikte yaklaşık 950 bin oy aldı), yarışmanın sansasyonu oldu.

Komünistler, organizatörlerin internet oylamasında hile yaparak Stalin'in kazanmasını engellediğini iddia ediyor. (Belki de haklılar. Yarışma bir ara Stalin'in önde gittiği sırada durdurulmuştu. Çünkü "onca reformdan sonra" Stalin veya Lenin'in birinci olması, resmî TV kanalı, dolayısıyla iktidar açısından bir fiyasko olabilirdi.)

* * *

Gelelim işin fantezi boyutuna.

Biz Türkiye'de böyle bir yarışma düzenleseydik...

www.nameofturkey.com.tr adıyla bir site kurup adayları belirleseydik...

Atatürk'ün bir yanına Kanuni Sultan Süleyman'ı, Fatih Sultan Mehmet'i, Turgut Özal'ı ve başka liderleri...

Öbür yanına Mimar Sinan'ı, Nâzım Hikmet'i, Aziz Nesin'i, bilim ve kültür mirasımızın öteki önderlerini koysaydık...

Ve halk oylaması temelinde finale kalan adaylar hakkında lehte ve aleyhte programlar ve tartışmalar yapsaydık...

Ve böylece "Türkiye'nin adı"nı seçseydik...

Yapabilir miydik acaba bunu?

Yoksa daha "elmalar ve armutlar" aşamasında kalır mıydık?

Ya da finale yaklaşırken –Can Dündar'ın Mustafa filmi örneğindeki gibi- yarışma hakkında suç duyurusunda bulunur, "Türkiye'nin adı"nı savcılıkta mı arardık?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-Ukrayna doğalgaz krizi

Hakan Aksay 03.01.2009

Son yılların değişmez siyasi piyesi yine sergileniyor. Yılbaşı geliyor. Ukrayna Rusya'ya doğalgaz borcunu ödemiyor. Rusya yıl sonuna doğru hırçınlaşıyor...

Son anda düzenlenen acele görüşmeler... Sonra suçlamalar... Ardından gazı kesmekten başka çare kalmadığı açıklaması...

Ukrayna şu ana dek Gazprom'a 1,5 milyar doları aşkın ödeme yaptığını söylüyor.

Ancak Rus şirketi, hem son anda ödendiği söylenen parayı hesabında görmediğini belirtiyor (çünkü tatil, bankalar kapalı), hem de zaten geç ödemedi kaynaklanan cezalarla birlikte faturanın 2 milyar doları aştığında ısrar ediyor.

Ayrıca taraflar 2009 yılı gaz fiyatı üzerinde de anlaşamadılar.

Ve 1 ocak sabahı Ukrayna'ya uzanan gaz hattının vanası kapatıldı.

Rusya, Ukrayna'nın gazsız kalması durumunda ülkesinden geçen boru hatlarından, Avrupa'ya ve bu arada Türkiye'ye yollanan doğalgazı çalabileceğini ima ediyor.

Nitekim dün Ukrayna'nın transit gazın bir kısmını kullandığı yolunda haberler geldi.

Benzer bir kriz, üç yıl önce bazı Avrupa ülkelerinde doğalgaz sıkıntısı yaratmıştı.

Şu günlerde Avrupalı ülkelerde ciddi bir panik yok. Çünkü artık bu gibi durumlara karşı stok yapmayı öğrendiler. Hem havalar da çok soğuk değil. Ama birkaç hafta sonra ne olacağını öngörmek zor.

* * *

Son yıllarda Rusya'ya gaz borcunu yıl sonuna kadar ödemeyerek kriz çıkmasını tetikleyen Kiev, daha sonra Rusya'yı Batı'ya şikâyet etmek için kapsamlı bir PR kampanyası düzenliyor. Kısa süre önce IMF'den 16,5 milyar dolar yardım alarak bütçesini rahatlatan Ukrayna, yine de Rusya'ya borcunu son güne kadar ödemek istemedi.

Bu arada geçmiş yıllarda yaşadığı gaz sıkıntılarını gidermekte, kendi toprakları üzerindeki boru hatlarından gaz çalmaktan, hatta bunu bir şantaj unsuru olarak kullanmaktan kaçınmadı.

Son üç yıl içinde Ukrayna'ya satılan gazın fiyatının 95 dolardan 179,5 dolara yükseldiğini belirten Kiev, Moskova'nın kendisine ödediği transit ücretinin ise 100 km için 1,6 dolardan sadece 1,7 dolara çıktığına dikkat çekiyor.

Dış politikasında en önemli amacı NATO üyeliği olarak belirleyen Yuşçenko yönetimi, son yıllarda Rus okullarının kapatılması, birçok platformda Rusçanın yasaklanması, Stalin yıllarında katledilen Ukraynalılar için Rusya'nın suçlanması dahil bir dizi iddialı adım attı. Yuşçenko'nun Güney Osetya'da patlak veren savaşta Saakaşvili'ye gizlice füzesavar sistemleri gönderdiği iddiası Moskova açısından bardağı taşıran damla oldu.

* * *

2008'de Rusya bütçesinin yarısı enerjiden geliyordu.

Rusya'nın en önemli enerji piyasası Avrupa. AB ülkeleri kullandıkları gazın yüzde 40'ını Rusya'dan ithal ediyor.

Rusya, Avrupa'ya sattığı gazın yüzde 80'ini Ukrayna, 20'sini Belarus toprakları üzerine döşenmiş doğalgaz boru hatlarından ihraç ediyor.

Bu ülkelerle yaşadığı sorunları ortadan kaldırmak için "transit ülkeler olmayan hatlar kurma" kararı alan Rusya, bunu ilk kez Mavi Akım projesiyle Türkiye örneğinde başarmıştı. Şu sıralarda Avrupa'ya bu tür iki hat daha inşa ediyor: Kuzey Akımı ve Güney Akımı.

Uzun yıllar eski siyasi yaklaşımlarının ataletiyle eski Sovyet ülkelerine doğalgaz fiyatlarını son derece düşük tutan Rusya, birkaç yıldır tutum değiştirdi ve aşırı derece hızlı bir tempoyla "kardeş ülkeler"e ihraç ettiği gaza zaman zaman yüzde 100'ü aşkın zamlar yaptı. Bu yüzden Rusya, en yakın müttefikleri olan Belarus ve Ermenistan'la bile sorunlar yaşadı. Azerbaycan'ı ve Gürcistan'ı kendinden uzaklaştırdı.

* * *

Geçen yıl içinde hisseleri yüzde 74 ucuzlayan Gazprom, "Avrupa düzeyinde fiyatlar"dan söz ederek Ukrayna'ya bin metreküp gaz için 418 dolarlık fiyat belirtmişti.

Başbakan Putin "kardeş Ukrayna halkına" kriz şartlarında indirimli fiyat olarak 250 dolar belirlediklerini açıkladı.

(Putin, Orta Asya'dan alınıp Ukrayna'ya verilen gazla ilgili açıklama yaparken, Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan'ın 2009'tan itibaren Gazprom'a dünya fiyatlarıyla satış yapma kararı aldığını, ortalama 340 dolarlık fiyata transit masrafı da katılırsa Ukrayna'ya satış fiyatının 380 dolar olması gerektiğini kaydetti. Ama bu yılın ortalarında gaz fiyatının 250-300 dolara düşebileceği öngörülerine değinmedi.)

Ukrayna'dan en fazla 210 doların "makul" olduğu yolunda açıklamalar geldi. Ukrayna Naftogaz şirketinin Başkanı Dubina "235 dolar olabilir" dedi, ama bir şart koştu: Rusya'nın Ukrayna üzerinden Batı'ya sattığı gaz için ödediği transit geçiş ücreti de 1,7 dolardan 1,8 dolara çıkarılmalı.

Gazprom Başkanı Miller "Madem ucuz teklifi reddettiniz, o halde son teklifimiz 418 dolardır" diye rest çekti.

Rusya'nın Ukrayna'yı transit hatlardan geçen gazı çalmaya ittiği, böylece son dönemde yapım süreci yavaşlayan Kuzey Akım Gaz Boru Hattı'na destek almayı ve Batı'ya "NATO ve AB'ye böyle bir devleti mi almak istiyorsunuz?" propagandası yapmayı amaçladığı düşünülebilir.

Bir süre sonra taraflar anlaşabilir. Ama bu sorunların biteceğini ve bir yıl sonra aynı şeylerin yaşanmayacağını kimse söyleyemez.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nâzım, AKP, itibar ve görevler

Hakan Aksay 08.01.2009

Türkiye ilginç bir ülke. Çoğu kez bir bardak suda fırtınalar kopuyor. Bazen de önemli gelişmeler, iki satır haber ve birkaç köşe yazısıyla geçirilebiliyor.

5 ocakta Bakanlar Kurulu, ünlü Türk şairi Nâzım Hikmet'i vatandaşlıktan çıkaran 25 Temmuz 1951 tarihli Menderes Hükümeti kararını iptal etti.

Bu, öyle sıradan bir olay değil.

57 yıldır kanayan bir yara.

Devletin, sanatçısına karşı acımasızlığının en büyük örneklerinden biri.

Ve şimdi hükümet, *"O karar yanlıştı, iptal ettim"* diyor. Böylece Nâzım'a TC yurttaşlığının geri verilmiş olduğunu ilan ediyor.

Ve çoğunluk, bu sanki sıradan bir habermiş gibi davranıyor...

Kimisi, eh geç oldu, ama iyi tabii, diyerek kestirip atıyor...

Kimisi, AKP'nin seçim öncesi manevrasıdır, yutmayız, diyor...

Kimisi de "Nâzım'a itibarının iade edildiğinden" dem vurarak iktidar yalakalığı yapmayı deniyor.

Öncelikle şunu belirtelim, bu karar Nâzım'a itibarını iade etmiyor. Çünkü dünyanın seçkin şairlerinden biri olan Nâzım'ın bir itibar (saygınlık) sorunu yok.

Bir "itibar iadesi" söz konusu ise, burada yaptığı özeleştiri ile Türkiye devletinin itibarının arttığını söyleyebiliriz. Çünkü o, sanatçısına yaptığı haksızlık için fiilen özür dileme büyüklüğünü gösteriyor.

AKP ve Günay'ın rolü

"AKP bu tutumunda ne kadar samimidir?" "Bu bir seçim yatırımı mıdır?" "Kültür Bakanı Günay zaten eski solcu iken ihanet edip AKP saflarına geçen bir kariyerist olduğuna göre, onun içtenliğine ne kadar inanabiliriz?"

Bence AKP'nin ve Başbakan Erdoğan'ın samimiyeti ve seçim hazırlığı konularının gerisinde ne olursa olsun, atılan bu adımın önemli olduğunu teslim etmek gereklidir. Sonuçta yıllardır tartıştığımız bir "ulusal ayıp" bu iktidar döneminde ortadan kaldırılmış oluyor.

Bakan Günay'a gelince. Bu işin asıl mimarının o olduğu anlaşılıyor. Bu türden pek çok yasal değişiklikte olduğu gibi, Nâzım konusunda da *"Başbakan'ın kulağına iyi bir zamanlama ile gerekli kelimelerin fısıldanması"*, sonucu tayin etmiş benziyor. Günay'ın demokratik kültür hayatımıza yaptığı bu katkı, kendisiyle ilgili "döneklik" ve "ihanet" tartışmalarının tümünü aşacak büyüklüktedir.

Ancak bu karar:

Ne devletin kültür politikasını ve sanatçılara karşı tavrını bir çırpıda aklamaya yeter... (Dile kolay, 57 yıl devlet Nâzım'a karşı bu ayıpla yaşamış, özellikle 1988'den bu yana yapılan girişimleri şu ya da bu nedenle gözardı etmiştir. Üstelik ülkenin başka aydınlarına da sayısız acılar çektirmiştir ve çektirmektedir.)

Ne de AKP iktidarının demokrasi zaaflarını giderebilir... (Demokratik anayasadan Kürt konusuna, basın özgürlüğünden AB üyeliğine kadar bir dizi konudaki eksikler ve hatalar dağ gibi ortadadır.)

Reklam değil, içerik lütfen

Nâzım'la ilgili son günlerde yazılanlara ve yapılan açıklamalara bakıyorum. Dün Oral Çalışlar ve Mehmet Altan'ın yazdıkları gibi içten ve doğru tespitler nedense pek az.

Nâzım'ın adını savunarak kendine kamuoyu yaratan kurum ve kişiler var Türkiye'de. Bazıları içten, bazıları ise bu işin "rantının" peşinde.

5 Ocak kararını "*AKP'yi dize getirdik, mecbur kaldı*" diye yorumlayarak yine bir kaşık suda devrim yapıverenlere diyecek bir şey yok.

Sadece şuna dikkat çekeyim. Kendini komünist sayanların Nâzım'ın da komünist olmasından mutluluk duyması anlaşılabilir. Ama özellikle bugün, Nâzım'ın "bir ulusun şairi olarak" halkımıza tekrar tanıtılması gereğinin doğduğu şartlarda, "*Hayır, o herkesin değil, yalnızca bizim, komünistlerin şairidir*" türü çırpınışlar yanlışlıktan da öte, bir acizliğin dışı vurumudur.

Şairi dar bir siyasi çerçeveye koyarak yalıtılma girişimleri, bu çevreleri, Nâzım düşmanı aşırı milliyetçi kesimlerle birleştiriyor.

5 Ocak kararının sindirilme süreci tamamlandığında ortaya birçok proje ve öneri çıkacağından kuşku duymuyorum. Bunlar arasında kuşkusuz olumlu fikirler de olacak.

Ama meselenin "*PR getirisi*" hesaplarıyla yola çıkarak, kendini "*büyük şairin adıyla düzenlenecek faaliyetlerin şanlı bir karesinde*" görenlere dikkat etmekte yarar var.

Bugün Nâzım konusunda yapılması gereken, reklam değil, içerik ile ilgili çalışmalardır.

Naaşını Türkiye'ye getirmekte acele edenler, kendini Türkiye'deki mezar başında nutuk atıp alkış toplarken hayalleyenler, bazı konuları gözden kaçırıyor.

Nâzım'ın mezarının bugün Türkiye'de olması halinde saldırılara uğrayacağı gibi ciddi bir öngörüyü bir kenara bıraksak bile, şunu atlayamayız: Moskova'daki mezar, Türkiye ile Rusya arasında eşsiz bir kültür köprüsü olmuştur.

(Üstelik konu, yalnızca mezarın Türkiye'ye getirilmesine olumsuz baktığı söylenen Mehmet Nâzım'la değil, benzeri görüşte olduğunu bildiğim Nâzım'ın üvey kızı Anna Stepanova'yla da ilgilidir. Kaldı ki, mezar fiilen Nâzım'la Vera'nın ortak mezarı haline gelmiştir.)

Nâzım'ın yurttaşlık hakkını iade eden devlet, bugün onun eserlerinin yaygınlaşması, eğitim ve kültür sisteminde hak ettiği yere getirilmesi göreviyle karşı karşıyadır.

Nâzım'ın adıyla İstanbul'da ve Moskova'da müzeler kurulması, Türkiye'de bir enstitü açılması, şaire ülkenin çeşitli yerlerinde anıtlar dikilmesi, onun adıyla kampanyalar düzenlenmesi ve kültür merkezleri oluşturulması, yalnızca devletin değil, sivil toplum kuruluşlarının da sorumlulukları arasındadır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçek Rusya ve trendeki nineler

Hakan Aksay 10.01.2009

Trenleri seviyorum. Onlar beni "Gerçek Rusya" ile tanıştırdılar.

"Gerçek Rusya"da Moskova'ya yer yok. Hatta Petersburg bile zor girer bu kavramın kapsamına.

Yoksulluğun, gözden ıraklığın, keyfiyetin hüküm sürdüğü taşra kentleri ve köyleridir buralar. Yalnızca başkentliler değil, başkentten gelenler de pek sevilmez buralarda.

Moskova'daki sayısız votka türleri "Gerçek Rusya"da fazla rağbet görmez. Hatta sıradan votkaların bile saygınlığı tartışılır. Evlerde –çocuk yetiştirilirken bile gösterilmeyen- özenle hazırlanır 40 derece üstü "samogonlar"...

Sokaklardaki kızlar Moskovalı yaşlıları gibi zevkli giyinemezler belki. Ama en az onlar kadar isteklidirler. Bazen tavus kuşu giysilerin içinde Anna Karenina'nın gözleri gizlenir, bakmasını bilene...

Buraların mafyası, fazla organize düşünmez, çeker vurur yol ortasında. Ve gizlenmeden hapis yoluna yönelirken bizdeki "namus belasına" edasını takınır sanki.

"Gerçek Rusya" gerçek insanlarla doludur. Ve beni oralara götüren trenlere adımımı atar atmaz Moskova'nın bittiğini hissedirim.

Trenlerin merkezi, orta vagonlardan birindedir. Buraya "vagon-restoran" derler. Yolculuğu "katlanılacak bir zaman dilimi" sananların dışındakiler buraya uğrar mutlaka. Sadece bir şeyler yemeğe değil. Garsonlarla sohbe ve çevredekilere bakmaya.

Bazen birbirini tanımayan insanlar aynı anda havalanan kadehlerin rüzgârında dost oluverirler burada. Ama dostluklar en fazla son istasyona kadardır.

Kimi zaman da kavgalar olur "vagon-restoran"da. Öyle silah falan çekilmez. Çoğunlukla engin küfür edebiyatı. Öyle zamanlarda trenlerin asıl kahramanları ortaya çıkar. Ve bir meydan savaşına son verircesine kesip atar

bütün anlaşmazlığı. Sesinde, kendi otoritesine boyun eğmeyen herkesin çok ağır ceza alacağını düşündüren bir kararlılık vardır.

Bu kahramanlar, gençliklerinde gönül verip nice tutkular yaşadığı trenlerden asla emekli olmak istemeyen 60-70 yaşlarında ama dinç Sovyet ninelerdir.

Ben en çok bu kadınlarla dost olmayı severim trenlerde. Onların anlattıkları, sözde bestsellerleri iki tokatta yere serecek cinstendir.

Bazılarıyla yıllarca süren, ama seyrek görüşmelere dayanan dostluğumuz vardır.

Adımı bilmeden boynuma sarılanlar veya beni bir Rus adıyla (mesela, "Hariton") çağıranlar vardır. İlk sorunları genelde aynıdır:

"Evlendin mi?"

Böyle ninelerin kolladığı en az bir genç kız vardır trende. Ya garsondur, ya vagonlardan birinde çalışır. Genellikle sarhoş kocasından kaçmıştır. Kendisi içki ya da uyuşturucu kullanan, "ama yine de altın kalpli" olanlar da vardır.

"Otorite nine", trende asayişi sağlarken bu kızların kaderini de düzeltmeyi düşünür bir yandan.

Ve dertleşme sofralarının son kadehlerinden birinde, sanki kendisi de bir genç kızmış gibi 40-50 yıl öncesinden bir gülüşle gözünüzün içine bakarak şu sözleri haykırır:

"Neden hepinizin akli fikri aynı şeyde? Nereye kadar fethedeceksiniz kadınları? Sen söyle bana!"

Ben kendimi savunmam. Olduğumdan daha iyi görünmeye çalışmam. Çünkü bunu söyleyen, kendini benim dostum sayan bir kadındır.

Bir kadının dostluğunu kazanmak ne kadar zordur bilirim. Aşklara benzemez dostluklar.

Bir trenin beni götürdüğü "Gerçek Rusya"dan bir başka tren geri getirir. Macera bitmiştir. Üstüme çöken hüznün, trenlerde 80'lerden bu yana değişmeyen anonsla daha da ağırlaşır:

"Değerli başkentliler ve başkentin konukları! Trenimiz, İkinci Dünya Savaşı kahramanı kentlerden Moskova'ya yaklaşıyor!"

Devamla trende unutmamamız gereken eşyalarımızdan falan bahsedilir.

Oysa asıl unutulmaması gereken tren anılarıdır.

Yine gaz kavgası üzerine

Evet, Ukrayna'nın savunulacak tarafı yok. Bir taraftan Batı'ya yaranmaya çalışırken öte yandan açıkça gazı bedavaya getirme derdinde. Ve vurdumduymaz.

Rusya biçimsel olarak haklı: Sattığı gazın parasını alamayan ve başkalarına gönderdiği gazı da çalınan "mağdur satıcı"...

Ama ağır kış şartları gerçek mağdurun, –Türkiye de içinde- onu aşkın ülke olduğunu ortaya çıkarıyor.

Rusya bu ülkeleri anlamaya çalışmaktan çok, Ukrayna'yı dize getirmek peşinde.

Kimse Rusya'dan Ukrayna'ya birkaç milyar dolar bağışlamasını isteyemez. Ama bu birkaç milyar doların Rusya'yı batıracak büyüklükte olmadığı da ortada.

Öyleyse neden Kremlin bunu hayat-memat meselesi yapıp geri adım atmak istemiyor? Rus haberalma, "biraz daha dayanılırsa Yuşçenko'nun devrileceğini" mi bildiriyor acaba? Sanmam.

Ama Moskova da, Kiev'in yanında Batı'nın tepkilerini topluyor. Nasıl toplamasın? Anlaşma yapmışsın. Mal yok. Alıcıya soruyorsun. "Ben ne yapayım, kurye hırsız" diyor. Bu durum alıcıyı tatmin edebilir mi?

Dahası, mesele, ekonomik ve siyasi olarak çok daha geniş kapsamlı. Ukrayna'yı dize getirmenin başka yöntemleri aranmaz da bu mantıkla vana kapatma oyunu sürdürülürse, engellemek için yıllarca (büyük ölçüde başarılı) çabalar harcadıkları Nabucco projesi de dahil, bir dizi karşı gelişmeyi tetiklediklerini görmüyor mu acaba Moskova'dakiler?

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğalgaz krizi Türkiye'ye yarayabilir

Hakan Aksay 15.01.2009

Rusya ile Ukrayna arasında başlayan doğalgaz krizi henüz bitmedi, ama bazı sonuçlar çıkarmak, krizden kimlerin kazançlı kimlerin zararlı çıktığını söylemek için erken değil.

Soğuk kış şartlarında doğalgaz alım anlaşmasını yapmış olmasına rağmen bir türlü gazını alamayan ülkeler kuşkusuz zarar görüyor.

Ama daha uzun vadede bakılırsa, en ciddi zararın Rusya ve Ukrayna'ya ait olduğu ortaya çıkıyor.

Son yıllarda 1 ocak tarihi civarında yaşanan, özellikle 2006'da ciddi krize dönüşen Rusya-Ukrayna anlaşmazlığı bu yıl tehlikeli boyutlara ulaştı.

Konuyu defalarca yazmamıza karşın, krizde bir dizi konunun bir türlü net olarak ortaya çıkmamış olduğunu, milyarlarca dolarlık ticari operasyonun saydamlıktan oldukça uzak ve yer yer yolsuzluk kuşkuları doğurarak gerçekleştiğini vurgulamakta yarar var.

İki haftalık tablo insanda şu hissi uyandırıyor: Hem Rusya, hem de Ukrayna'nın ana amacı, birbirini zor duruma düşürmek. Onlar bu amaca öylesine kilitlenmiş durumdalar ki, krizin kendilerine verdiği kısa ve uzun vadeli zararları algılayamayacak bir ruh hali içine girmişe benziyorlar.

İki tarafın da kendini haklı çıkarmak için gerek duyduğu "hakem mekanizması", geçtiğimiz günlerde Avrupa Birliği yetkili organlarını ve alıcı ölkeleri doğalgaz transit hatlarını kontrol eder konuma getirdi. Biri gaz satarak, öteki gaz transit geçişini sağlayarak gelir elde eden bu iki ölkenin, Avrupalıların kontrol fonksiyonuna tam olarak inanmadıklarını ve bu konuma uzun süre tahammöl etmeyeceklerini öngörmek zor değil.

* * *

Ukrayna'yı, geçmişte Rusya'nın pençeleri altında demokrasi kurmaya çalışan mağdur ölkeler olarak görenler az değildi. Son yıllarda bu ölkedeki yolsuzlukların ve siyasi krizlerin olumsuz etkilerinin dışında, gaz konusunda da güven vermeyen bir partner olduğu ortaya çıktı.

Bunda Kiev'in, kendi topraklarından başka alıcılara gönderilen gazı izinsiz olarak çektiğini ve çekebileceğini açıkça söylemekten bile kaçınmaması büyük rol oynadı. "Gaz hırsızlığı" suçlamaları, Ukrayna'ya büyük puan kaybettirdi.

Bu, aynı zamanda Kiev'in NATO ve AB üyeliğı hedefini uzaklaştırdı. (Saakaşvili'nin ağustos ayında Güney Osetya'da savaş çıkarmasından sonra, şimdi de Yuşçenko'nun gaz krizinde ateşe benzin döken bir tutum içine girmesi, Kremlin'de memnuniyet yaratmışa benziyor.)

* * *

Ancak Kiev'in aldığı eksi puanları memnuniyetle izleyen Kremlin'in, kendi kayıplarının objektif dökümünü yapmakta fazla istekli olmadığını görüyoruz. Dün Gazprom Başkanı Miller, krizin başından bu yana "Ukrayna yüzünden satamadıkları" gazın bedelini 1 milyar 100 milyon dolar olarak değerlendirdiklerini söyledi.

Ama bizim uzun vadeli zarar derken kastettiğimiz bu kadar ufak bir bilanço değil. Rusya ekonomisi enerji ihracatına dayanıyor. Rusya'nın gelecek ay yürürlüğe girmesi bekleyen yeni güvenlik doktrini "enerji güvenliğı ve ihracatını" başa alıyor. Bu şartlarda Moskova'nın "güvenli gaz satıcısı" imajının zedelenmesi, bugün kazanabileceğı milyarlarca dolardan daha önemli.

Doğalgaz ve petrol hatlarında transit ölkelerin çıkardığı sorunlardan kurtulmak için son yıllarda yeni yeni girişimlerde bulunan, Avrupa'ya "kuzey" ve "güney" hatlarının yapımına başlayan Rusya, son krizle birlikte ciddi ölçüde güven kaybına uğradı.

Avrupa'nın alternatif enerji arayışları hızlandı. Örneğın, Yunanistan Cezayir'den sıvı doğalgaz alımına yöneldi; ayrıca Türkiye üzerinden Azeri gazını almak için girişimde bulundu. İtalya ise, Cezayir, Azerbaycan ve Katar'dan doğalgaz alma planlarını açıkladı.

Geçmişte bir türlü belini doğrultamayan Nabucco Projesi bir kez daha bir umut olarak gündeme geldi. Nabucco'nun gerçekleşmesini zor görüp Rusya'nın önerdiği Kuzey ve Güney hatlarına ilgi gösteren Avrupalılar

fikir değiştirmeye başladı. Gaz alıcıları, Rusya'ya enerji bağımlılığının kötü sonuçlar verebildiğini bir kez daha ve bu kez net olarak gördüler.

Bunu yeterince görmeyen, Ukrayna'yı dize getirme hırsıyla davranan ve biçimsel olarak pek çok noktada haklı olsa da konuya stratejik olarak bakma yeteneğini bir süreliğine yitiren Rusya oldu.

* * *

26-27 ocakta Budapeşte'de yapılacak Nabucco Zirvesi, projenin hareketlenme sürecinin başlangıcını oluşturabilir.

Türkiye'nin Nabucco'daki kilit rolü gözönüne alınırsa, bu durum, ülkemizin Rusya-Ukrayna doğalgaz krizinden faydalanma potansiyeline işaret etmektedir.

Amerikan dergisi *Forbes* "Isınmak için soğuk savaş" başlıklı yazıda krizin kazançlı taraflarını sayarken Ukrayna'ya göre daha güvenli bir transit hattı sayılan Türkiye'ye de yer verdi ve Ankara'nın Brüksel karşısındaki konumunun güçlendiğini vurguladı.

Forbes, kriz şartlarında gaz satışlarını arttıran Norveğli Gassco ve StatoilHydro şirketleri ile Cezayirli Sonatrach şirketini, ayrıca Royal Dutch Shell ve BP'yi "kazançlılar" hanesine yazdı. Siyasi kriz yaşayan Ukrayna'nın iki lideri Yuşçenko ve Timoşenko karşısında, eski başbakan Yanukoviç'in 2010 başkanlık seçimleri açısından avantajlı duruma geldiğini ekledi.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medvedev – Putin ilişkilerine dair

Hakan Aksay 17.01.2009

Soçi'de birlikte kayak yapan Medvedev ve Putin, bir ara kahve molası verdi. Yardımcılarıyla birlikte kahve sohbetini tamamlayan iki lider masadan kalkınca "son derece insani bir sorun" çıktı: Hesabı kim ödeyecekti?

Medvedev kendinden emin bir tavırla cebine davrandı:

– *Başkan benim; hesabı ben öderim.*

Liderlerin olduğu ortamlarda kendi ciddiyet derecelerini onlara göre ayarlamaya alışmış olan bürokratlar ve gazeteciler, hemen gülmeye başladılar. Gülüşün ilk saniyelerinden sonra bakışlar Putin'e doğru çevrildi. O sanki bu bakışları bekliyor gibiydi, ama yine de sıkıntısını üzerinden atmaya fırsat bulamamıştı. Daha parlak bir espri bulamadığı için az önce duyduğu sözleri tekrarladı:

– *Başkan o; hesabı başkan öder...*

Yine gülüşmeler oldu. Ama bu defa daha az neşe vardı.

Sonra liderlerin yanından ayrılan gazeteciler, kimine göre “pireyi deve yaparak” (Rusçasıyla “sinekten fil yaparak”) ciddi yorumlara giriştiler:

– *Başkan seçilmesinden on ay sonra Medvedev, eski şefinin önünde lider rolüne alıştı...*

Elbette herkesin yukarıdaki sahneyi önemsememe hakkı var.

Ama “her şakada bir gerçek payı olduğu” yolundaki bilgece saptamayı hatırlatarak devam edelim.

Geçenlerde bir gazeteci Medvedev’e sordu:

– *Başkan seçildiğiniz gün neler hissettiniz?*

– *Artık koca bir ülkenin bütün sorumluluğunun bana ait olduğunu düşünerek heyecanlandım.*

Bu cevap da, Medvedev’in kendini “bir numaralı lider” gördüğünü yansıtıyordu.

Güney Osetya savaşı ile ilgili demeçlerinde de Medvedev, bütün kararları bizzat verdiğinin altını özellikle çizmişti.

Ve nihayet birkaç gün önce Medvedev’den Başbakan Putin’e dolaylı bir eleştiri geldi:

– *Hükümet ekonomik sorunlarla mücadelede yeterince aktif değil.*

Bir başka ülke olsa, yukarıda aktardıklarımız son derece normal bulunur, üzerinde konuşulmazdı bile. Ama Rusya’da sekiz yıldır iktidarın tek sahibi olan Putin’in en yakın yardımcısını başkan adayı göstermesinden sonra hep aynı sorular gündemde:

Gerçek lider kim? Ülkeyi perde arkasından Putin mi yönetiyor?

Son dönemde kendine güveninin pekiştiği görülen Medvedev’deki bu değişim kulislerde farklı yorumlanıyor. Kimisi Putin’in bu durumdan rahatsız olduğunu, ama şimdilik sessiz kaldığını söylüyor. Kimisi iktidarın yavaş yavaş Putin’den Medvedev’e geçmeye başladığını savunuyor. Kimisi de bu ikilinin “kader birliği içinde” olduğuna işaret ederek bütün bu “ayrıntıları” önemsemiyor.

Belki gerçekten de şimdilik konuyu büyütme doğru değil. Ama Medvedev seçilirken bu köşede Rusya’da her şeyin olabildiğini, 60’ların başında “güçlü liderler kendi aralarında anlaşamadıkları için, kısa süreliğine koltuğa oturtulan Brejnev’in, ölene kadar (18 yıl) iktidarda kaldığını” yazmış olduğumuz için, bu ayrıntıları da bir kenara not edelim yalnızca...

Vatan ve aşk

Karşımda oturan 80 yaşlarındaki adam sonunda patladı:

– Garson bir saattir masamıza bakmıyor. Ne zaman çalışmayı öğrenecek bu Ruslar? İnsana saygı göstermek gerektiğini ne zaman anlayacaklar?

Birkaç dakika sustuğunda yatıştığını sanmıştım. Oysa o daha kapsamlı bir eleştiri yağmurunun bulutlarını biriktiriyormuş:

– Kimse daha iyi yaşamak için bir şey yapmıyor bu ülkede. Tersine, herkes birbirinin hayatını zorlaştırmaktan zevk alıyor. En başta yöneticiler, bürokratlar... En altta satıcılar, garsonlar... Bakın, yollar çöp dolu. Uygar ülkelerde görebilir misiniz bunu? Ortalık hırsız ve hayduttan geçilmiyor. Hayat durmuş aslında Rusya'da; ama herkes sürdüğünü sanıyor. Ekonomi işlemiyor, üretim yerinde sayıyor. Varsa yoksa petrol ve gaz! O da bittiğinde devlet iflas edecek. Sovyetler dağıldı, şimdi sıra Rusya'da...

Monologdan diyaloga geçme isteği doğduğunda vaktiyle Komünist Partisi'nden atılan bir Rus bilimadamı olduğunu öğrendim. Babası KGB tarafından gönderildiği sürgünde ölmüş.

Bütün dünyayı gezmiş. İyi de para kazanmış. Neden “insanca hayat yaşandığını söylediği başka bir ülkede yaşamadığını” sorduğumda “çok geç artık” diyor.

“Rusya'yı seviyor musunuz” soruma uzun uzun düşündükten sonra cevap veriyor:

– Hayır. Neden seveyim ki? Kendimi güvende hissetmiyorum. Güven duyulmadan sevgi, aşk olur mu? Bir kadının yalnızca güzel gözlerine vurulup kalır mı insan; yanında kendini güvenli hissetmedikten sonra? Üzerinde bu kadar çile çekiyorsam, ne diye seveyim Vatan'ı?

Kendime onu ikna etme şansı tanımadığım için karşılık vermiyorum. Ama dünyanın, milyonların üzerinde güvensiz yaşamlar sürdüğü ne kadar çileli ülkelerle dolu olduğunu düşünüyorum. Ve insanın, bir çift güzel göz için bu bilimadamının cetvelinden çıkan ölçülere bana mısın demeden hayatını harcayabileceği aşkları aklımdan geçiriyorum.

Epeydir masamıza uğramayan garson, sonunda siparişlerimizi getiriyor. Gözlerinde nedenini bilmediğimiz bir ışıltı, dudaklarında sımsıcak bir gülücük.

İhtiyara söylemediklerimi içimden telaffuz ediyorum:

– İşte, kötü bir “Sovyet emekçisi” ve güzel bir Rus kadını! Onu eleştirilerle yerden yere de vurabiliriz. Ama ona âşık olup yıllarca peşinden de koşabiliriz...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon planını Putin mi yaptı?

Hakan Aksay 22.01.2009

Bu başlıktan sonra herhalde yazıya şöyle bir giriş yapsaydım epeyce ilgi çekici olurdu:

“Kremlin’de geç saatlere kadar süren toplantılarda Türkiye’de yapılacak darbenin planları tartışıldı. Türk ordusu ve siyasetçileri içinde ittifak yapılacak unsurlar üzerinde konuşuldu. Sigara üzerine sigara söndürölürken odaya bir KGB, bir Dışışleri, bir Gazprom yetkilileri giriyor ve ‘Türkiye planı’ giderek netleşiyordu. Son sözü Dugin söyledi. Putin, onu kucaklayarak başarılar diledi.”

Hayır, beni bağışlayın, ama bunları yazamayacağım.

Çünkü, ne Rusya’nın (yani resmî Rusya, yani Kremlin) Ergenekon’la bir ilişkisi olduğuna inanıyorum, ne de Rusya düşmanı Doğu Perinçek, Veli Küçük ve diğerlerinin birdenbire “Rusçu” olabileceğine.

Bizim darbecilerin “Rusya ve İran’la ittifak” amacına da inanasım gelmiyor. Onların derdi iktidar. Uyarsa Batı’yla da ittifak yapmak isterler, Kuzey’le veya Güney’le de. Hazırladıkları darbe için destek Kuzey Kore’den gelseydi, Kim Jong-il’e ve tüysüz oğlu Kim Jong-un’a bağlılık yemini etmekte sakınca görmezlerdi.

Elbette Ergenekon yalnızca “i mesele” değıl. Darbecilerin dış bağlantısı ve desteğı olması kuvvetle muhtemel.

Kimdir dışarıdaki destek?

Rusya mı?

ABD mi?

İsrail mi?

Başka birileri mi?

Eğer “Rusya” derken Dugin ve arkasındakileri kastediyorsak, dışarıdaki destek “Rusya” da olabilir.

Ama yıllardır yazdığım şeyi tekrarlayayım; **çok sayıda “Rusya” var. Kremlin’de bile.**

Aynı şey ABD için de geçerli değıl mi?

NATO kökenli Gladio’nun evrimini yorumlamaya çalışıyoruz sonuçta.

Ya ABD’li neoconların bir kısmı Türkiye’nin demokratikleşmesinin ve AB üyeliğinin önünü kesmek için Ergenekon tuzağını kurmuş veya ona destek vermişlerse?

Eğer öyleyse, bu Ergenekon’un arkasında ABD’nin olduğunu mu gösterir?

Hem evet, hem hayır.

Çünkü tek ABD yok.

Resmî Rusya’nın Ergenekon’un arkasında olduğunu gösteren bir bilgi yok elimizde.

Rusya’nın Türkiye’ye yaklaşımı belli: Öncelikle “enerji köprüsü”, gaz ve petrol müşterisi... Ticari ortak...

Sonra turizm... Diplomatik-siyasi işbirliği... Yaklaşım son derece pragmatik. Büyük ölçüde ekonomiye endeksli.

Rusya'nın kendi stratejik gelişme planı da böyle. Bakmayın ABD'ye posta koymasına. Asıl mesele ekonomiyi düzlüğe çıkarmak, enerji kozunu iyi oynamak. Bunun için Batı'ya ihtiyaç var. AB ile ticareti arttırmaya, ABD ile ilişkileri tehlikeli ölçüde bozmamaya.

Bırakın bizim Ergenekoncuları, Rusya'nın da "Rusçuluk" yapacak hali yok.

Dahası düşse kalka da olsa demokratikleşmeye çalışıyor Rusya. Bakın Putin neredeyse "Çar gücüne ulaşmışken" anayasayı değiştirmiyorlar, –çoğunun "göstermelik" saydığı- seçimleri düzenleyerek başa Medvedev'i getiriyorlar. Bununla dünyaya demokratikleşme sinyali vermeye çalışıyorlar.

En azından bu yola girmişler.

Böyle bir ülke nasıl Türkiye'de antidemokratik tezgâha gelir? **Nasıl en büyük enerji müşterilerinden birinin evinde darbe tasarlamaya girişir?**

Biliyorum, bizde Rusya deyince komplo teorileri kolay yeşerir. Türkiye'de "Moskova parmağı" her zaman tutacak bir siyasi suçlamadır. **Memleketimiz "anti-Rus" söylemlerin en sağlam kalesidir.**

Rusların 64 yıl önce savaştığı Almanya'da bile böyle bir düşmanlık kalmadı.

Ama bizde farklı...

Neden acaba?

"Genlerimizdeki Rusya karşıtlığı" mı?

Birileri her fırsatta Rusya ile yakınlaşmamızı önlemek için bu kolay senaryoları gündeme sürüyor olmasın?

Ergenekon'la büyük bir sınav veriyoruz. Demokratikleşme sınavı. Darbeciliğin tarihe karışması sınavı. AB üyeliği sınavı.

Şimdi tutup bu sınavı "Rusya karşıtlığı" tezine indirgemek kimin işine gelir?

Ama ben de fazla uzatmayayım. Neme lazım, bu konularda ileri gitmemek gerek. Sonra adım "Rusçu"ya çıkabilir. Zaten Rusya'ya yönelik eleştirilerimle "yoldaşlar"ı kızdırdım. Şimdi bir de karşı tarafın nasırına basmayayım.

Onun için son günlerin popüler savunma üslubunu ödünç alarak **"aslında ben de Amerikancıyım"** diyerek bitireyim yazıyı, izin vererseniz.

İşte öteki Rusya

Moskova'nın merkezinde iki kişi kanlar içinde yerde yatıyor. Adam az önce ölmüş; avukat, 34 yaşında. Kız ise az sonra ölecek; gazeteci, 25 yaşında.

Adamı "kimliği belirsiz katiller" vurdu. Ve kız, arkadaşının katillerinin peşinden koşarken başına bir kurşun yedi.

Sonrası belli: Hayat sürecektir, korkarak, sinerek, "fazla ileri gitmeyerek"...

Biz öncesine bakalım.

26 Mart 2000. Çeçenistan. Savaş.

Rus albayı Budanov karısının doğum yaptığı haberini alınca votka şişeleri açılıyor. Şenlikten sonra "o kafayla" Çeçen köyü Tangi'ye baskın düzenleniyor. 18 yaşındaki Çeçen kız Elza Kungayeva "terörist" diye yakalanıyor, garnizona götürülüyor, işkence görüyor, tecavüze uğruyor, boğuluyor ve gizlice gömülüyor.

Olay ortaya çıktıktan sonra birileri Budanov'u korumak için her şeyi yapıyor. Sonuçta hukuk ağır basıyor ve Budanov on yıl hapse çarptırılıyor.

Geçenlerde Budanov "iyi halden" affediliyor.

Elza'nın avukatı Stanislav Markelov durumu protesto ediyor. Gazeteci Anastasiya Baburova olayı araştırıyor.

Biri 34 yaşında, öteki 25...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azerbaycan-Rusya ilişkilerinde gerginlik

Hakan Aksay 24.01.2009

Son dönemde Rusya ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerde belirgin bir düzelme gözleniyordu.

Bu durum Erivan'ın tepkisini çekiyor, bazı Ermeni siyasetçiler Kremlin'i "Rus-Ermeni dostluğunu enerji kaynaklarına değiştirmekle" suçluyordu.

Kimilerine göre Moskova, Batı ile ilişkileri geliştirmeye çalışan Erivan'a bir mesaj veriyordu.

Kimilerine göre ise, Moskova, 1988'den beri süren Dağlık Karabağ konusunda inisiyatifi ele almaya hazırlanıyordu. (Nitekim 2 Kasım 2008'de Moskova'da Rus-Azeri-Ermeni zirvesi düzenlenmişti.)

Medvedev, Aliyev'e Azeri petrollerinin Rusya üzerinden Batı'ya ihraç edilmesi ve Azeri doğalgazının "Batı fiyatları üzerinden Rusya'ya satılması" konularında cazip öneriler sunuyordu.

Bu gelişmelerden rahatsız olan Erivan, ayrıca 2007'de Rusya'nın Azerbaycan'a 62 tank ve füze sistemi satmasına da tepkiliydi.

Aliyev, Güney Osetya savaşı sonrasında Bakü'ye giden dönemin ABD Başkan Yardımcısı Cheney'i soğuk karşılamıştı.

Bakü'nün tutumunda, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığının Rusya tarafından tanınmasının ardından, "Ya Dağlık Karabağ'ı da tanırsa" kaygısı önemli rol oynuyordu.

* * *

Geçenlerde Azerbaycan medyasında Rusya'nın Ermenistan'a 800 milyon dolar değerinde silah sattığı veya hediye ettiği haberleri yayımlandı.

Gümrü'de çekilen 102 nolu Rus birliğine ait silah ve teçhizat (21 adet T-72 tankı, 44 adet zırhlı araç, dört adet ZSU 23-4 füze sistemi, Strela füzeleri, binlerce sandık el bombası, mayınlar, gece dürbünleri vs.) Ermenilere verilmişti.

Bakü, savaş halinde olan iki ülkeden birine silah verilmesini kınadı. Üstelik Rusya, Karabağ konusunda 1992'den beri faaliyet gösteren AGİT Minsk Grubu'nun eşbaşkanlarından biriydi.

Rusya'nın, silahları Ermenistan üzerinden İran'a veya Irak Kürtlerine verebileceğini öne sürenler oldu.

Ama Rusya zaten İran'a doğrudan silah veriyordu.

Bir Rus yayını, Türkiye'nin AB tarafından kabul edilmeyen taleplerinin, Nabucco'nun gerçekleşmesini engelleyebilecek temel faktörlerden biri haline geldiği koşullarda, Moskova'nın Ankara'ya karşı Kürtleri asla silahlandırmayacağını yazdı.

Rusya Dışişleri Bakanlığı iddiaları dokuz gün gecikme ile ve inandırıcılıktan uzak bir dille reddetti. ("Rusya resmî düzeyde Ermenistan'a silah vermemiştir." Yani? "Gayri resmi verilmiş" olabilir mi?)

1996'da da Rusya Ermenistan'a 1 milyar doları aşkın değerinde silah satmıştı. Önce resmî yalanlama gelmiş, sonra mesele ortaya çıkmıştı.

Gece kelebeği

O bir "gece kelebeği". (Rusya'da fahişelere böyle deniyor.) Ülkedeki yüz binlercesinden biri.

Sabaha karşı uyur, akşama doğru kendine gelir, geceleri yaşar. Makyajsızken kendisidir; makyajla birlikte güzelleşir, güzelleştikçe kendine yabancılaşır. Kim bilir, belki de makyajsızlıktır güzellik.

Ben "gece kelekleri" ile "nasıl düştün bu yola?" söyleşilerinden nefret ederim. Dahası onların iş saatlerini boş gevezeliklerle kaplamayı doğru bulmam.

Ama o, müşteri olmadığımı söylediğim halde yanıma oturdu. Belki yine de beni "ikna edilebilir" buldu. Nasıl

olduysa sözler hızla onun hayat hikâyesine doğru aktı.

17'sinde yaşamına giren ilk erkek onu bu işe zorlamış, satmış yani. Ama yine de ondan sımsıcak bir ses tonuyla söz ediyor. Acaba hâlâ seviyor mu ilk gözağrısını?

Şimdi üç yıl geride kalmış "kelebeklik"te. Çocuğuna ve annesine bakabiliyormuş. Aslında pek çok meslektaş gibi "ABD'ye falan, en azından Türkiye'ye" gidebilirmiş. Zengin bir koca da bulabilirmiş. Ama olmamış işte.

Şimdilerde züğürt bir gence âşıkmiş. Ona para yardımı da yapıyormuş. Gündüzleri görüşürlermiş. Hava kararınca aşk biter, seks başlarmış.

Hayır, aslında sevişmek denmezmiş yaptığı işe. Sevişmek ruhla olurmuş; o ise yalnızca bir bedenmiş, ruhsuz bir beden. Ve onunla yatanlar, aslında kendileriyle, kendi paralarıyla yatıyorlarmış.

Genellikle Batılı yabancılarla çalışmış. Onlar daha cömert ve sorunsuzmuş. Doğulular ise hem cimrilermiş, hem de iş bittikten sonra kızın kendilerini nasıl bulduğunu mutlaka anlamaya çalışırlarmış.

Birkaç kez saldırıya uğramış, dayak yemiş, ırzına geçilmiş, poliste eziyet görmüş.

Bunları anlatırken sesi nasıl zayıflıyor, gözleri ne kadar buğulanıyor...

Aslında ne küçük ve cılız bir kız bu.

Elindeki sigara ona hiç uymuyor. Bir büyük kederlenmesi değil bu. Küçüklere ise kederlenmek hiç yakışmıyor.

Şimdi bu küçüğün saçlarını şefkatle okşasam belki afallar. Belki kendini yüzyıllardır kadın olarak hissettiği için, ona neden zavallı bir çocukmuş gibi davrandığıma şaşar. Belki ağlar...

"Yolcu yolunda gerek" gibi bir sözle veda etti bana. Yüzünden çok beden ölçülerine bakan bir grup neşeli erkeğin masasına gitti.

O, yanımda oturan kız değildi artık. Mesleki edasını takınmış, daha çekici ve kışkırtıcı olmuştu birdenbire. "Gece kelebeği" oluvermişti yani. Çıkarılmayı talep eden giysilerinin içindeki kokulu vücudu ticarete başlamıştı artık.

Ya ruhu? Belki ruhunun bir parçası benim masamda kalmıştı.

Belki de 17 yaşından gelen tertemiz bir rüzgâr, o dupduru ve makyajsız güzelliği, buradan çok uzaklara savurmuştu...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rus Ortodoks Kilisesi'nde yeni dönem

Hakan Aksay 31.01.2009

Rus Ortodoks Kilisesi (ROK), 5 aralıkta ölen Patrik İkinci Aleksi'y'in yerine 27 ocakta Smolensk ve Kaliningrad Bölgeleri Metropoliti Kirill'i seçti.

Yarın düzenlenecek törenle göreve resmen başlayacak olan 62 yaşındaki Kirill (gerçek adı Vladimir Mihayloviç Gundyayev), 1989'dan bu yana ROK'un "Dışişleri Bakanı" (Kilise Dışilişkiler Şubesi Başkanı) olarak biliniyordu.

Kirill, Kilise'nin medya ile mesafeli olma alışkanlığı bakımından bir istisna. Yıllardır birçok konuda görüş belirtip polemiklere giren bir isim. Ayrıca 1994'ten bu yana Birinci Kanal'da dinî program yapan Kirill, iyi bir hatip ve karizmatik bir lider olarak tanınıyor.

Selefi İkinci Aleksi'y gibi Kirill de "KGB kökenli" olmakla suçlanıyor. Doğruluk derecesini bilemeyiz, ama her iki dinî liderin de Sovyet döneminde önemli konumlara geldiklerinden dolayı, iktidar ve haberalma ile çeşitli uzlaşmalar yapmış olmaları şaşırtıcı sayılmaz.

90'lı yıllarda Kremlin'in Kilise'ye tanıdığı avantajlardan yararlanarak sigara ve alkollü içki satışlarıyla ciddi gelir elde etmiş olduğu yolundaki iddialar da Kirill'in Patrik seçilmesine engel olamadı.

Yeni Rus Patriği'nin ayırt edici özelliklerinden biri, Vatikan ile sıcak ilişkileri savunması. Papa 16. Benediktus ile defalarca görüşen Kirill, Hristiyanlığın iki dev kolu arasındaki soğukluğun giderilmesiyle uluslararası dengelerin –özellikle de Avrupa'da- değişeceğini savunuyor.

Aynı zamanda Müslüman liderlere yönelik dostluk çağrılarıyla da dikkat çekiyor.

Ancak Kirill döneminde İstanbul (Fener Rum) Patrikhanesi ile ondan fiilen 1448'de kopmuş olan ROK arasındaki ilişkilerin nasıl gelişeceğini öngörmek zor. ABD ve AB, Birinci Bartholomeos yönetimindeki İstanbul Patrikhanesi'nin tüm Ortodoksların lideri olma amacını destekliyor. Moskova da en az Ankara kadar bu durumdan rahatsız.

Tarihsel hiyerarşiye göre "primus inter pares" ("eşitler arasında ilk") kabul edilen İstanbul Patrikhanesi başta geliyor. İskenderiye, Şam ve Kudüs patrikhanelerinin ardından, beşinci sırada Moskova Patrikhanesi var. Ancak dünya Ortodokslarının yarısından fazlasını temsil eden ROK, Ortodoksluk içindeki en kitlesel güç.

İkinci Aleksi'y zamanında (1990'dan sonra), özellikle de "dinine bağlı bir Ortodoks olduğunu" söyleyen Putin döneminde ROK güçlendi. Ülke içinde Ortodoksların sayısı çoğaldı. Bazı okullarda Ortodoksluk ders olarak okutulmaya başlandı. 2007'nin aralık ayında Putin'in Rusya liderliğine Medvedev'i önermesini, ROK "Rusya için büyük bir nimet" diyerek kutsadı.

Aynı zamanda dünyanın 51 ülkesinde tanınan ROK'un evrensel statü kazanması yolunda bir yayılma planı uygulandı. 2007'nin mayıs ayında, Bolşevik devriminden sonra ABD'de konumlanan Yurtdışı Ortodoks Kilisesi ile birleşmesi de ROK'a güç kattı.

Kirill'in bu süreci güçlendirmeye çalışacağından kuşku yok.

Ukrayna, Belarus ve Kazakistan başta olmak üzere eski Sovyet coğrafyasındaki Ortodoks kiliselerinin birliğini sağlamak, Kirill'in temel görevlerinden biri olacak. Buna, ROK'tan ayrılarak İstanbul Patrikhanesi'nin liderliğini kabul eden Estonya ile ilişkilerin düzeltilmesi hedefi de dahil.

Sovyetler'in yıkılmasından sonra kapsamlı bir "restorasyon dönemi" geçiren ROK'un, Patrik Kirill ile birlikte nasıl bir gelişim izleyeceği merak ediliyor.

Bugün ROK ülkenin en saygın kurumları arasında. Yasalara göre "devletten bağımsız" olmasına karşın, fiilen neredeyse "resmî din" konumunda.

Batı ile diyaloga açık olmasına karşın milliyetçi bir çizgide olduğu bilinen Patrik Kirill, "insan hakları ve demokrasiden daha önemli değerler (inanç, ahlak, vatan) olduğunu" savunuyor. Bu açıdan Putin-Medvedev yönetimiyle uyum kurmakta zorluk çekmiyor. En azından bugünkü durum bu.

Veda özlemi

Moskova'yı terk ederek şehir dışında, doğa ile başbaşa yaşamaya başlamamın üzerinden bir buçuk yıl geçti.

Büyük kentlerin düşünmeye bile fırsat bırakmadan insana hâkim olan gergin atmosferinden sıyrıldıktan sonra "hayat kalitesi" denilen şeyin ne olduğu üzerine daha fazla kafa yormaya başladım.

Yaşam ve çalışma ortamlarında, özel ve iş ilişkilerinde insanı hissettirmeden tüketen ve ötekilerle aynılaştıran çarkları çıplak olarak görebilmek, özgürlük mücadelesinin yarısını kazanmak galiba.

Bu düşünceler, geçen hafta üç gün geçirdiğim bazı Ege kasabalarında bir kez daha aklıma geldi.

İnsanların yürüyüşlerinin daha sakin, gülüşlerinin daha içten, dostluklarının daha sıcak olduğunu fark ettim.

Bazılarıyla tanıştım. Bir yerlerden kaçarak "bir süreliğine" gelmişler bu "cennet"e. Geliş o geliş...

Yeni bir dünya kurmuşlar kendilerine. Hırsların yerinde sükûnet olan bir dünya.

Bu dünyayı çevreleyen tertemiz denizi, ormanları, sayısız meyve ve bitkiyi görmenin sarhoşluğunu yaşadım.

Isı kış ortasında 16 derece idi. Moskova'da da öyle. Ama sıfırın altında...

Dönüş vakti geldiğinde kısa mutlulukların insana hüznü verdiğini hatırladım.

Ama başka hayatların varlığını hissetmek heyecan vericiydi.

Sonra Moskova ile "cennet" arasındaki evime döndüm. Yapmam gereken işlere. Ve içimdeki veda özlemini biriktirmeye...

ORTA ASYA'DA DENGELER DEĞİŞİYOR: Kremlin'den Obama'ya 'merhaba'

Hakan Aksay 07.02.2009

Moskova'da "Orta Asya'yı sarsan üç gün" yaşandı. Milyarlarca dolar havalarda uçuştı. Siyasi açıklamalar ve askerî planlar birbirine karıştı.

Sonuçta Rusya, ABD'yi bölgeden izole etmek için bazı adımlar attı. Ayrıca Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) içindeki bazı müttefiklerinin "dostluk" ve desteğini satın almak için yüklü bir para ayırdı.

KIRGIZİSTAN'A 'KARŞILIKLI YARDIM'

Bu hafta Moskova'da düzenlenen görüşmeler sonucu Rusya'nın, BDT'nin en yoksul ülkelerinden Kırgızistan'a iki milyar dolarlık kredi vereceği, ayrıca 150 milyon dolarlık karşılıksız yardım yapacağı açıklandı. Kırgızistan'ın Rusya'ya olan 180 milyon dolarlık borcu da (bazı Kırgız işletmelerinin mülkiyeti karşılığında) silinecek.

Kırgız lider Bakiyev, ülkesindeki Amerikan üssünün kapatılacağını açıkladı.

Manas Hava Üssü, Afganistan operasyonu gerekçesiyle 2001'de ABD'ye verilmişti. Gerçi 2006'da bir ABD askerinin bir Kırgızistan yurttaşını öldürmesi sorun yaratmıştı. Ancak asıl mesele, üssü kapatması için Rusya, Çin ve Özbekistan'ın baskıları altındaki Kırgızistan'ın ABD ile giriştiği pazarlıklarda istediği sonucu elde edememesiydi.

Özbekistan'daki Hanabad Üssü'nü, lider Kerimov'la anlaşmazlığı sonucunda 2005'te terk etmek zorunda kalan ABD'nin bölgedeki tek askerî hava üssü Manas'tı.

Irak'tan asker çekmeye ve Afganistan'a asker yollamaya hazırlanan Obama yönetimi için Manas'ın kaybedilmesi haberi kötü bir sürpriz oldu.

'NATO'DAN İYİ' BİR BLOK

SSCB'nin dağılmasından sonra kurulan, ancak güçlü bir ittifaka dönüşemeyen BDT içinde çeşitli örgütlenme denemeleri yapılıyor. Bunlardan biri, askerî-siyasi alanda yapılan Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ).

1992'de Taşkent'te kurulan KGAÖ'nün üyeleri Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Ermenistan, Belarus ve Özbekistan (1999'ta örgütten çıkıp 2006'da tekrar üye olmuştu) (Azerbaycan ve Gürcistan da bir süre üye olup sonra ayrılmışlardı).

2000'den sonra Rusya'nın Orta Asya'daki gücünü pekiştirmeye başlamasıyla paralel olarak aktifleşen KGAÖ'nün transformasyonunda, bu hafta alınan Kolektif Hızlı Müdahale Birlikleri'nin kurulması kararı önemli bir aşama oldu.

Bu birliklerde yaklaşık 15 bin kişinin bulunması öngörülüyor. Bunun yaklaşık 10 bini Rusya'dan olacak. Kazakistan 3-4 bin kişilik katkı yapacak. Özbekistan, her bir operasyonu ayrıca değerlendirerek tutum alacağı

şartını koydu. Öteki ülkeler, 300-400 kişilik sembolik bir katılımı yer alacaklar.

Kurulan birliklerin, üyeleri, başka ülkelerin, teröristlerin ve radikal unsurların saldırılarından koruyacağı, uyuşturucu ve yerel afetlerle mücadelede etkinlik göstereceği belirtiliyor.

("Kriz durumunda acilen devreye gireceği" kaydedilen birliklerin "renkli devrim" koşullarında harekete geçip geçmeyeceği belirsiz.)

Medvedev'in bu girişimi "NATO'dan daha kötü olmayacak" diye peşinen övmesine karşın, söz konusu adımı "yeni Varşova Pakı" olarak nitelemek abartı olacaktır.

Kurulmak istenen blokun geleceği, üye ülkelerin uluslararası krize karşı ekonomilerini ve ordularını güçlendirme potansiyeline bağılı olacaktır.

KRİZE KARŞI 'MİNİ IMF'

Avrasya Ekonomik Topluluğu (AET) adlı ekonomik birlik, 2000 yılında Rusya, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan tarafından kuruldu. Geçen yıl Özbekistan örgütü terk etti. Moldova, Ukrayna ve Ermenistan gözlemci statüsündeler.

AET'nin bu haftaki toplantısında "krize karşı 10 milyar dolarlık fon" ("mini IMF") kurulması kararlaştırıldı. Bunun 7,5 milyarı Rusya'dan, 1 milyarı Kazakistan'dan gelecek.

Kriz şartlarında BDT'li müttefiklerine ekonomik desteği arttırması gerektiğine karar veren Rusya, Kırgızistan'ın yanı sıra Belarus'a 1 milyar, Ermenistan'a ise 500 milyon dolar kredi veriyor (kimilerine göre bu, Rusya'nın "Marshall Planı").

Rusya'nın Özbekistan'la ilişkileri düzeltmeye çalışırken darılttığı Tacikistan'a karşı da cömert davranması gerektiği ortada.

Görüldüğü gibi, "Orta Asya'yı sarsan üç gün" yaşayan Moskova'ya, bu sarsıntı yüklü bir ekonomik bedel getiriyor.

AMAÇ ABD İLE PAZARLIK

Rusya'nın bu çabaları, ABD'yi Avrupa'ya "füze kalkanı" veya Ukrayna ile Gürcistan'ın NATO üyeliği amacından vazgeçirmeye yönelik "pazarlık unsuru" olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca Kremlin, Beyaz Saray'ın BDT'yi "Rusya'nın nüfuz alanı" olarak kabul etmesi ve bu coğrafyada en başta kendisiyle muhatap olması için zorluyor. Bu arada Obama'ya "Afganistan operasyonu konusunda Kırgızlarla Özbeklerle değil, benimle konuş" mesajını veriyor.

Ancak Rusya'nın BDT içinde ortak çıkar platformu yaratamadığı, durmadan silah, gaz ve petrol kozunu kullandığı, sonuçta kimseye "örnek" olamadığı açıktır.

Bu durumda yöntem, "ittifaklar"ın "dostluğu"nu kısa süreliğine satın almak oluyor. Ama bu yöntemin kötü bir

yanı var: Bir başkası "daha fazla verdiği" "ittifak" tutum değiştirebiliyor.

Kırgız yönetiminin ABD'ye bakarak "Manas'la ilgili kararın parlamentoda onaylanmasını ileri bir tarihe erteledik" demesi boşuna değil.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eski sevgili

Hakan Aksay 14.02.2009

Hayır, Dünya Sevgililer Günü'nün önemini anlatmayacağım size. Hain İmparator Cladius'un zavallı Aziz Valentin'i öldürtmesinden hiç bahsetmeyeceğim. Sevgiliye alınması gereken hediyelerden söz etmek niyetinde de değilim. Aragon'dan şiirler de okumayacağım.

Ben yalnızca bugünün fark edilmeyen mahzun gölgesine işaret edeceğim. Sevgililer günü, aşk, mutluluk derken, varlıklarını nankörce unuttuğumuz birilerini hatırlatacağım: Eski sevgilileri.

Bizi şekillendiren, hatalarımızla seven, bazen değiştirmeye çalışan, çoğu kez bu hatalara yenilerini eklememize aracılık eden, birlikte olmaktan heyecan duyduğumuz, sayesinde kendimizi daha iyi tanıdığımız, kapris yaptığımız, kaprisini çektiğimiz, kıskandığımız, bizi kıskanan, kavga ettiğimiz, yeniden özlediğimiz, kendisine döndüğümüz, bize tekrar kucak açan veya artık kabul etmeyen, isteyerek veya istemeden geride bıraktığımız eski sevgililerimizi.

Sararmış kâğıtların arasında bulduğum yıllanmış bir mektubu sizlerle paylaşacağım. "Uygarca" ayrılırken kendisiyle "arkadaş" kaldığımız güzel ve şakacı bir kadının mesajını. Yaşı geçmiş bütün bekârlara yönelik iğneli, hatta çuvaldızlı bir anonim "sevgililer günü kutlaması"nı:

Bekâr erkeğin bir günü

Gazı açıp tavayı koyacaksın. İki adet yumurta alacaksın. Birini yere düşüreceksin. Cam kenarına gidip bir sigara tellendirerek gençliğini yâd edeceksin. Bu arada ekmek almayı unuttuğunu hatırlayacaksın. Düşüncelerden sıyrılıp tavaya sarılacaksın. Elin yanacak. Küfür edeceksin. Son yumurtayı bir kenara bırakıp makarna paketine sarılacaksın. Yumurtalı döşemeyi temizlemeye kalkıp bir bez arayacaksın. Bez bulamayınca gazete kullanmaya karar vereceksin. Kullanmak istediğin gazetedeki bir ilana takılacak gözün. Orada tanışmak isteyen bir kadının adını okuyacaksın. Sonra gazetenin geçen yıldan kalma olduğunu görüp sinirleneceksin. Odaya geçip kız arkadaşının telefonunu çevireceksin. Tam onu restorana davet etmeye hazırlanırken kendi kendine "değer mi," diye sorup vazgeçeceksin. Ekmek almak için bakkala gideceksin. Dönerken yolda köpeğiyle gezen güzel bir sarışın göreceksin. Köpeğin hoşuna gideceksin. Sarışının hoşuna gitmeyeceksin. Sıkıntını dağıtmak için sinemaya gideceksin. Filmin ortasında makarnayı ateşte unuttuğunu düşünerek hızla eve döneceksin. Ocağı yakmadığını göreceksin. Yemek tarifi kitabının yardımıyla başarısız bir deney daha yapacaksın. Bu arada camları temizlemek gerektiğini düşüneceksin. Sonra tatil günlerinin geçmek bilmediğini tekrarlayacaksın kendine. Birden kızının doğum gününü atladığından korkarak telefona sarılacaksın. Doğum gününün bir ay önce olduğunu hatırlayıp duracaksın. Televizyonu açacaksın. Uzun süre ekrandakinin film mi, haber mi, reklam mı olduğunu anlamaya çalışacaksın. "Televizyonunuzu kapatmayı unutmayınız" yazısını görünce bu çabandan

vazgeçeceksin. Acıktığını hissedeceksin. Hâlâ hislerinin seni uyardığı üzerine keyifle felsefe yapacaksın. Işığı kapatacaksın. Yatağa gireceksin. Soyunmadığını fark edeceksin. Bir haftadır aynı giysilerle dolaştığın aklına gelecek. İlk aşkın canlanacak gözünde. Ama yüzünü çıkaramayacaksın. Küçükken ne olmak istediğini hatırlayacaksın. Doğum gününün yaklaştığını düşüneceksin. "Erkekler ağlamaz" sözünü tekrarlayacaksın...

Rusya'dan Tataristan'a (!) gitmek...

Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin görüntüsü ilginç. Özellikle ticaretle siyasetin arasındaki mesafe bakımından.

Ticari alanda 80'lerin ikinci yarısında başlayan gelişim süreci hızla devam ediyor. 38 milyar dolara dayanan ikili ticaret hacmi, Rusya'yı bizim için birinci sıraya yükseltiyor. Biz de Rusya'nın dış ticaretinde altıncı sıradayız. Moskova'da önceki akşam ve dünkü toplantılara yüzlerce Türk işadamlarının katılması dikkat çekiyordu.

Siyasi ilişkilerde 90'lı yılların sonuna kadar işbirliği yerine rekabetin egemen olduğu bir ortam vardı. Sonraki yumuşama, lider Putin'in Türkiye ziyareti ve sonraki üst düzey temaslara durumu epeyce değiştirdi. 2004-2006 yılları iki ülkenin siyasi ilişkilerinde görülmemiş bir ısınma yaşandı.

Son iki yıl –resmî açıklamalar aynı olumlu havanın korunduğunu söylese de- belli belirsiz bir soğuma var. Bunda Rus tarafının "enerjiden askerî işbirliğine kadar size sunduğumuz birçok teklifi kabul etmiyorsunuz" siteminin rolü var.

Cumhurbaşkanı Gül ve aralarında üç bakanın da bulunduğu kalabalık Türkiye heyetinin yoğun Moskova gündemi, sanki tarafların birbirine verdiği özel önemi vurgulamak için düzenlenmişe benziyor.

İki devlet liderlerinin imzaladığı deklarasyon, somut bir anlaşmayı değil, siyasi ve ticari işbirliğini geliştirme niyetini sergilemeyi amaçlıyor.

Son yıllarda İslam devletleriyle ilişkilerine büyük önem veren Rusya, bugün Türkiye Cumhurbaşkanı'nı özerk Tataristan Cumhuriyeti'nde ağırlayarak din faktörünün artık uzaklaştıran değil, yaklaştıran bir etkene dönüştüğü mesajını veriyor.

Kimi meslektaşlarımız ise "Türk heyeti, daha sonra Rusya'dan Tataristan'a gitti" türü "haberler" ile ilişkilere kendi katkısını yapmaktan geri durmuyor.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uzun bacaklı sarışın casuslar

Hakan Aksay 21.02.2009

O kadınlarda farklı bir şey vardı. Öğrenci yurdunda, hemen yanı başımızda yaşayan taptaze ve pürüzsüz genç kızlarda olmayan bir şey.

Onlar yakınımızda da bulunsalar, sanki araya giren camdan bir fanusla ulaşılamazlaşıyor ve bambaşka bir dünyaya ait olduklarını hissettiriyorlardı.

Bizim çevremizdeki genç kızlar gibi yürümüyor ve gülmüyorlardı. Onların yürüyüşü ve gülüşü, üzerinde uzun süre çalışılmış ve tahrik ediciliğin abartma sınırına dayandığı anda sabitlenerek alışkanlığa dönüştürülmüştü.

Kusursuz bedenlerini kuşatan pahalı giysiler, onların üzerinde, hemen reddedilip çıkarılma isteği uyandıracak kadar vücutla rekabette tavizkârdı.

Ve kokuları... Tek söze gerek bırakmadan onları çılgınca arzu etmenize yetecek sersemletici darbeler alıyordunuz her birinin rüzgârında.

Okullarda ve öğrenci yurtlarında tanıştığımız su damlası gibi berrak ve duru genç kızlarla ilişkilerimizin doruk noktasında veya az sonra aklımıza o ulaşılmaz kadınlar gelirdi.

O kadınlar bizim rüyamız idi.

Bu rüya, pembe panjurlu bir eve ve sıcak bir aile yuvasına uzanmıyordu.

"Kirli" bir rüyaydı bu.

Bu rüyadan beklediğimiz bir kerelik mutluluktuk.

O kadınlar "döviz fahişesi" idi.

80'li yıllarda, Sovyetler'de "fahişe olmadığını" söyleyen resmî ağızlara kimse inanmıyordu. Ülkede iki tür fahişe vardı: "Ruble ile çalışanlar" (tren garları, ucuz oteller, yollar) ve "dövizle çalışanlar" (dört ve beş yıldızlı oteller, lüks restoranlar, gece kulüpleri).

"Rubleciler" ile adi polis uğraşıyordu. Ama "dövizciler" haberalma kurumunun ilgi alanındaydı. Çünkü onların müşterisi yabancıydı.

Bu yabancılar arasında işadamları, sanatçılar, gazeteciler ve siyasetçiler vardı. Bunların her biri KGB arşivlerindeki her daim aç dosyaların karnını bir süreliğine doyuracak cinstendi.

Sovyetler'e giden yabancıların çoğu her adımda izlendiklerini bilir, yılışık ve kaba ajan bozuntularını kolaylıkla savuştururdu.

Ağlarından kurtulamadıkları tek bir casus tipi vardı:

Bizim için ulaşılamaz olan o rüya kadınlar...

"Döviz fahişeleri" hem iyi para kazanır, hem de yasadışı bir mesleği icra ederken "derin devletle işbirliği"nin meyvelerinden yararlanırdı.

“İşbirliğı kuralları”nı bozanların başına kötü şeyler gelirdi.

Yıllar geçti, her şey değişti.

Sırlar azalıp fahişe sayısı arttıkça fahişelik kurumunun statüsü zedelendi. Mafyavari gruplarla ve semt polisleriyle işbirliğine yöneldiler.

Bir zamanlar okulları ve öğrenci yurtlarını tertemiz güzellikleri ile aydınlatan kızların bir kısmı, yıllar sonra aynı pahalı giysileri ve kokuları almaya başladı.

Rekabet, otel, restoran ve gece kulüplerinin dışına taşalı çok oldu.

Bana gelince. 80’li yıllarda ulaşamadığım rüyayı 90’lı yılların başında yaşamayı denedim.

O bir kerelik mutluluğun kirasını verdim birkaç kez.

Onlara sahip olma duygusunun sınırlarını hoyratça zorladım.

Onlarla ilişkimin doruk noktasında veya az sonra nedense aklıma okullardaki ve öğrenci yurtlarındaki su damlası gibi berrak ve duru genç kızlar geldi.

Zaman değişmişti. O “ulaşılmaz” kadınlar da.

Ve ben değişmiştim. Temiz ve kirli rüyalarımınla beraber...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ali Ekber Aliyev: ‘Düşmanımı tanımak istiyorum’

Hakan Aksay 28.02.2009

Birini sevmiyor musun? Hemen onu “*Ermeni*” ilan edersin; en azından ana veya baba tarafında mutlaka bir Ermeni saptarsın. Ya da onun eşcinsel olduğunu söylersin. Bu iki silah da “*işbitirici*”dir...

Bunlar benim değil, son dönemde **Azerbaycan’ın en çok tartışılan yazarı Ali Ekber Aliyev**’in sözleri.

Birkaç gün önce *Taraf* ve *Hürriyet*’te Aliyev’in **Artuş ve Zaur** adlı kitabıyla ilgili haberler ilgimi çekmişti. Kendisini aradım. Bir buçuk saatlik görüşmemizde birçok konuda görüşlerini aktardı.

* * *

Ali Ekber 1978 doğumlu. 13 yaşında evden ayrılarak çocukluk dönemini bitirmiş. Maceralı bir hayat yaşamış.

1994'te 11 gün arayla babasını ve cephede Ermenilere karşı savaşan abisini kaybetmiş. Kısa süre sonra dokuz yıl kalacağı Türkiye'ye gitmiş. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun olmuş ve Bakü'ye dönmüş.

Çok iyi Türkçe konuşuyor Ali Ekber. **Türkçeye 30'a yakın kitap çevirmiş.** (*Araftan Kurtuluş – Bir KGB'linin Gerçek Yaşam Öyküsü I ve II, Ali ve Nino, Dirilen Adam* ve diğerleri.) Sonra kendisi kitap yazmaya başlamış.

Şimdi Bakü'de bir kültür sitesinin yayın yönetmeni. Ayrıca geçimini sağlamak için PR alanında çalışıyor.

Ali Ekber Aliyev'in dördüncü kitabı *Artuş ve Zaur* üç hafta önce 500 tirajla çıkmış. Şimdiye dek 150 kitap satılmış. Her iki sayının da Azerbaycan açısından büyük sayıldığını vurguluyor.

Büyük ve alışılmamış olan başka bir şey daha var: Kitapla ilgili başlayan tartışma. Beğenenler az değilmiş; ama asıl gürültüyü koparan, kitabın toplatılmasını isteyenler olmuş. Ahlaksızlıktan sansasyon merakına kadar bir dizi hakaret ve eleştiri gelmiş.

* * *

Kitap, bir Azeri ile bir Ermeni arasındaki aşkı anlatıyor. Savaş, âşıkları birbirinden ayırıyor. Sonunda buluşup evlenmeleri bir dizi espri ile çerçevelense de, aslında hüznü bir öykü bu.

Önemli bir ayrıntıyı atlamayalım: **Hem Artuş, hem de Zaur erkek.** Ali Ekber bana, Moskova'da birlikte yaşayan biri Ermeni, biri Azeri iki eşcinselden esinlendiğini itiraf ediyor.

Ama **iki eşcinsel arasındaki aşk, hele de taraflardan biri Ermeni olunca, kızılca kıyametin kopmasına yol açmış.**

Demokratikleşmede Türkiye'ye göre epeyce gerideyiz, diyor Ali Ekber. Birbirine çok benzeyen Azeri ve Ermeni toplumlarını daha çok "*kabile*" olarak gördüğünü söylüyor. Kendi dil ve kültüründen çok, başkalarına ilgi gösteren "*sahte aydınlar*"a ateş püskürüyor.

Topu topu sekiz-dokuz milyon kişinin zengin bir hayat yaşamalarını sağlaması gereken petrol ve gazın aslında "*felâketleri*" haline dönüştüğünü savunuyor.

* * *

İstediğim sadece insanca yaşam ve özgür olabilmek, diyor genç yazar.

Ülkesini sevip sevmediği sorusuna verdiği cevap ilginç:

- *Rüşvet dizboyu, siyasi olarak "tek tanrılı" bir toplum olmuştuk. Hayır, bu haliyle ülkemizi sevmem mümkün değil. Ama Batı'dan gelen tekliflere karşın buradan ayrılmayı düşünmüyorum. Sayımız az da olsa mücadele edeceğiz.*

Ali Ekber'le uzun ve keyifli söyleşimizin sonunda **bir aydının her zaman muhalif olması gerektiği** üzerinde birleşiyoruz. Ama bu illa iktidarın her yaptığına karşı çıkmayı öngören taşkafa bir muhalefet anlayışı değil. Diğer yandan, yalnızca iktidara değil, gerekirse "**muhalefete karşı da muhalif**" olmayı gerektiren bir misyon.

Ve milliyetçiliğe, azınlıkların ezilmesine karşı çıkma görevi var aydının. Devletin “düşman” diye sunduğunu tanımaya, “düşman”ı anlamaya gayret etme görevi.

Tıpkı Artuş ve Zaur’un yapmaya çalıştığı gibi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hodorkovski, Uzan, Gusinski, Doğan...

Hakan Aksay 14.03.2009

Ne Hodorkovski’yi savunmak için bir nedenim var; ne de Uzan, Gusinski veya Doğan’ı...

Ama onların başı devletle bu derece belaya girmişse, bunda devletin yasal omuz atma alışkanlığının ve dosya hazırlama becerisinin önemli payı olduğunu tahmin etmekte zorlanmıyorum.

Çünkü Rusya’yı ve Türkiye’yi, bu ülkelerde devlet ile devlet olmayanlar arasındaki ilişkiyi biliyorum.

Devletin başına gelmek isteyenlerin en tutkulu amaçlarından biri de bu olsa gerek: Gerekirse karşıtını hukuki mengene içinde sıkıştırabilme gücüne sahip olmak!

Bir zamanların muhalif medya patronları Uzan ve Gusinski’nin adları bugün gazetelerde geçse bile puntoları epeyce küçüldü.

İktidar-Doğan mücadelesinin geleceğini göreceğiz.

Vaktiyle Yukos petrol şirketinin sahibi olan Hodorkovski’nin bugünlerde tekrar gündeme gelen öyküsü ise oldukça öğretici gerçeklerle dolu.

* * *

Hodorkovski öyle sıradan bir muhalif veya rasgele bir işadamı değil. *Forbes* verilerine göre, bundan altı yıl önce sekiz milyar dolarlık servetiyle Rusya’nın bir, dünyanın 26 numaralı zenginiydi.

Sivri siyasi demeçleri ve muhalif partilere açıkça maddi yardım yapmasıyla dikkatleri üzerine çekiyordu.

Şubat 2003’te yapılan bir toplantıda lider Putin’i yüzüne karşı eleştirecek kadar “deli cesareti” vardı onda.

Yurtdışına kaçan Berezovski ve Gusinski’den farklı olarak “Ya terk et, ya kodese gir!” tehdidine aldırmadı. 2003 temmuzunda ortağı Lebedev’in tutuklanması son ihtardı. Ekimde de Hodorkovski tutuklandı.

Milyarlık yolsuzluklar ve vergi kaçakçılığı suçları, en zengin mahkûmu dünyanın en büyük ülkesinin en ücra köşelerinden birinde, Çita’da yoksul bir hapisaneye götürdü.

Aynı koşuğa kalan “adi mahkûm” Kuçma, 2006’da onu balta ile yaraladı. İki yıl sonra da ünlü işadaminin

kendisine cinsel tacizde bulunduğu iddiasıyla 500 bin rublelik tazminat davası açtıysa da başarılı olamadı.

Hodorkovski'nin sekiz yıllık hüküm süresinin 2011'de dolması gerekiyor.

Gerekliyordu...

Ama hakkında yeni bir dava açıldı. Yine yolsuzluk yapmakla ve vergi ödememekle suçlandı.

Ortağı Lebedev'le birlikte geçen hafta 7,5 milyar dolar ve yaklaşık 900 milyar ruble gibi akıl almaz miktarda parayı zimmetine geçirdiği iddiasıyla yargılanmaya başladı.

Karşısına 188 ciltlik suçlamalarla birlikte ilk davanın savcısı çıkarıldı.

Tahminen altı ay sürebileceği söylenen bu dava da (birincisi bir yıl sürmüştü) Hodorkovski'nin aleyhine sonuçlanırsa, 45 yaşındaki eski petrol kralı 22 yıl daha hapiste kalabilir.

* * *

Başta da yazdığım gibi Hodorkovski'yi savunmak için bir nedenim yok. Dahası birinci Yukos davasındaki iddiaların önemli bölümünün doğru olabileceğini düşünüyorum.

Çünkü 90'ların başında Rusya kapitalizme vahşi yöntemlerle, çalarak, yağmalayarak geçti. Devlet malının peşkeş çekilmesinde öncülüğü dönemin lideri Yeltsin yapıyordu.

Sonunda ortaya yedi oligark çıktı. Onlar da kazandıkları parayı ortaya koyarak Yeltsin'e 1996 başkanlık seçimlerini kazandırdılar.

Sonra sayıları arttı. Kremlin'le haşır neşirdiler. Ta ki, yaşlı Başkan iktidarı Putin'e bırakana kadar.

Putin'in ilk üç hedefi şuydu: Rusya'nın da SSCB gibi dağılmasını önlemek için başta Çeçenistan'da olmak üzere bölücülüğün üzerine gitmek. Muhalif medyayı susturmak. Aşırı derecede siyasileşen büyük işadamlarını kontrol altına almak.

Bu amaçların halktan destek gördüğünü ekleyelim.

Kendi zenginlerini yaratan Putin iktidarı açısından öteki oligarkların gözünün korkutulması önemliydi. Bu açıdan Hodorkovski davası "ibretlik" idi.

* * *

Hukuki değil siyasi olduğu kuşkuları daha yoğun olan ikinci Yukos davasının ise "Hodorkovski'nin asla özgür olmaması" amacıyla düzenlendiği anlaşıyor.

Belki kriz şartlarında halkın dikkatinin dağıtılması da hedefleniyor.

Ne olursa olsun, bu dava, her konuşmasında hukukun üstünlüğünden bahseden hukukçu Başkan Medvedev

açısından önemli bir sınav.

Eğer film aynen tekrarlanırsa, bu, Kremlin’de hiçbir şeyin değişmediğini gösterecek.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)